

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

PANDEMİNİN TÜRKİYEDEKİ BANKALARIN FİNANSAL
PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN CAMELS ANALİZİ
İLE İNCELENMESİ

Fakhri İBRAHİMOV

Danışman
Prof. Dr. Nilgün KUTAY

İZMİR - 2022

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Pandeminin Türkiye'deki Bankaların Finansal Performansı Üzerindeki Etkisinin Camels Analizi İle İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih...../...../2022

Fakhri İBRAHİMOV

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Pandeminin Türkiye'deki Bankaların Finansal Performansı Üzerindeki Etkisinin Camels Analizi İle İncelenmesi

Fakhri İBRAHİMOV

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Finans Programı

Bankalar ülkelerin en önemli kurumlarından biridir. Üstlendikleri görevler itibariyle bir ülke için finansal açıdan ekonominin sağlıklı bir şekilde çalışmasında mühim olarak kabul edilmektedirler. Yani bankalarla ilgili oluşacak sorunlar ülke ekonomisi için büyük sorunlar doğurabilir. Bu yüzden bankaların denetimi önemli hale gelmektedir. Dünyada bir çok ülkeler bankaların denetimi ve gözetimi için farklı sistemler geliştirmiştir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde bankacılık, Dünya’da ve Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi, faaliyetine göre banka türleri, türk bankalarının tabi olduğu düzenleyici ve denetleyici kurumlar, Türkiye’de BDDK düzenlemelerinin ve Basel kriterlerinin bankaların performanslarına etkileri, bankacılık sektöründe performans ölçümü gibi konulara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde CAMELS performans analizinden detaylı bahseldilmiş, sonda ise CAMELS yöntemi ile yapılan çalışmalara ait literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ampirik bir uygulama yapılmıştır. Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren her grupta en büyük 3’er tane olmakla; kamu sermayeli mevduat bankaları, yabancı sermayeli bankalar ve yatırım ve kalkınma bankalarının Covid-19 küresel pandemi öncesi ve sonrası, yani 2018-2019 ve 2020-2021 yıllarına göre finansal performanslarında olan değişimleri görmek için CAMELS performans analizi yapılmıştır. Çalışmada analiz dönemi olarak Covid -19 küresel pandemi öncesi ve

sonrasını seçmede belirleyici unsur pandeminin banka sektörüne olan etkisini belirli düzeyde görebilmektir.

Covid-19 küresel pandemi dönemi CAMELS analizi ile elde edilen sonuçlara göre, negatif anlamda incelenen banka grupları içerisinde en fazla kamu sermayeli mevduat bankalarını, en az ise kalkınma ve yatırım bankalarını etkilemiştir. Yabancı sermayeli bankalar ise pandemiden önce ve sonra kıyaslamasına göre iyileşme kaydetmiştir.

Anahtar kelimeler: CAMELS Derecelendirme Sistemi, Bankacılık, Performans Analizi, Covid-19 Küresel Pandemi

ABSTRACT
Master's Thesis
Examining the Effect of the Pandemic on the Financial Performance of
Banks in Turkey with Camels Analysis
Fakhri IBRAHİMOV

Dokuz Eylul University
Social Sciences Institute
Department of Business Administration
Finance Program

Banks are one of the most important institutions of countries. Due to the duties they undertake, they are considered to be important for a country to operate financially in a healthy way. In other words, the problems that will arise with the banks may cause great problems for the country's economy. Therefore, the supervision of banks becomes important. Many countries in the world have developed different systems for the supervision and surveillance of banks.

In the first part of this study, subjects such as banking, the historical development of banking in the world and in Turkey, types of banks according to their activities, the regulatory and supervisory institutions that Turkish banks are subject to, the effects of BRSA regulations and Basel criteria on the performance of banks in Turkey, performance measurement in the banking sector are discussed. given. In the second part of the study, the CAMELS performance analysis was mentioned in detail, and at the end, a literature review of the studies conducted with the CAMELS method was made. In the third part of the study, an empirical application was made. Being the 3rd largest in each group operating in the Turkish banking sector; CAMELS performance analysis was conducted to see the changes in the financial performance of state-owned deposit banks, foreign-owned banks and investment and development banks before and after the Covid-19 global pandemic, that is, according to 2018-2019 and 2020-2021. The determining factor in choosing the pre- and post-Covid-19

global pandemic as the analysis period in the study is to see the effect of the pandemic on the banking sector at a certain level.

According to the results obtained by the Covid-19 global pandemic period CAMELS analysis, among the bank groups that were negatively examined, it affected the state-owned deposit banks the most, and the development and investment banks the least. Foreign-owned banks, on the other hand, improved compared to before and after the pandemic.

Keywords: CAMELS Rating System, Banking, Performance Analysis, Covid-19 Global Pandemic.

**PANDEMİNİN TÜRKİYEDEKİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSI
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN CAMELS ANALİZİ İLE İNCELENMESİ
İÇİNDEKİLER**

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PERFORMANS YÖNETİMİ**

Bankacılık Kavramı	3
Dünya’da Bankacılığın Tarihsel Gelişimi	3
Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi	5
1.3.1.Osmanlı Dönemi Bankacılık Sistemi (1847-1923)	5
1.3.2.Cumhuriyet Dönemi Bankacılık Sistemi	6
1.3.3.Faaliyetine Göre Bankalar	15
1.3.3.1.Ticari (Mevduat) Bankalar	15
1.3.3.2.Kalkınma Bankaları	16
1.3.3.3.Yatırım Bankaları	17
1.3.3.4.Katılım Bankaları	18
1.3.4.Türk Bankalarının Tabi Olduğu Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	19
1.3.4.1.Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)	19
1.3.4.2.Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)	20
1.3.4.3.Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF/Fon)	20
1.3.4.4.Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası(TCMB)	21

1.3.4.5. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)	22
1.3.5. Türkiye’de BDDK Düzenlemelerinin Ve Basel Kriterlerinin Bankaların Performanslarına Etkileri	23
1.3.5.1. Basel I ’ın Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri	23
1.3.5.2. Basel II ’nin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri	24
1.3.5.3. Basel III ’ün Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri	24
1.3.6. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Genel Değerlendirilmesi	25
1.4. Bankacılık Sektöründe Performans Ölçümü	32

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA CAMELS ANALİZİ

2.5. CAMELS Analizi	35
2.5.1. C (Capital) Sermaye Yeterliliği	35
2.5.2. A (Asset) Aktif Kalitesi	37
2.5.3. M (Management) Yönetim Kalitesi	39
2.5.4. E (Earning) Karlılık	41
2.5.5. L (Liquidity) Likidite Yapısı	42
2.5.6. S (Sensitivity to Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık	43
2.5.7. CAMELS Analizi Performans Değerleme Aşamaları	45
2.6. CAMELS Derecelendirme Sistemine İlişkin Literatür İncelemesi	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PANDEMİNİN TÜRKİYEDEKİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN CAMELS ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

3.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	51
3.2. Çalışmanın kısıtları	52
3.3. Çalışmanın Veri Seti ve Yöntemi	52
3.4. CAMELS Performans Analizi Uygulaması ve Değerlendirilmesi	56
3.4.1. Sermaye Yeterliliği	58

3.4.2. Aktif Kalitesi	62
3.4.3. Yönetim Kalitesi	65
3.4.4. Karlılık	69
3.4.5. Likidite	72
3.4.6. Piyasa Riskine Duyarlılık	75
3.4.7. Banka Gruplarına Göre Değerlendirme	79
SONUÇ	81
KAYNAKÇA	84

KISALTMALAR

BDDK	Bankacılık Denetleme Ve Düzenleme Kurumu
KSMB	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları
YSB	Yabancı Sermayeli Bankalar
KYB	Kalkınma Ve Yatırım Bankaları
M.Ö.	Milattan Önce
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
AB	Avrupa Birliği
TMSF	Tasarruf Mevduatı + Sigorta Fonu
IMF	International Monetary Fund
PPK	Para Politikası Kurulu
TKBB	Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
A.Ş.	Anonim Şirketi
FDIC	Federal Deposit Insurance Corporation

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. 1980-2001 Sonrası Bankacılık Alanında Yaşanan Gelişmeler	11
Tablo 2. 30.06.2019 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması	26
Tablo 3. 30.06.2020 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması	27
Tablo 4. 30.06.2021 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması	28
Tablo 5. 30.06.2022 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması	29
Tablo 6. Camels Derecelendirme Sisteminde Kullanılan Finansal Oranlar Ve Ağırlıklar	45
Tablo 7. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının Rasyoları	52
Tablo 8. Yabancı Sermayeli Bankaların Rasyoları	53
Tablo 9. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının Rasyoları	53
Tablo 10. Bankaların Camels Derecelendirme Sisteminde 2018-2021 Yıllarına Ait Referans Değerleri Tablosu	54
Tablo 11. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının Camels Bileşen Değerleri	56
Tablo 12. Yabancı Sermayeli Bankaların Camels Bileşen Değerleri	57
Tablo 13. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının Camels Bileşen Değerleri	57
Tablo 14. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni Camels Değerleri	58
Tablo 15. Yabancı Sermayeli Bankaların C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni Camels Değerleri	60
Tablo 16. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni Camels Değerleri	61
Tablo 17. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni Camels Değerler	62
Tablo 18. Yabancı Sermayeli Bankaların A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni Camels Değerleri	63
Tablo 19. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni Camels Değerleri	64
Tablo 20. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni Camels Değerleri	65

Tablo 21. Yabancı Sermayeli Bankaların M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni Camels Değerleri	66
Tablo 22. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni Camels Değerleri	67
Tablo 23. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının E (Earnings) Karlılık Bileşeni Camels Değerleri	69
Tablo 24. Yabancı Sermayeli Bankaların E (Earnings) Karlılık Bileşeni Camels Değerleri	70
Tablo 25. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının E (Earnings) Karlılık Bileşeni Camels Değerleri	71
Tablo 26. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni Camels Değerleri	72
Tablo 27. Yabancı Sermayeli Bankaların L (Liquidity Likidite Bileşeni) Camels Değerleri	73
Tablo 28. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni Camels Değerleri	74
Tablo 29. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni Camels Değerleri	76
Tablo 30. Yabancı Sermayeli Bankaların S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni Camels Değerleri	77
Tablo 31. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni Camels Değerleri	78
Tablo 32. Banka Gruplarına Göre Genel Camels Performans Değerleri	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Toplam Aktif, Toplam Mevduat Ve Toplam Krediler Açısından 2019-2022 Yılları Haziran Ayı Verileri	30
Şekil 2. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların 2019-2022 Yılları Haziran Ayı Çalışan Ve Şube Sayısı Verileri	31
Şekil 3. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	59
Şekil 4. Yabancı Sermayeli Bankaların C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	60
Şekil 5. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	61
Şekil 6. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	62
Şekil 7. Yabancı Sermayeli Bankaların A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	63
Şekil 8. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	64
Şekil 9. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	66
Şekil 10. Yabancı Sermayeli Bankaların M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	67
Şekil 11. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	68
Şekil 12. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının E (Earnings) Karlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	69
Şekil 13. Yabancı Sermayeli Bankaların E (Earnings) Karlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	70
Şekil 14. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının E (Earnings) Kazançlar Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	71
Şekil 15. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	73

Şekil 16. Yabancı Sermayeli Bankaların L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	74
Şekil 17. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	75
Şekil 18. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	76
Şekil 19. Yabancı Sermayeli Bankaların S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	77
Şekil 20. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği	78
Şekil 21. Banka Gruplarına Göre Genel CAMELS Performans Değerleri	79

GİRİŞ

Finans piyasasında başkaca aktörler bulunmakla birlikte en büyük pay en organize yapı olan bankalara aittir. Bankaların piyasalara sağladığı krediler ise piyasaların can damarı olarak defalarca araştırmalara konu olmuş ve büyük çoğunlukla kredilerin bir parametre olarak kullanıldığı çalışmalarda ekonomi ile etkileşimi pozitif yönlü olarak ortaya konulmuştur. Ekonomik koşulların sıkıntılı olduğu, borçlanma maliyetlerinin, CDS (Credit Default Swap) primlerinin yüksek olduğu ülkelerde/zamanlarda spread denilen kazanç açıklığı yükselmekte, çoğu banka yüksek enflasyon/faiz dönemini istemediğini beyan etse de bu dönemlerde oluşan yüksek faiz karmaşasından çoğunlukla bankalar lehine birkaç puan kazanç sağlandığı bilinmektedir.

Kriz döneminde çalışmış bankacılar bazı mudilerin bankayı test etmek amacıyla, parasını bir şubeden çekip başka şubeden yine kendi hesabına geri yatırdığına şahit olmuşlardır. Duyanların çoğunun anlamsız bulduğu bu eylem esasen bir bankanın anlık likidite yapısının mikro düzeyde test edilmesidir. Bankacılık sektörünün denetimini elinde bulunduran kuruluşlar da yaşanabilecek olası problemleri baştan engelleme amaçlı olarak birtakım sermaye, aktif kalitesi vs. kuralları getirmiştir. Türkiye’de de Sermaye Yeterlilik, Likidite, Karşılık Oranı gibi rasyolar BDDK (Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu) tarafından sıkı takip edilen göstergelerdir ve her ay sektöre ait bu ve buna benzer tüm veriler BDDK’nun web sitesinde gruplanmış olarak yayınlanmaktadır.

Bankaların tekil performansını değerlendirirken makroekonomik faktörler yanında mikro ölçekteki özellikleri de dikkate alınmalıdır. Örneğin, kötü yönetim bir bankanın global veya sektörel krizden bağımsız olarak sıkıntıya girmesine sebep olabilir. Bankanın sürdürülebilir teknolojik alt yapısı, ürün çeşitliliği ve yaygınlığı, sürdürülebilir kaliteli insan kaynağı günümüzde sermaye yapısı vb. mali yapı özellikleri dışında en öne çıkan sağlamlık göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun doğurduğu performans ise yaratılan çıktılarda belirgin farklar oluşturmaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar farklı zamanlarda çeşitli kriz dönemlerinden geçmiştir. Bilinen en son kriz ise Covid-19 küresel pandemisinin

getirdiği birtakım sıkıntılardır. Bu çalışmada küresel pandeminin bazı bankaların verilerini kullanmakla bankacılık sektörüne ne gibi zararlar veya getiriler verdiğini belirlemek amacıyla CAMELS performans değerlendirme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde bankacılık, Dünya’da ve Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi, faaliyetine göre banka türleri, türk bankalarının tabi olduğu düzenleyici ve denetleyici kurumlar, Türkiye’de BDDK düzenlemelerinin ve Basel kriterlerinin bankaların performanslarına etkileri, bankacılık sektöründe performans ölçümü gibi konulara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde CAMELS performans analizinden detaylı bahseldilmiş, sonda ise CAMELS yöntemi ile yapılan çalışmalara ait literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın nc bölümünde ampirik bir uygulama yapılmıştır. Seçilmiş bankaların grup bazında ve grupların genel olarak Covid-19 küresel pandemi öncesi ve sonrası, yani 2018-2019 ve 2020-2021 yıllarına göre finansal performanslarında olan değerimleri görmek için CAMELS performans analizi yapılmıştır.

Bu bölümde öncelikle çalışmanın kapsamı ve amacı, kısıtları, veri seti ve yöntemi hakkında gerekli bilgiler verilmiş, daha sonra elde edilen bulgular tablo ve grafik yardımıyla gösterilmiş, en sonda ise sonuç ve yorumlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PERFORMANS YÖNETİMİ

1.1. Bankacılık Kavramı

Bankacılığın tarihine baktığımızda ilk çağlarda bankacılık hizmetleri din ile iç içe geçmiştir. Mezopotamya'daki Kızıl Tapınak'ta güvenilir kimseler olarak görülen rahiplerin bankacılık işlemleri yaptıkları, tapınakların bir tür bankacılık işlevi gördüğü bilinmektedir. M.Ö. 2000'li yıllarda Hammurabi Kanunlarında; tapınaklarda borç verme işlemleri, borcun tahsil yöntemleri, faiz oranları ile rehin, ipotek ve kefalet şekillerini düzenlediği bildirilmektedir (Tarlan, 1986: 32).

Tarihin ilk çağlarında insanlar mallarını, tehlikelerden korumak için tapınaklardaki din adamlarına veriyordu. Din adamları da kendilerine emanet verilen varlıkları ihtiyaç sahiplerine ödünç vermekteydi. Bu nedenle tarihte ilk bankacılık faaliyetini din adamları yürütmüş sonrasında ise hükümdarlar bu işleri devralmıştır.

Zaman geçtikçe insanlar arasındaki alışveriş mal değişimi yoluyla yapılması nedeniyle bir ödeme aracına gereksinim duyulmuştur. Ticaretin ilerlemesiyle uzak yerlerdeki alıcılardan tahsilat yapılması, malın bedelini peşin isteyen satıcı ile veresiye alımı tercih eden alıcının ortak bir noktada buluşturulması, kıymetli madenlerin naklindeki tehlikeler bankacılığın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yetiz, 2016: 110).

Banka terimi kökeni olarak İtalyanca “banco” kelimesinden gelmektedir. Banco masa, sıra yada tezgah anlamına gelmektedir. İlk bankerlerin, pazarlara koydukları birer masa ya da tezgahta bankacılık yapmaları nedeniyle banka kelimesinin böyle bir anlamdan türediği, bankerlerden bazıları sözlerinin yerine getirmediğinde masanın parçalandığı rivayet edilmektedir (Parasız, 2011: 47).

1.2. Dünya’da Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Bankacılık hizmetlerinin ilk örneklerinin Sümerler ve Babiller dönemine kadar uzandığı değerlendirilmektedir. Milattan önce (M.Ö.) 3500’lü yıllarda Sümerlerde maket isminin taşıyan kuruluşların ilk banka örnekleri olduğu ifade edilmektedir. Maketlerde ilk borç veren bireylerin din adamları olduğu bilinmektedir.

Maketlerin ödünç verme ve mevduat kabulü işlemlerini yaptığı ve maketlerde değişim sürecinin düzenli bir biçimde örgütlendiği ifade edilmektedir (Parasız, 2007: 17). Yine Milattan önce 1700’lü yıllarda tarihte en eski ve korunmuş yazılı yasalar arasında yer alan Babil Kralı Hammurabi’nin yasalarında, kredi verme, mevduat kabulü ve komisyon sözleşmelerine yönelik bankacılık hükümlerinin yer aldığı bilinmektedir. Kil levhaların bazılarının üzerinde kredi işlemleriyle alakalı senetlerle karşılaşmıştır. Ayrıca bu dönemde hukuksal kurum olarak kefalet karşılığı kredi verme ve arazi ipoteği işlemlerine de rastlanılmaktadır (Takan ve Acar, 2018: 3).

İlerleyen dönemlerde bankacılık faaliyetlerinin maketlerin tekeline çıktığı ve ticaretle uğraşan bazı zenginlerin de bu alanda uzmanlaştıkları ifade edilmektedir. Roma, Eski Yunan ve Eski Mısır’da bankacılık faaliyetlerinin yapıldığı bilinmekte olup Eski Mısır’da kanunlar kapsamında bileşik faiz içeren işlemlerin ve tefeciliğin yasaklandığı bilinmektedir. Ticaretin gelişmesi ve zenginlerin artmasıyla birlikte Atina’da maketlerin yanı sıra trapezitai isimli özel bankerlerin ortaya çıkmasıyla, bankacılık faaliyetlerinin daha geniş alanlara yayıldığı söylenebilir. Ayrıca 1453’ te İstanbul’un fethi ile başlayan Rönesans hareketinin ardından kıtaların keşfi ile ticaretin okyanuslara kayarak genişlemesi, kilise hukukunun yerini Roma Hukuku’nun almasına sebep olmuştur. Kilise hukukunun değişmesiyle yasal olmayan faiz bakış açısı değişerek kabul edilmeye başlanmıştır. Bu gelişmeler bankacılığın gelişmesinde önemli rol oynamıştır (Parasız, 2007: 18).

Modern anlamda bankacılık faaliyetinde kurulan ilk banka 1609 yılında Hollanda’da kurulan Amsterdam Bankasıdır (Yetiz, 2016: 109). 1637 yılında kurulan Venedik Bankası ‘Cantadi di Banka’ adında bir sistem geliştirerek çek ve banknot kullanımına yol açmıştır.

1640 yılında İngiliz Kralı I. Charles, tüccarların Londra Kulesi’ndeki altınlarına el koydu ve bu, tüccarların devlete olan güvenini sarstı. Bu olay karşısında tüccarlar altınlarını Goldsmith isimli tüccarlara vermeye başlamışlar ve karşılığında sertifika almışlardır. Goldsmithler kasalarındaki altınları daha sonra borç isteyenlere “Goldsmith Notes” denilen kendi senetlerini vermeye başlamıştır. İlk banknot örnekleri bu vesile ile piyasada dolaşır hale gelmiştir (Parasız, 2007: 18). 1668 yılında ilk merkez bankası özelliği taşıyan İsveç Merkez bankası ve ardından 1694 yılında ikinci merkez bankası olan İngiltere Merkez bankası kurulmuştur. 1913

yılında Washington merkezli Federal Rezerv Bank adıyla kurulan ABD'nin Merkez Bankası ile günümüz modern bankacılığının temelleri atılmıştır (Tarlan, 1992: 58).

Bankacılığın tarihsel gelişimi göz önünde bulundurulduğunda tasarruf sahiplerinin tasarruflarını korumaya ve fonlarının atıl kalmamasına yönelik yapılan uygulamaların geçmişten günümüze bankacılık faaliyetlerinin gelişmesinde önemli rol oynadığı değerlendirilmektedir.

1.3. Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi, iki farklı yönetim örneği üzerinden "Osmanlı Dönemi Bankacılık Sistemi" ve "Cumhuriyet Dönemi Bankacılık Sistemi" olmak üzere iki başlık altında incelenecektir. Bu iki başlığın detayları aşağıdaki bölümlerde açıklanmıştır.

1.3.1. Osmanlı Dönemi Bankacılık Sistemi (1847-1923)

Osmanlı toplumu askerlik ve idarecilik gibi mesleklerle uğraştığı için gayrimüslimler ticaret, döviz bozdurma ve bankacılık gibi mesleklerle uğraşıyorlardı (Takan ve Acar, 2018: 4). Bu dönemde para miktarlarının belirlenmesi, kredi düzenlemeleri, döviz ve altın rezervlerinin idaresi ve devlet ödemelerinin gerçekleştirilmesi gibi faaliyetler darphane, hazine, sarraflar ve vakıflar gibi birçok farklı kurum ve kuruluş tarafından yürütülmüştür. 19. Yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı Devleti bu yapı ile padişah adına sikke basımını sürdürmüştür. Yine 19. Yüzyıl ortalarında ülke içerisinde yaşanan mali daralma ve savaşlar sebebiyle oluşan ekonomik sıkıntılardan dolayı Osmanlı Devleti padişahı Abdülmecit Han tarafından Kaime adlı kağıt paralar basılmış ve dolaşıma çıkarılmıştır (TCMB, 2022).

Osmanlı Devleti’nde kurulan ilk banka 1847 yılında iki Galata bankeri tarafından kurulan Bank-ı Der Saadet’tir (İstanbul Bankası). İstanbul Bankası bankacılık faaliyetlerini 5 yıl kadar sürdürebilmiştir (Parasız, 2007: 19). 4 Ekim 1853 ile 30 Mart 1856 tarihleri arasında gerçekleşen Kırım Savaşı sırasında Osmanlı Devleti’nin aldığı ilk dış borç ve ardından yaşanan mali sıkıntılardan dolayı Osmanlı Hükümeti, bu borçların ödemesi hususunda aracılık görevi üstlenecek bir devlet

bankasının kurulmasına ihtiyaç duymuştur. Bu sebeple, 1856 yılında Bank-ı Osmani kurulmuştur. İngiliz sermayeli kurulan bu bankanın yetkileri kredi vermek, avans sağlamak ve bazı Hazine bonolarını iskonto etmekle sınırlandırılmıştır. Bank-ı Osmani 1863 yılında İngiliz-Fransız ortaklığı altında Osmanlı Bankası adını alarak bir devlet bankası niteliğinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Osmanlı Bankası banknot basımı, haznedarlık vazifesi ile gelir tahsili, hazinenin ödemelerinin yapılması, bono iskonto edilmesi, borçlara yönelik ödemelerin yapılması gibi görevler ile yetkilendirilmiştir. Osmanlı Bankasının bu yetkilerle birlikte yabancı sermayeli oluşu zamanla toplum nezdinde tepkilere sebep olmuştur. Yerli sermaye ile oluşturulacak olan Merkez Bankası kurma girişimleri 1917 yılında Osmanlı İtibar-ı Milli Bankasının kurulması ile neticelenmiştir. Fakat aynı döneme denk gelen Birinci Dünya Savaşının olumsuz etkilerinden dolayı Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası merkez bankası işlevini yürütebilecek bir banka konumuna ulaşamamıştır (TCMB, 2022).

Osmanlı Devleti'nde yer alan milli bankaların sayısı oldukça azdır (Takan ve Acar, 2018: 4). 1863 yılında, çiftçilere ihtiyaçları doğrultusunda tarımsal kredi vermek amacıyla Memleket sandıkları kurulmuştur. “Memleket sandıkları” ile ilk olarak çiftçilere imece usulüyle finansman sağlanmış ardından köylünün mal varlığıyla orantılı olarak sandığa buğday vermeleriyle destek sağlanmaya çalışılmıştır. Memleket sandıkları ilerleyen zamanda çeşitli yolsuzluk ve zorluklar yaşanması sebebiyle “Menafi sandıkları” ismiyle tekrar düzenlenmiştir. Menafi sandıklarında toplanan kaynakların kullanımında şüphelerin ortaya çıkmasıyla ise, ilk devlet bankası özelliği taşıyan Ziraat Bank 1888 yılında kurulmuştur (Yetiz, 2016: 110). Osmanlı Devleti'nde 1911-1923 yılları içinde 19 tane ulusal kimliğe sahip bankanın temeli atılmıştır (Takan ve Acar, 2018: 4).

1.3.2. Cumhuriyet Dönemi Bankacılık Sistemi

Cumhuriyet dönemi bankacılığı, iktisadi gelişmeler ışığında genellikle ulusal bankalar dönemi, kamu bankalar dönemi, özel bankalar dönemi, planlı dönem, serbestleşme ve dışa açılma dönemi, sektörde büyüme ve sermaye yapısında değişme ve son olarak küresel kriz sonrası dönem şeklinde ele alınmaktadır.

Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932). Ulusal bankalar dönemi 1923 yılında İktisat Kongresinin toplanması ile başlamıştır. Bu kongrede sektör açısından dönüm noktası olarak kabul edilecek kararlar alınmıştır. Bu kararlar genellikle ekonomik kalkınmanın bankacılığının gelişimi ile sağlanacağını vurgulamaktadır. Bu doğrultuda yabancı sermayenin baskısından kurtulmak amacıyla Milli bankaların ve sanayi bankalarının kurulması kararları alınmıştır. Bu kararlar doğrultusunda kurulan bankalar ile kuruluş yılları aşağıda listelenmiştir (Aydın, 2018: 60);

- 1924 Türkiye İş Bankası
- 1925 Sanayi ve Maadin Bankası
- 1926 Emlak ve Eytam Bankası
- 1930 Merkez Bankası
- 1932 Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası

Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944). Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde bölgesel ihtiyaçların karşılanmasına önemli katkıları olan ulusal bankaların çoğu, 1929 yılında yaşanan büyük krizin olumsuz etkileri sebebiyle faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmışlardır. Devletin ekonomiye müdahalesinin gündemde olduğu bu dönemde ise büyük ve önemli devlet bankaları kurulmuştur. 1934'te başlatılan 1. Sanayi Planı'nın yürürlüğe girmesiyle, devlet sermayesinin önderliğinde oluşturulan kamu bankaları küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin kurulmasının teşviki, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve liman faaliyetlerinin desteklenmesi gibi önemli misyonlar üstlenmişlerdir. Özel kanunlar kapsamında kurulan bu bankalar ve kuruluş yılları aşağıda listelenmiştir (Takan ve Acar, 2018: 5);

- 1933 Sümerbank
- 1933 Belediyeler Bankası (İller Bankası)
- 1935 Etibank
- 1938 Denizcilik Bankası
- 1938 Halk Bankası ve Halk Sandıkları

Özel Bankalar Dönemi (1945-1960). 2 Eylül 1945 tarihinde sonlanan İkinci Dünya savaşının ardından dünya genelinde bir ekonomik canlanma yaşanmıştır. Bu dönemde özel sektörün desteklenmesi ve büyümenin kamusal kalkınmanın yanında özel sektörün gelişmesine de bağlı olacağı düşüncesi yaygın hale gelmiştir. Özel bankalar döneminde sanayileşme stratejisinin devletçilik anlayışı ile değil, özel

sektör eliyle kalkınabileceğini içeren stratejiler geliştirilmiştir. Bankacılık sektörü de diğer sektörlerde olduğu gibi faaliyetleri artmıştır. Yeni bankaların kurulmasına ihtiyaç duyulmasıyla birlikte bu dönemde birçok özel banka kurulmuştur. Kurulan bu bankalar kuruluş yılları ile birlikte aşağıda listelenmiştir (Aydın, 2018: 64);

- 1944 Yapı ve Kredi Bankası
- 1946 Türkiye Garanti Bankası
- 1948 Akbank
- 1952 Denizcilik Bankası
- 1953 Demirbank
- 1954 Türkiye Vakıflar Bankası ve Şekerbank
- 1955 Pamukbank
- 1958 Türkiye Bankalar Birliği
- 1959 Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
- 1960 Bankalar Tasfiye Fonu

Planlı Dönem (1961-1980). Türkiye ekonomisi 1961-1980 yılları arasında dışa kapalı ekonomi şekliyle yönetilmiş, faiz oranları ve döviz kuru gibi temel fiyatlar dünyadan bağımsız olarak merkezi hükümetçe belirlenmiştir (Keskin vd., 2008: 11-12). Kalkınma planlarının geliştirilmesi için belirlenen öncelikli sektörlerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu sektörlere düşük ve negatif faiz uygulaması başlamıştır. Negatif faiz uygulaması ile üretime ucuz kaynak sağlamak, ithal girdilerin maliyetlerini düşük tutabilmek ve bu sayede Türk lirasının yabancı para karşısındaki değerini yükseltmek amaçlanmıştır. Üretim, bayındırlık, ulaşım, enerji, madencilik ve ihracat yapan sektörler bu dönemde desteklenmiştir. Bu uygulamaları yürütmek üzere 1972 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. Ekonomik hedeflere ulaşmak için yıllık kalkınma programları ve beş yıllık kalkınma planları oluşturularak uygulanmaya başlanmıştır. Planlı dönem içerisinde iki adet ticaret bankası ve beş adet kalkınma bankası kurulmuştur. Kurulan bu bankalar kuruluş yılları ile birlikte aşağıda listelenmiştir (Aydın, 2018: 66);

Kalkınma bankaları:

- 1962 TC Turizm Bankası
- 1963 Sınai Yatırım ve Kredi Bankası

- 1964 Devlet Yatırım Bankası
- 1968 Türkiye Maden Bankası
- 1976 Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası

Ticaret bankaları:

- 1964 Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası
- 1977 Arap-Türk Bankası'dır.

Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1981-2001). 1980'lerden itibaren tüm dünyada uluslararası borç krizleri ve ekonomik dalgalanmalar yaşanmıştır (Şahin, 2016: 91). 1980'lere gelindiğinde Türkiye, yüksek enflasyon, döviz darboğazları, ithalat darboğazları, yetersiz tasarruf, düşük ekonomik büyüme ve mal kıtlığı gibi sorunlarla karşı karşıyaydı. Bu tür sorunlara karşı piyasa mekanizmasının işlemesi için önlemler alınması gerekiyordu (Parasız, 1998: 121). Böylece ülke iktisadi yapısında yenilikleri içeren 24 Ocak kararları olarak bilinen bir program hayata geçmiştir. Bunun sonucu olarak bankacılık sektörü, değişen ortam koşullarına uyum sağlamış, faaliyet kapsamını değiştirmiş ve iç borç piyasasına odaklanmıştır. Ayrıca finans piyasasındaki yüksek faiz oranları, bankaları riskten kaçınmaya ikna etmiştir (Görmez, 2008: 74).

24 Ocak kararları ile finansal serbestleşme süreci kapsamında alınan ilk kararlar, 1981 yılında bankacılık faizlerinin serbestleştirilmesi ile başlamış ve daha sonra tüm faizlerin serbestleştirilmesi ile devam etmiştir. “70 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname” ile bankacılık sektörüne giriş kolaylaştırılmıştır. Böylece kayıt dışı ekonomideki para ile sektör dışındaki serbest fonların bankacılık sistemine aktarılması ve sektöre kazandırılması amaçlanmıştır. Bu oluşumu destekleyen en önemli unsurlar, ülkedeki banka sayısının artması, bankaların aktif yapısının genişlemesi ve faiz oranlarının serbest piyasada belirlenmesidir. Ancak bankacılar bunu yaparken, bankaların yaptığı gibi fon talep edenler ile fon fazlası olanlar arasında değil, borsalar ile bankalar arasında aracılık yaptılar. Böylece bankacılar arasındaki çıkar savaşı zamanla “Ponzi Finansmanı” adı verilen alınan kredinin faizini ödemek için daha yüksek faizle borçlanma şekline dönüşmüş ve sistemin çökmesine yol açmıştır (Yazıcı, 2015: 210). Ekonomik büyüme ve gelişme ihtiyacının yönetilmesinde yapılan bazı yanlışlar yüzünden, bankerlerin bankacılık sisteminin yerini alması ülkemize uzun yıllar hatırlanacak zararlar vermiştir.

1980'lerin başlarında TCMB mevduat faiz oranlarını belirliyordu. Ancak yüksek ve değişken enflasyon oranları bankaların sermaye yeterlilik oranlarını zorlamasına rağmen, kredilerin faiz oranları serbestçe belirleniyordu. Finansal serbestleşme rakiplere kapıları açtı ve mevduat sertifikasına sahip bankacılar, finansal sistemde bankaların hakimiyetine meydan okumaya başladılar. Bununla birlikte, ponzi tarzı oyunlarla birleştğinde yeterli denetim ve düzenleme eksikliği sistemik bir risk yarattı ve 1983'te bir “Bankerler Krizi” ve güven kaybı yaşandı. Nasıl rekabet edileceğini öğrenmek risksiz değildi. İstanbul Bankası, Ortadoğu İktisat Bankası gibi bankalar ve o bankerlere bel bağlayan bankalar olan Hisarbank ve İşçi Kredi Bankası iflas ettiler. Bağbank onları 1984'te takip etti. Banka başarısızlıklarından çıkarılan ders, güçlü bir sermaye tabanını desteklemek için uygun düzenleme ve denetim olmadan, mali konsolidasyon ve sermaye girişleri için teşviklerin mali derinleşmeye karşı felaket sonuçlara yol açabileceğiydi. Sonuç olarak, 1983 krizine neden olan eksiklikleri gidermek için Bankacılık Kanunu 1985 yılında bir kez daha revize edildi (Görmez, 2008: 56).

Dönem içinde kullanılan kredilerin temerrüde düşmesi nedeniyle sorunlu kredilerin oranı yükselmiştir. Bu nedenle 1983 - 1984 yıllarında dört banka zorla Ziraat Bankası'na devredilmiştir. Aynı zamanda 2 banka faaliyetlerini durdurdu. 1988 yılında Anadolu Bankası ve Emlak Kredi Bankası birleşerek Emlak Bank Türkiye'yi oluşturdu (Karluk, 1999: 83).

Türkiye Emlak Bankası daha sonra kapatılmış olmasına rağmen, günümüzde tekrar açılarak Emlak Katılım Bankası adıyla aynı fonksiyonda faaliyetlerine devam etmekte, hem ülkemiz konut ihtiyacının karşılanmasına finansal aracılık hem de faizsiz finansman modelinin geliştirilmesine katkı sunma görevini üstlenmektedir.

1980'lerin piyasalaşma teşvikleri ve mali düzenlemeler denetim için ciddi bir boşluk yaratmıştır. Göreceli fiyat ayarlamasındaki yoğun devlet müdahalesinden piyasa tarafından belirlenen fiyatlandırmaya geçiş, mali disiplinin yetersiz kalmasına neden olmuştur. 1990 yılında sermaye hesabının serbestleştirilmesi durumu daha da kötü bir duruma getirmiştir. Türkiye küçük bir açık ekonomi haline gelmesi ile finansal sistemde açık döviz pozisyonlarının tahakkuk etmesine yol açmıştır. Çalışanların TCMB'deki mevduatlarının, menkul kıymetleştirmenin ve dış borçlanma teşviklerinin ertelenmesi risk yönetimini karmaşıktırmıştır. Hazine'nin borçlanma

gereksinimlerine cari açıkları göz ardı ederek finansal serbestleşmeyi yönetmek, AB ile yakınsama yardımları olmaksızın bir gümrük birliği anlaşması imzalamak, yapısal reformların olmaması, kamu bankalarının kötüye kullanılması, mali disiplin eksikliği, periyodik erken seçimlerle artan siyasi gerilim, başarısız özelleştirmeler, 38 yaşında erken emeklilik şansı veren bir sistemde sosyal güvenlik reformlarının olmaması ve kamu altyapısına yatırım gibi bir dizi faktör eklenmiştir (Görmez, 2008: 64).

Türkiye'nin 1980 yılından itibaren (özellikle 1983 ve sonrası) dışa açık büyüme modeli ve ihracatın teşviki, ciddi yatırımlar ve yanlış bazı yönetsel hatalar enflasyon ve kamu açıklarını büyütmüş ve bunun sonucunda bankacılık sektörü en zor ve istikrarsız dönemlerinden birini yaşamaya başlamıştır. Regülasyon ve yaptırımlardaki eksiklikler sebebiyle mali başarısızlığa uğrayan bankaların ekonomiye maliyeti çok ağır olmuştur.

Bu dönemde sermaye hareketlerinde döviz ve işlemlerinde serbestleşme yapılması sonucunda uluslararası borçlanmayla fonların temin edilmesi, bankaların açısından mevduatların yanı sıra önemli kaynaklar olmuştur.

Türkiye'de 1980-2001 yılları arasında yaşanan gelişmeler aşağıdaki tabloda görülmektedir. Türkiye için oldukça önemli yere sahip olan TMSF ve İMKB (Borsa İstanbul)'nin kuruluşunun bu yıllarda olduğu görülmektedir.

Tablo 1. 1980-2001 Sonrası Bankacılık Alanında Yaşanan Gelişmeler

1980	24 Ocak kararları ile ekonomi ve kalkınma alanlarına yönelik kararlar alındı.
1982	Sermaye Piyasası Kanunu ile sermaye piyasası araçları kullanımı kanuna bağlandı.
1983	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kuruldu.
1984	Döviz Tevdiat Hesabı açma işlemleri serbestleştirildi.
1985	Tek Düzen Hesap Planı getirildi, bilançolar dış denetime tabi tutuldu ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu kabul edildi.
1987	TCMB Açık Piyasa İşlemlerine başlamıştır.
1986	3 Ocak'ta İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) faaliyete başladı.
1990	TCMB ilk kez bir Para Programı açıkladı.
1994	Mali ve bankacılık alanındaki riskler zarara dönüşerek kriz meydana getirdi. Aynı tarihte 5 Nisan kararları ile krize limine edilmeye çalışıldı.
1995-1996	Krizin ardından toparlanma evresine gidildi, TL bazlı ve faizleri yükseltmeden finansman bulma yollarına başvuruldu.
1999	Uluslararası Para Fonu (IMF) ile Stand-By anlaşması imzalandı.
1999	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) kuruldu ve TMSF, BDDK'ya devredildi.
2000	Enflasyonun düşmesi ve düzenlemelerin uygulanmasında yaşanan gecikmeler nedeniyle bankacılık sektörü bir sarsılma içine girmiştir.
2001	2000 yılındaki olumsuz gelişmelerin reel sektöre de yansımalarıyla Şubat 2001 krizi yaşanmıştır.

Kaynak: Ergenoğlu, 2020.

1998'de IMF ile imzalanan yakın izleme anlaşması ve 1999 sonunda üç yıllık bir standby anlaşması imzalanarak, Türkiye ekonomisinde devam eden yüksek enflasyon sorununun ele alınması hedeflendi. Anlaşma genellikle yapısal reformları ve özelleştirme çabalarını içeriyordu. Standby anlaşmasından sonra reformlar uygulandıkça ekonomik alanda iyileşmeler gözlemlendi. Kasım 2000'den önce, anlaşmadan kaynaklanan iyileşme başarısız olmaya başlamış ve anlaşmada öngörülen faiz oranları ile fiili faiz oranları arasındaki fark gerekçe olarak gösterilmişti. Faiz oranlarında beklenenden yüksek artışların neden olduğu borç yükündeki artış, öncelikle finans sektörünü, 2001 yılı Şubat ayında ise reel sektörü etkileyerek krize yol açmıştır (Özçam, 2004: 152).

1990'larda yaşanan mali krizlerden alınan dersler ülkede bankacılık adına önemli kazanımlar ortaya çıkarmış olabilir. Ancak risk ölçümü ve yönetimi sorunu, kurumsal çerçeve ve iyi yönetim ile ekonomi politikalarının koordinasyonu en önemlileri arasındadır. Denetim ve düzenlemenin önemi maliyeti yüksek de olsa bu defa daha derinden anlaşılmıştır. Vergi mükellefinin parasının bankacılık sektörünü yeniden sermayelendirmek için enjekte edilmesi gerekmiştir. 2001 mali krizi, tüm belirsizliklerin ve sürekli artan risklerin olduğu bir dönemin sonu olarak nitelendirilebilir (Görmez, 2008: 69).

Gelişmekte olan piyasalardaki finansal kriz atakları, makroekonomik istikrar ve sürdürülebilir ekonomik büyüme için sağlam ve iyi işleyen bir bankacılık sektörünün önemini ortaya koymuştur. Özellikle 1997 Asya krizi, yetersiz bir bankacılık sisteminin, reel ekonomi üzerinde yıkıcı etkileri olan ve gelişmekte olan bir piyasa bağlamında önemli bulaşma olasılıkları olan büyük finansal krizler yaratma açısından oynayabileceği temel finansal role dikkat çekmiştir. Türkiye'nin 2000 ve 2001 yıllarında yaşamış olduğu ikiz ekonomik kriz, bir yandan kötü işleyen ve yetersiz düzenlemelere sahip bankacılık sistemi arasındaki güçlü ilişkiyi, diğer yandan da makroekonomik krizlerin ani patlak vermesini oldukça dramatik bir şekilde ortaya koymuştur. Temel olarak, Türkiye'nin yaşamış olduğu bu deneyim hem kamu hem de özel bankaların ekonomik krizlerin patlak vermesine önemli ölçüde katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Geriye dönüp retrospektif bir açıdan

olaylaa bakıldığında, Kasım 2000'de yaşanan ikiz finansal krizlerden ilkinde özel ticari bankaların kriz yaşanmasında bir önemli bir rol oynadığı, 2001 Şubat krizi bağlamından olay ele alındığında ise kamu bankalarının ana aktör olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Alper ve Öniş, 2004: 231).

Sektörde Büyüme ve Sermaye Yapısında Değişme Dönemi (2002-2007).

2001 krizinden sonra, finans sektörünün güçlendirilmesine, disiplinli para ve maliye politikasına yönelik bir dizi önlemlerin alınmasına ve kriz döneminde yaşananların bir daha yaşanmaması için güçlü ekonomiye geçiş programı adında yeni bir ekonomik program uygulamaya konulmuştur (Özatay, 2015: 11). Merkez Bankası Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, enflasyonla mücadelenin altyapısını hazırlamak için, bankanın görevinin fiyat istikrarı olduğu belirtilmiş, banka bağımsızlığa kavuşmuş ve Para Politikası Kurulu (PPK) oluşturulmuştur. 2001 krizinden sonra özel bankalar yeniden yapılandırma sürecine girerek sermayelerini güçlendirmişlerdir. Kamu bankaları da aynı şekilde yeniden yapılandırılarak ortak bir yönetimde toplanmıştır (Takan ve Acar, 2018: 9).

2002-2007 döneminde Türkiye ekonomisinin büyümesi, ortalamanın üstünde bir büyüme göstermiş, enflasyonda ve reel faiz oranlarında düşüş yaşanmış, kredilerin GSYH'ye oranı yükselmiş, bankalara güvenin artmasıyla geri dönmeyen kredi oranı azalmış ve sermaye yeterlilik oranları yükselmiştir (Özatay, 2015: 11).

2005 yılında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile bankaların faaliyetlerini düzenleyen mevzuat yenilenmiş, uluslararası finans sektöründe piyasalarca kabullenilmiş uygulamalara ve prensiplere yaklaşılmıştır (Takan ve Acar, 2018: 9). Bu kanun ile Özel Finans Kurumlarının ismi “Katılım Bankası”, Özel Finans Kurumları Birliğinin ismi de “Türkiye Katılım Bankalar Birliği” (TKBB) şeklinde değiştirilmiştir (TKBB, 2022).

Uluslararası Ödemeler Bankası bünyesinde çalışmalarını sürdüren Basel Komitesi, asgari sermaye yükümlülüğünün hesaplanması, kamu denetimi ve piyasa disiplini şeklinde üç yapısal bloktan oluşan Basel II Standartları 2004 yılında yayımlanmış ve 2006 yılında son şeklini almıştır (Takan ve Acar, 2018: 10).

Küresel Kriz Sonrası Dönem (2008-2018). 2001 kriz sonrası dönem bankacılık sektörü için, TMSF'ye devredilen bankaların yanı sıra bankaların birleştirildiği bir dönem olmuştur. 2000 yılında ülkede 79 adet banka varken 2003

yılında 55 ve 2005 yılında 51 ve 2010 yılında bu sayı 49 adede gerilemiştir. 2005-2010 yılları arasındaki bankacılık sektöründe, yeniden yapılanma sürecine girmiş ve bu süreç sonrasında daha güçlü bir yapıya kavuşarak finansal sağlamlık göstergelerinin genelinde olumlu bir seyrin yakalandığı görülmektedir.

Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırma programı sonrasında olumlu tepkimeler verdiği ve sektörün bu sayede daha sağlam bir yapıya kavuştuğu değerlendirilmektedir (Keskin vd., 2008: 34). Özellikle 2001 krizinden sonra hayata geçirilen, kamu bankalarının yeniden yapılandırılması, düzenleyici ve denetleyici çerçevenin sağlamlaştırılması ve sektörün sermaye tabanının güçlendirilmesi gibi birçok yapısal değişiklikler, bankacılık sektörünün olası krizlere karşı bağışıklığını güçlü duruma getirmiştir (Takan ve Acar, 2018: 11). 2008 yılında ortaya çıkan küresel finans krizinin Türk bankacılık sektörünü olumsuz etkilemesine rağmen, bankacılık sektörünün yüksek karlılık oranlarının yanı sıra güçlü sermaye yapısındaki büyüme devam etmiştir (Yazıcı, 2015: 8). Bunun sebebi, bankaların risk alma davranışlarını kontrol etmek için yapılan düzenleme ve kısıtlamaların artırılmasıdır. Bu düzenleme ve tedbirler, bankaların hem aşırı risk alma davranışını kontrol etmek hem de bu davranışların tekrarlanmasını önlemek amacıyla yapılan bir tepkidir. Ayrıca bankaların kaldıraç oranlarının düşürülmesi yani sermaye yeterliliğinin yükseltilmesi ve likiditenin toplam yükümlülöklere oranının artırılması gibi tedbirler bu dönem için önem arz etmektedir (Keskin vd., 2019: 53-54).

2018 yılında uluslararası sermaye girişinin yavaşlamasıyla Türk Lirasına olan talep ani bir düşüş göstermiş, döviz rezervleri azalmış ve kısa vadeli faiz oranları yükselmiştir. Yaşanılan bu sıkıntılardan dolayı bu dönemde Türk Lirasının direncini arttırmak amacıyla “Yeni Ekonomi Programı” açıklanmıştır. Bankacılık sektörü de bu dönemde ekonomik faaliyetlerin desteklenmesine yönelik önemli katkılarda bulunmuştur. Dış borç çevirme oranları yüksek tutulmaya çalışılırken, yurtdışı borç çevirme oranları da yüksek tutulmaya çalışılmış, ekonomik göstergelerde önem teşkil eden reel sektörle yapıcı ilişkilerle ihtiyaçlar tespit edilerek çözüm önerileri geliştirilmesine çaba harcanmıştır. Türk Lirasında görölen değer kaybı ile faiz oranları bu süreçte yükselmiştir. Faiz ve kur riskinden etkilenen reel sektör firmalarının bilançolarında olumsuzluklar görölmüştür. Borçlarını ödeyemeyen ya da ödemede güçlük çeken müşteriler için bankalar karşılıklı iyi niyet çerçevesinde

esneklik sağlamaya çabalamıştır. Yaşanılan olumsuzlukların etkisi ile bu dönemde Borsa İstanbul (BIST)'da bankacılık sektörünün hisselerinde düşüş yaşandığı gözlemlenmiştir (TBB, 2019).

1.3.3. Faaliyetine Göre Bankalar

Bankalar genellikle gerçekleştirmelerine izin verilen faaliyet türlerine göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırma esas olarak mevduat ve benzeri fonları kabul etme yetkisinin olup olmamasına göre şekil almaktadır (Aydın vd., 2012: 27).

1.3.3.1. Ticari (Mevduat) Bankalar

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde mevduat bankaları "kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi vermek esasına göre faaliyet gösteren kuruluşlar ile bu nitelikli kuruluşların yurt dışında kurulu Türkiye'deki şubeleri" olarak tanımlanmaktadır (Vurucu ve Arı, 2017: 52).

Bu bankaların topladığı mevduatları geri ödenmemesi halinde anapara ve faizin belli bir tutarının geri ödeneceğinin garantisi vardır. Bu tutar ülkeden ülkeye farklılık göstereceği gibi ülkemizde gerçek kişilere ait tasarruf mevduatları anapara ve faiz olmak üzere 150.000 TL'lik kısmı Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu (TMSF) güvencesi altındadır (Aydın vd., 2012: 29).

Türkiye Bankalar Birliği (TBB), mevduat bankalarını şu şekilde kategorize etmiştir (TBB Banka Bilgileri 2022, <https://www.tbb.org.tr/>):

1- Kamusal sermayeli mevduat bankaları: Paylarının tamamı ya da çoğu devlete ait olan bankalardır. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

2- Özel sermayeli mevduat bankaları: Sermayesinin ağırlıklı kısmı yerli özel sektöre ait bankalardır. Adabank A.Ş., Akbank T.A.Ş., Anadolubank A.Ş., Fibabanka A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., Turkish Bank A.Ş., Türk Ekonomi Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

3- Tasarruf mevduatı sigorta fonuna devredilen mevduat bankalarıdır. Birleşik Fon Bankası A.Ş.

4- Yabancı sermayeli mevduat bankaları: Sermayesinin tamamı ya da %50'den fazlası yabancıların elinde olan bankalardır.

5- Türkiye'de şube açan yabancı sermayeli mevduat bankaları: Ana merkezleri yurt dışında bulunan, Türkiye'de şube açarak faaliyet gösteren bankalar.

1.3.3.2. Kalkınma Bankaları

İlk olarak, Bretton Woods Anlaşması'nda önerilen uluslararası para sistemi modelini uygulayan birçok kalkınma bankasının yanı sıra dünya çapındaki bankalar da mevcuttur. Bu model için bazı özellikler belirtilmiştir. Dünya Bankası desteğinin ön koşulu, Kalkınma Bankası'nın 1968 yılına kadar özel bir yapıya sahip olmasıdır. Bu gereklilik daha sonra kaldırıldı. Ayrıca, bu bankaların kredilerini özel sektöre dönüştürmeleri de kısıtlandırılmıştır. Öte yandan devlet desteği zorlaşmıştır ve devlet bankacılık sektöründe artık aktif bir rol oynamamaktadır. Diğer bir koşul ise kalkınma bankasının nitelikli işgücüne sahip olmasıdır. Bu şekilde banka finansal durumunu koruyabilir (Çonkar, 2015: 46). Kalkınma bankaları yüksek standartlarda proje değerlendirmelerini sürdürmeli ve likidite gibi finansal durumlarını eleştirel bir şekilde analiz etmelidir. Kalkınma bankaları genellikle karlılık oranlarıyla kontrol edilir. Kalkınma bankaları, diğer finans kuruluşlarının da yardımıyla gerekli sermayeyi sağlayacak uygun kanalları bulmaktadır (Çankaya ve Öz, 2011: 9).

Bölgesel kalkınma bankaları, işletmeleri geliştirmekte olan ülkelere teknik yardım, uzun vadeli krediler, temel sanayi yatırımları sağlamaya teşvik eden finansal kuruluşlardır (Akgüç, 1975: 217). Yani geliştirmekte olan ülkelerin, özellikle de gelişme sürecini tamamlamış olanların, teknik ve mali destek açısından kalkınmasına destek veren sistemlerin mali kurumudur (Özsoy, 2013: 192).

Dünyada her ülkenin bir kalkınma süreci vardır. Kalkınma bankaları gelişmiş ülkelerde oldukça önemlidir, ancak geliştirmekte olan ülkelerde de ciddi şekilde kullanılmaktadır. Bunun nedeni, ülkelerin kalkınma aşamasında önemli bir rol oynamasıdır. Kalkınma bankaları KOBİ'lerin ve sektörün gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. Kalkınma bankalarının temel amacı, endüstriyel üretim ve ticaret sektöründeki irili ufaklı tüm şirketlere uzun vadeli kaynaklar sağlamaktır (Kılıç, 2008: 52).

Kalkınma bankaları faaliyetleri için dikkat edilmesi gereken konulardan biri kaynakların verimli kullanılmadığı piyasalardan sanayilere geçişin sağlanmasıdır. Buradaki amaç sektörün gelişimine katkıda bulunmaktır. Kalkınma bankaları sermaye piyasalarında da oldukça aktif ve fonlardan menkul kıymet ihracı kullanmaktadır. Misyonlarından biri de yatırım yapacak yeni alanlar bulmaktır. Tüm sektörlerde yeni pazarlara girmek zor olmakla beraber yüksek risk ve belirsizlik vardır. Bu nedenlerle kalkınma bankaları gerekli teşvikleri sağlayarak ve korumacı politikalar izleyerek bu alanlarda öncülük etmektedir (Erdoğan, 2010: 18).

Kalkınma bankaları katıldığı yeni pazarlar hakkında gerekli araştırma ve analizleri yaparak müşterilerini bilgilendirir. Bu noktada kalkınma bankasının teknik destek hizmetinin önemi ortaya çıkmaktadır. Analize ek olarak, yönetimi desteklemek için gerekli eğitim ve tavsiyeleri vermektedir. Dolayısıyla yatırımcılar yeni pazarlarda ilerlemeye yardımcı olduklarında, sağladıkları desteği de garanti etmektedir. Çünkü müşterilerin gelecekleri hakkında daha bilinçli olmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda yeni fikirleri ve projeleri desteklemektedir. Kalkınma bankaları girişimcileri yeni alanlara yönlendirerek ekonominin büyümesine katkıda bulunmaktadır (Türkmenoğlu, 2007: 63).

Kalkınma bankacılığı, iş geliştirme ve yatırım desteğinin yanı sıra kurumsal finansman hizmetleri vermek, iç kaynakları sanayi sektörüne yönlendirmek gibi birçok alanda da faaliyet göstermektedir. Ayrıca kurumsal satın almalar, birleşmeler, özelleştirmeler, forex ticareti ve menkul kıymet yatırımlarında tröst ve garanti şeklinde hizmetler sunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı, kalkınma bankaları genellikle diğer banka türlerine göre puan ve ATM (Automatik Teller Machine) gibi seçenekler daha azdır (Arabacı, 2018: 32)

1.3.3.3. Yatırım Bankaları

Ülkelerin ve hususi işletmelerin uzun zamanlı mali ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan bir bankacılık çeşididir. Bu bankaların gelirlerini ise hisse senedi ve tahvil satmak yöntemi ile sağlarlar. Bu bankaların vadeli ya da vadesiz mevduat toplaması yasaktır ve kısıtlı miktarda şube ile çalışmaktadırlar. Bu sebepten dolayı klasik bankacılık işlemlerini yapamazlar. Gelir elde etmek için aracılık ve

danışmanlık hizmeti faaliyetlerinde bulunurlar. Yatırım bankaları yatırım ihracı yaparak ve diğer finans kurumlarından kredi almak şekliyle fon imkanı sunarlar. Bu bankalar anapara piyasası çizgisi ile birikimleri yatırıma çevirebilirler. Aynı anda finansman bağladıkları menkul kıymetleri zamanla halka sunarlar. Bu nedenle bu bankalar “menkul kıymet taciri” olarak da isimlendirilmektedir (Şakar, 2000: 20).

1.3.3.4. Katılım Bankaları

Katılım bankaları, Türkiye’de altı tane olmakla birlikte finansal ekonomide önemli bir yer tutmaktadır. Katılım bankaları sadece Türkiye’de değil, İslam dinini benimsemiş birçok ülkede de popüler olmuştur. Bunun nedeni, İslam dininin faize duyarlı olmasıdır. Finansal piyasalar, müşteriler ve yatırımcılar için gereklidir. İlk katılım bankalarından olan Mit Ghamr Tasarruf Bankası 1963 yılında Mısır’da kurulmuştur. Faiz konusunda duyarlı olan tüm ülkeler bu bankadan yararlanmıştır (Kazak vd., 2018: 37).

Bugün ülkemizde altı faizsiz katılım bankası bulunmaktadır. Aslında bankalar bir işlemi gerçekleştirmek için belirli bir projeye veya ürüne dahil olmaktadır. Katılım bankacılığı sistemi ile bankalar kredi verilen projenin kar ve zararına katılarak kar elde edebilir, tasarruflarını yatırabilir ve bu işlemleri projeye destek vererek para toplamak isteyen müşterilerden mevduat olarak kabul edebilmektedir. Katılım bankalarının bu projelerden kazandıklarını kar payı geliri olarak almaktadır. Aldıkları kar payını tasarruf sahipleriyle 1/5 oranında paylaşırlar (Demir, 2018: 27).

Katılım bankacılığı işlemlerinde faiz uygulaması olmadığı için çeşitli riskler içermemektedir. Öncelikle faiz dalgalanmalarının doğasında var olan risk bu bankalar için geçerli değildir. Ayrıca katılım bankaları çeşitli döviz hizmetleri de sağlamaktadır. Pek çok risk ve sunduğu hizmet, sadece hizmete önem veren müşterilerin değil, diğer banka müşterilerinin de ilgisini çekmektedir. Bankacılık hizmetleri diğer bankalarla aynıdır. Havale, döviz işlemleri, faturalar, vergi ödemeleri ve birçok işlemi yapmaktadırlar. Ayrıca çevrimiçi bankacılık, telefon bankacılığı ve ATM (Automatik Teller Machine) gibi hizmetler ve basit işlemler sunmaktadır (Şahin, 2007: 28).

1.3.4. Türk Bankalarının Tabi Olduğu Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

Türkiyede faaliyet gösteren bankaların tabi oldukları düzenleyici ve denetleyici yetkisi olan bazı kurumlar vardır. Bu kurumlar; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF/Fon), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası(TCMB), Türkiye Bankalar Birliği (TBB) olarak belirlenmiştir.

1.3.4.1. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)

Bankacılık sistemi güven esaslı bir sistem olduğundan denetimi de oldukça önemlidir. Bankalar müşterilerinden aldıkları fon kaynaklarını, fona ihtiyacı olanlara kullandırmakta olduklarından, emanetçi olarak yapmış oldukları işlemlerin denetimi bir kamu otoritesi tarafından sağlanmaktadır (Gündoğdu, 2016: 97).

Bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesinde 1999 yılı öncesinde Hazine Müsteşarlığı görev yapmakta iken 1999 yılında 4389 Bankalar Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra 31.08.2000 tarihinde bağımsız düzenleyici ve denetleyici kamu tüzel kişiliğe haiz BDDK kurulmuştur. 01.11.2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Kurumun görev ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Bankacılık Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında bankalarla birlikte finansal holding şirketleri, finansal kiralama, faktoring, finansman ve varlık yönetim şirketleri ile ödeme ve elektronik para kuruluşları da BDDK'nın denetim ve düzenleme alanına girmektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 43. maddesine göre BDDK, aktifler, alacaklar, özkaynaklar, yükümlülükler, gelirler, harcamalar ile bankaların finansal yapısını ve riskleri etkileyen diğer tüm faktörler arasındaki dengeyi belirleme, analiz etme, izleme, ölçme ve değerlendirme yetkisine sahiptir. Sınırlamaları ve standart oranları da belirlemek. Bu görevleri yerine getirmek için BDDK düzenlemeler oluşturur ve gerekli önlemleri alır. BDDK, küçük tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, finansal piyasalarda güven ve istikrarı sağlamak ve kredi sisteminin etkinliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur.

BDDK'nın amacı aynı zamanda Bankacılık Kanununun da amacı olan “finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışması, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasıdır” (www.mevzuat.gov.tr, 2022).

1.3.4.2. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)

1970'li yıllarda Türkiye’de gözlenen yüksek enflasyon, mevduat ve bono (borç) faiz oranlarının reel olarak negatif olmasına neden olmuştur.

Ancak Merkez Bankası'nın sıkı denetimi nedeniyle ihraççı bankaların öngörülen faiz oranlarını geçememesi bankacıları doğurmuş ve bankacıların avantaj elde ederek mevduat ve borçlanma senetlerini takas ettiği ikinci bir piyasa yaratılmıştır. Yasal boşluk bankacıların ihraççı bankalardan aldıkları bonoları daha düşük fiyata satmaları ve aradaki farkı bir şekilde desteklemeleri sonucunda küçük bankalar topladıkları mevduatları kendi bölgelerine kredilendiremez hale gelmiş ve sonunda kriz kaldıramadıkları yük nedeniyle patlak verdi. Her zaman olduğu gibi, en büyük faturayı küçük mevduat sahipleri ödedi.

Böyle bir ortamda hazırlanarak kabul edilen 28.07.1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, piyasaları kontrol altına alarak hareketsizliğin sona ermesini ve sermaye piyasasının güven, şeffaflık ortamında işlemesini sağlamayı amaçlamıştır.

2499 sayılı Kanun, sektör için bağımsız bir düzenleyici otorite sağlaması ve aynı zamanda sektörü yöneten birincil kanun olması bakımından önemlidir. Bağımsız bir yönetim organının ilk modeli olarak hükümet sistemimize giren Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), bu Kanunla kurulmuş olup, kuruluşundan itibaren 13 yıl boyunca benzeri bir yapı oluşturulmamıştır.

1.3.4.3. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF/Fon)

1933 tarih 2243 sayılı kanun ile tasarruf mevduatın korunmasına ilişkin ilk yasal düzenleme getirilmiştir. Bu kanuna göre, bankaların mevduat munzam karşılığı olarak merkez bankasında bulundurdıkları mevduatlar, toplamış oldukları tasarruf

mevduatlarının karşılığı olarak kabul edilmiş ve haczedilemeyeceği hüküm altına alınmıştır (Şendoğdu, 2006: 159). 1983 yılında tüzel kişiliğe sahip olan kuruluş, 5411 bankacılık kanununda düzenlenmiştir (Gündoğdu, 2016: 94).

TMSF fon sahiplerinin haklarını korunmasını güvence altına almaktadır. Şayet mevduatın tutulduğu banka tasarruf sahiplerinin haklarını geri ödeyememe durumunda kalırlarsa bu tutar kurum tarafından ilgili kişilere ödenir (Bolat, 2019, s. 13). Ayrıca fona devredilen bankaların varlık ve kaynaklarının yönetilmesi ve mali yapılarının güçlendirilmesi, diğer bankalarla birleştirilmesi, devri, satışı ya da tasfiyesi, alacaklarının tahsil işlemlerinin takip edilmesi ve sonuçlandırılması gibi görevleri bulunmaktadır (Vurucu ve Arı, 2017: 287).

1.3.4.4. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası(TCMB)

1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası 1863 yılında faaliyetlerine başlayan Bank-ı Osmani Şahane 'ye devredilmiştir. Bu bankaya kağıt para basma, devlet gelirlerini tahsil etme, hazine ödemelerini gerçekleştirme, hazine bonolarını iskonto etme, dış borçların anapara ve faiz ödemelerini yapma gibi merkez bankası görevleri verilmiş ve Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllara kadar faaliyetlerine devam etmiştir (İncekara, 2011: 50). 1929 Büyük Dünya Krizi sonrasında ülke içi parasal ve kredi işlemlerini denetleyecek bir kuruma ihtiyaç duyulması nedeniyle 1930 tarihinde 1715 sayılı kanun ile 15 milyon TL sermayeli TCMB anonim şirketi kurulmuştur (Şendoğdu, 2016: 115). Merkez Bankası; bir ülke adına para basma yetkisine sahip, para ve maliye politikalarının yürütülmesine yetkili, bankaların faaliyet ve işlemlerinden sorumlu olan bankadır. Dolayısıyla Merkez Bankası'nın temel amacı, ülke ekonomisinin kalkınmasını ve fiyat istikrarını sağlamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için bankaya; para arzını ve piyasasını düzenlemek, hazine işlemlerini gerçekleştirmek ve ulusal paranın değerini korumaya yönelik önlemler almak gibi çeşitli görevler verilmiştir (Vurucu ve Arı, 2017: 34). 2001 yılında yeniden düzenlenen 4651 sayılı kanun ile merkez bankasının görev ve yetkileri aşağıda gösterilmiştir ([TCMB](#), 2022).

Merkez Bankasının Görevleri:

- Açık piyasa işlemleri yapmak,

- Türk lirasının değerini korumak, hacim ve tedavülünü düzenlemek,
- Türk lirasının yabancı paralar ve değerli madenler karşısındaki muadeletine yönelik kur rejimini tespit etmek,
- Bankaların finansal durum tablolarındaki kalemleri inceleyerek zorunlu karşılıklar ve umumi disponibilite ile ilgili usul ve esasları belirlemek,
- Reeskont ve avans işlemleri yapmak,
- Hazine döviz ve altın rezervlerini yönetmek,
- Para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici kararlar almak.

Merkez Bankasının Yetkileri:

- Türk lirası kağıt para ihracını sağlar,
- Enflasyon hedefini tespit eder ve para politikasını belirler,
- Olağanüstü hallerde TMSF'ye fon desteği verir,
- Bankalara kredi verme işlerini yürütür,
- Bankaların kredi ve mevduat işlemlerinde uygulayacakları faiz oranlarını usul ve esaslara göre bankalara talep eder,
- Bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgileri ve istatistiki verileri toplar.

1.3.4.5. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Türkiye Bankalar Birliği, 1958 yılında düzenlenen Bankalar Kanunu 57. maddesi hükümlerine göre, Türkiye'de faaliyet gösteren bankaları temsil etmek amacıyla tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşudur (Duranlar, 2007: 74). Bu birliğin amaçlarından bazıları; bankacılığın geliştirilmesine yönelik politikalar oluşturmak, bankaların uyması gereken ilke ve standartları belirlemek, ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak bankaların gerekli çalışmalarını sağlamak, BDDK tarafından alınan karar ve tedbirlerin uygulanmasını takip etmek, haksız rekabeti korumak ve önlemek, bankacılık alanı ile ilgili eğitim programlarını organize etmek gibi çeşitli konularda görevleri bulunmaktadır.

1.3.5. Türkiye’de BDDK Düzenlemelerinin Ve Basel Kriterlerinin Bankaların Performanslarına Etkileri

Türkiye’de bankacılık faaliyetlerinin düzenleme ve denetlenmesi için eskiden ve şimdi bazı kurumlar vardır. Bu kurumların başında (Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu) gelmektedir. Aynı zamanda Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar Basel I, II ve III kriterlerine de dahil edilmiştir.

1.3.5.1. Basel I ’ın Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri

Sadece kredi riskini dikkate alan Basel I kriteri 1988 yılında yürürlüğe girmiştir. 1996 yılında yapılan bir düzenleme ile piyasa riski de Basel I kriterlerine dahil edilmiştir. Türkiye’de 2001 yılında çıkan ‘Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik’ ile sermaye yeterlilik rasyosu hesaplamalarına dahil edilmiştir (Karaarslan, 2015: 35). Türk bankacılık sektöründe uygulanan sermaye yeterlilik oranları yıllar itibari ile değişime uğramıştır. 1989 yılında %5, 1990 yılında %6, 1991 yılında %7, 1992 yılında ise %8 sermaye yeterlilik rasyosu uygulanmıştır (Atiker, 2005: 2). Basel I’in uygulanmasıyla birlikte bankaların risk kültürlerini düzenlemeleri, yöneticilerin bu düzenlemelere uyum sağlaması ve personelin eğitilmesi gibi konular da önemli bir hale gelmiştir. Türkiye OECD’ye üye olmasından kaynaklı olarak uyum sürecini hızlı bir şekilde tamamlamıştır (Karaarslan, 2015: 36). Basel I her ne kadar kolay uygulanabilir olsa da zaman zaman eksik kaldığı görülmüştür. Bu durum eleştirilerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Öncelikle eleştirilen konu sadece 4 farklı risk ağırlığı kullanılması olmuştur. Riske olan duyarlılığı düşük ve farklı faaliyet alanına sahip tüm bankalar için aynı şekilde uygulanması yetersiz kalmıştır. Diğer bir eleştiri ise türev piyasalar ve ikincil piyasalarda olan değişimlere yeterli olmamıştır. Bankaların birçoğu sermayesine oranla riskli yatırımlar yapmıştır. Risk düzeyini olduğundan düşük göstermiştir. Bu da bankacılık krizlerinin yaşanmasına neden olmuştur (Külahi vd., 2013: 189).

1.3.5.2. Basel II 'nin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri

Basel II Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) yayınlamış olduğu tebliğ ve yönetmelikler ile tam anlamıyla 2012 yılında uygulanmaya başlamıştır. 4389 sayılı Bankalar Kanunu yerine 1 Kasım 2005 yılında 5411 sayılı bankacılık kanunu getirilmiştir. Bankacılık kanunu ile bankaların belirlenen standartlara uymaları zorunlu hale gelmekle birlikte Avrupa Birliği uyum yasaları ile belirlenen standartların uygulanması amaçlanmıştır (Çil, 2019: 45). Türkiye’de Basel II’nin uygulanmasında ABD ve Avrupa bankalarının uygulamaları göz önüne alınarak çalışmalar yapılmıştır. Sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında ABD ve Avrupa bankaları örnek alınmıştır. Ayrıca teknolojik altyapının oluşturulmasına ve çalışanların eğitime önem verilmiştir. Basel II komitesinin operasyonel riski de dahil etmesi ile daha çok risk odaklı çalışma ve bu risklere karşı alınan önlemlerin artması da Basel II’nin getirmiş olduğu farklılıklardan biridir. Kamuoyuna açık ve anlaşılır olacak bir şekilde belli aralıklarda bilgilendirmeler yapılması hem bankalar hemde müşteriler açısından güvenli bir ortam oluşturmuştur (Karaarslan, 2015: 64-65). Sermaye yeterlilik rasyosu yasal olarak %8 kabul edilmiştir. Fakat %4’lük bir ihtiyat aralığının ilave edilmesi ile hedef rasyo %12 olarak belirlenmiştir (BDDK, 2020). Oranın %12 olarak belirlenmesi Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların sağlamlığını artırmayı ve bünyesinde bulundurduğu mevduat sahiplerinin olası risklere karşı korunmasını hedeflemektedir.. Ayrıca kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek OECD’ye üye ülke Türkiye’dir (BDDK,2010: 12).

1.3.5.3. Basel III 'Ün Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri

5 Eylül 2013 yılında Basel III’e uyum kapsamında BDDK tarafından Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik ve Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik yayınlanmıştır. Bu yönetmelikler ile bankaların özkaynak kaleminden zarar etmesinin azaltılması ve bu zararların telafisinin kolay yapılması dikkate alınmaktadır. Ayrıca bu yönetmeliklerde sermaye sınıflandırmalarına uyum

sağlamak amacıyla ana sermaye yeterlilik oranı, çekirdek sermaye yeterliliği oranı gibi tanımlar yer almaktadır (Avrupa Birliği Bakanlığı, 1-2). Türk bankacılık sisteminde SYR oranı Basel kriterince belirtilen yasal sınırın üstünde yer almaktadır. Bu yüzden kriz durumunda sermaye sıkıntısı yaşanmamıştır. Basel III kriterlerinde belirtilen likidite karşılama oranı ile de uyumludur. Ayrıca Türk bankacılık sisteminin sermaye yapısı incelendiğinde 1 kuşak sermaye oranı diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça yüksek çıkmaktadır. Bu da Basel III kriterlerine uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. Basel III final reformları için uygulama tarihi Covid-19 virüsü nedeni ile komite ilgili tarihleri 1 Ocak 2023 yılı olarak düzenlemiştir. Ayrıca Basel III final sayısal etki analizi çalışmasında risk ağırlıklı varlıkların %98'ini kredi riski ve operasyonel risk oluşturmaktadır (BDDK, 2020: 9).

Özetlemek gerekirse, Türkiye Basel I kriterlerine uyum sağlamada yetersiz kalınca 1995-2001 döneminde 22 banka iflas etmiştir. Basel kriterine uymada gecikmenin ağır faturasıyla karşılaşan Türkiye sektörün risklere karşı direncini artırmak amacıyla Basel Kriterlerine uyumu öncelikli hedeflerden biri yapmıştır. Bu süreci yürütmek üzere BDDK kurulmuş ve TMSF'nin etkinliği artırılmıştır. BDDK'nın 1999 yılında kuruluşundan 2001 krizine kadarki geçiş süreci hariç, Türkiye, 2001 krizi sonrası hiçbir bankanın iflas etmemesi başarısını göstermiştir. Türkiye'nin bu başarısında Basel kriterlerinde asgari %8 olarak belirlenen sermaye yeterlilik oranını %12 olarak uygulaması etkili olmuştur. Bankacılık sektörünün güçlü yapısı Türkiye'nin 2008 küresel krizini, küresel ve bölgesel diğer risklerini hafif atlatmasında etkili olmuştur. Bütün bunlar Türkiye'nin bankacılık sektörünün güçlü sermaye yapısından taviz vermemesi gerektiğini göstermiştir.

1.3.6. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bankaların Genel Değerlendirilmesi

Aşağıdaki tablolarda Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı Haziran ayına olan bazı bilgileri yer almaktadır.

Tablo 2. 30.06.2019 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler	Toplam Mevduat	Şube Sayısı (Adet)	Çalışan Sayısı (Adet)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	610.360	420.940	392.606	1.764	24.533
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	432.780	273.215	258.852	1.306	24.298
3	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	428.974	286.819	263.580	996	18.799
4	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	384.656	238.254	217.578	854	17.191
5	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	383.651	240.001	231.802	924	18.428
6	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	380.525	262.423	214.295	951	16.754
7	Akbank T.A.Ş.	1948	344.764	196.786	206.235	777	13.018
8	QNB Finansbank A.Ş.	1987	171.203	108.440	95.274	543	12.350
9	Türk Eximbank	1987	155.610	141.225	0	16	726
10	Denizbank A.Ş.	1997	147.726	98.783	89.513	706	12.374
11	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	101.549	68.757	65.859	496	9.115
12	ING Bank A.Ş.	1984	57.736	34.702	36.195	223	3.935
13	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	41.631	30.168	0	2	350
14	İller Bankası A.Ş.	1933	33.984	28.636	0	19	2.486
15	HSBC Bank A.Ş.	1990	33.046	17.343	25.032	80	2.085
16	Şekerbank T.A.Ş.	1953	30.923	21.912	24.115	273	3.522
17	Odea Bank A.Ş.	2011	30.627	20.117	20.041	47	1.078
18	Alternatifbank A.Ş.	1991	28.664	17.871	15.655	49	890
19	Fibabanka A.Ş.	1984	20.397	14.767	11.345	66	1.560
20	Burgan Bank A.Ş.	1991	19.520	14.547	10.882	38	972
21	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.	1975	18.801	15.194	0	1	482
22	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	16.280	21	0	1	290
23	ICBC Turkey Bank A.Ş.	1986	16.186	8.515	9.059	44	745
24	Anadolubank A.Ş.	1996	15.960	11.888	12.630	113	1.616
25	MUFG Bank Turkey A.Ş.	2012	14.971	8.614	4.965	1	77
26	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1998	14.625	8.030	0	10	680
27	Intesa Sanpaolo S.p.A.	2013	14.170	10.933	6.171	1	26
28	Citibank A.Ş.	1981	13.248	3.878	10.744	3	394
29	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	4.583	1.460	2.832	7	274
30	Turkland Bank A.Ş.	1991	3.641	2.330	2.919	17	365
31	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	3.285	1.795	96	1	223
32	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1998	3.228	2.168	0	1	60
33	Deutsche Bank A.Ş.	1988	3.042	1.527	1.178	1	110
34	Rabobank A.Ş.	2013	1.695	1.177	1	1	33
35	Bank of China Turkey A.Ş.	2017	1.575	545	150	1	33
36	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	1987	1.569	1.044	0	1	50
37	Turkish Bank A.Ş.	1981	1.273	933	964	12	184
38	BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1998	998	761	0	1	60
39	Bank Mellat	1984	979	1	516	3	51
40	JPMorgan Chase Bank N.A.	1984	613	0	39	1	59
41	Société Générale (SA)	1989	554	343	408	1	43
42	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	1992	551	29	0	1	42
43	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	287	261	0	2	34
44	Habib Bank Limited	1982	244	53	106	1	22
45	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	173	78	0	1	19
46	Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1990	95	0	0	1	30
47	Adabank A.Ş.	1984	58	0	0	1	27
	Toplam		3.991.008	2.617.282	2.231.634	10.359	190.493

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr>

Tablo 3. 30.06.2020 İtibarıyla Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler	Toplam Mevduat	Şube Sayısı (Adet)	Çalışan Sayısı (Adet)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	796.569	557.913	564.333	1.758	24.480
2	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	595.717	424.504	399.932	1.009	18.830
3	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	546.639	335.527	336.558	1.257	23.802
4	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	538.677	386.126	335.869	939	16.710
5	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	447.893	298.955	276.062	909	18.759
6	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	420.166	266.461	240.348	845	16.507
7	Akbank T.A.Ş.	1948	414.858	231.475	237.292	747	12.633
8	QNB Finansbank A.Ş.	1987	208.358	132.514	121.875	515	11.882
9	Türk Eximbank	1987	196.998	170.477	0	20	736
10	Denizbank A.Ş.	1997	186.868	123.609	109.621	708	12.215
11	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	124.363	79.652	79.018	471	8.889
12	ING Bank A.Ş.	1984	57.283	38.254	38.087	207	3.673
13	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	46.830	34.871	0	1	376
14	HSBC Bank A.Ş.	1990	38.473	21.059	27.539	77	1.992
15	İller Bankası A.Ş.	1933	38.038	28.613	0	19	2.417
16	Odea Bank A.Ş.	2011	35.894	19.293	21.712	48	1.107
17	Şekerbank T.A.Ş.	1953	33.184	23.063	26.245	238	3.184
18	Alternatifbank A.Ş.	1991	32.285	21.163	18.157	49	871
19	Anadolubank A.Ş.	1996	24.876	14.076	15.427	113	1.633
20	Fibabanka A.Ş.	1984	23.129	15.837	13.469	59	1.608
21	ICBC Turkey Bank A.Ş.	1986	22.817	8.549	12.341	39	719
22	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	22.110	304	0	1	297
23	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.	1975	21.796	17.126	0	1	280
24	Burgan Bank A.Ş.	1991	21.380	15.678	12.337	35	966
25	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1998	18.310	9.268	0	10	729
26	Citibank A.Ş.	1981	15.060	6.024	11.218	3	375
27	MUFG Bank Turkey A.Ş.	2012	11.655	7.520	4.762	1	78
28	Intesa Sanpaolo S.p.A.	2013	11.480	9.151	6.005	1	30
29	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	5.296	1.794	2.633	7	282
30	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	3.844	2.217	182	1	221
31	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1998	3.787	2.330	0	1	65
32	Deutsche Bank A.Ş.	1988	3.708	1.242	1.369	1	109
33	Turkland Bank A.Ş.	1991	3.069	2.114	2.270	17	350
34	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	1987	2.023	1.326	0	1	60
35	Bank of China Turkey A.Ş.	2017	1.850	576	127	1	43
36	Rabobank A.Ş.	2013	1.744	689	1	1	32
37	JPMorgan Chase Bank N.A.	1984	1.737	0	1.078	1	55
38	Turkish Bank A.Ş.	1981	1.233	810	823	8	167
39	Bank Mellat	1984	1.022	81	534	3	46
40	Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1998	909	734	0	1	53
41	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	1992	605	0	0	1	39
42	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	405	368	0	2	38
43	Habib Bank Limited	1982	274	55	113	1	21
44	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	183	77	0	1	20
45	Golden Global Yatırım Bankası A.Ş.	2019	164	38	0	1	19
46	Société Générale (SA)	1989	138	0	0	1	36
47	Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1990	116	0	0	1	30
48	Adabank A.Ş.	1984	59	0	0	1	26
	Toplam		4.983.873	3.311.513	2.917.338	10.132	187.490

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr>

Tablo 4. 30.06.2021 İtibarıyla Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler	Toplam Mevduat	Şube Sayısı (Adet)	Çalışan Sayısı (Adet)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	1.035.727	652.413	702.590	1.752	24.489
2	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	729.040	476.297	432.412	939	16.673
3	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	716.515	464.886	507.254	1.015	20.106
4	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	661.619	396.434	415.605	1.204	23.111
5	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	550.379	351.480	368.584	879	18.636
6	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	521.003	324.417	283.286	835	15.930
7	Akbank T.A.Ş.	1948	497.145	277.020	295.656	714	12.313
8	QNB Finansbank A.Ş.	1987	258.997	168.679	153.581	466	10.898
9	Türk Eximbank	1987	245.748	219.295	0	22	713
10	Denizbank A.Ş.	1997	228.685	151.702	137.009	691	12.009
11	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	138.741	86.336	94.745	455	8.632
12	ING Bank A.Ş.	1984	63.788	38.588	45.168	191	3.267
13	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	59.566	46.178	0	2	390
14	HSBC Bank A.Ş.	1990	52.445	26.208	40.932	76	1.888
15	İller Bankası A.Ş.	1933	50.837	29.696	0	19	2.324
16	Odea Bank A.Ş.	2011	43.478	24.132	28.535	48	1.111
17	Şekerbank T.A.Ş.	1953	40.208	27.201	31.473	238	3.272
18	Alternatifbank A.Ş.	1991	35.833	23.190	19.754	44	877
19	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.	1975	32.984	24.432	0	1	286
20	Fibabanka A.Ş.	1984	30.425	20.696	21.018	49	1.728
21	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	29.750	119	0	1	277
22	ICBC Turkey Bank A.Ş.	1986	28.484	10.508	15.895	39	712
23	Anadolubank A.Ş.	1996	25.582	16.167	18.610	115	1.658
24	Burgan Bank A.Ş.	1991	24.881	18.431	16.503	32	913
25	Intesa Sanpaolo S.p.A.	2013	23.786	20.237	11.614	1	32
26	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1998	23.694	11.950	0	12	755
27	Citibank A.Ş.	1981	18.940	6.387	14.634	3	374
28	MUFG Bank Turkey A.Ş.	2012	14.002	8.952	4.504	1	80
29	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	6.856	1.885	3.307	7	278
30	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1998	5.956	3.951	0	1	74
31	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	4.079	2.253	534	1	220
32	Deutsche Bank A.Ş.	1988	3.630	1.682	1.671	1	109
33	Turkland Bank A.Ş.	1991	3.310	2.301	2.257	14	297
34	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	1987	2.618	1.726	0	1	55
35	Rabobank A.Ş.	2013	2.140	1.017	2	1	32
36	Bank of China Turkey A.Ş.	2017	2.104	578	169	1	44
37	Bank of America Yatırım Bank A.Ş.	1992	2.060	0	0	1	40
38	Turkish Bank A.Ş.	1981	1.617	1.057	1.202	8	148
39	Bank Mellat	1984	1.306	157	762	3	45
40	BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1998	1.005	823	0	1	60
41	JPMorgan Chase Bank N.A.	1984	846	0	22	1	57
42	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	468	410	0	2	37
43	Habib Bank Limited	1982	444	175	124	1	23
44	Golden Global Yatırım Bankası A.Ş.	2019	425	63	0	1	35
45	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	214	87	0	1	19
46	Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1990	142	0	0	1	31
47	Société Générale (SA)	1989	102	0	0	1	32
48	Adabank A.Ş.	1984	61	0	0	1	25
	Toplam		6.221.667	3.940.196	3.669.411	9.893	185.115

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr>

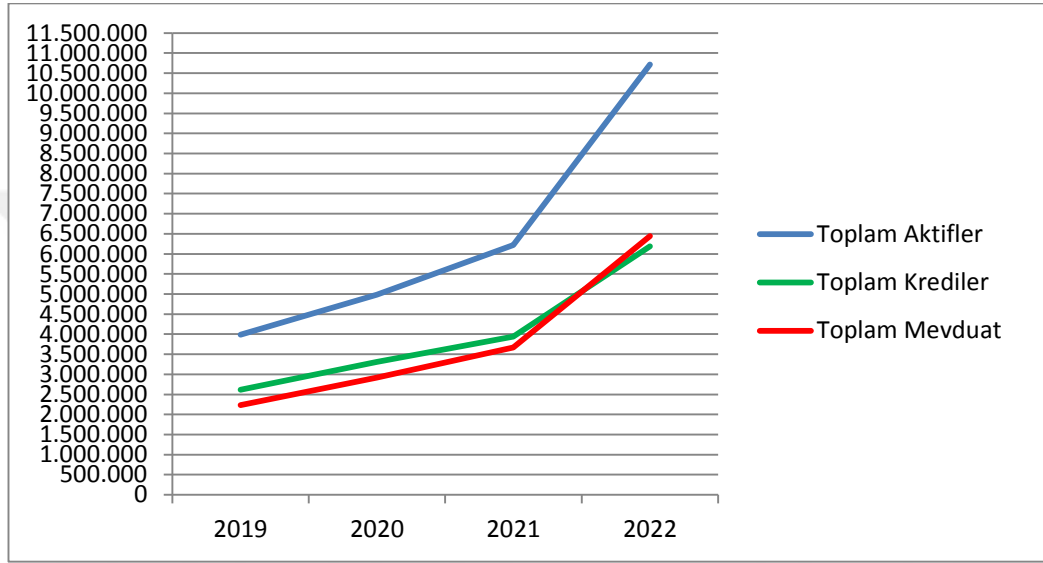
Tablo 5. 30.06.2022 İtibarıyla Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler	Toplam Krediler	Toplam Mevduat	Şube Sayısı (Adet)	Çalışan Sayısı (Adet)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	1.756.344	1.032.362	1.225.230	1.752	24.579
2	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	1.282.117	745.438	787.672	939	16.888
3	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	1.145.808	652.138	737.169	1.153	22.757
4	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	1.089.907	661.198	747.073	1.034	20.120
5	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	981.659	553.048	658.684	857	18.689
6	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	930.019	512.559	497.066	804	15.403
7	Akbank T.A.Ş.	1948	922.168	466.813	581.131	711	12.230
8	QNB Finansbank A.Ş.	1987	496.088	294.827	304.396	444	11.142
9	Denizbank A.Ş.	1997	418.931	251.470	263.510	697	12.636
10	Türk Eximbank	1987	356.097	310.190	0	23	732
11	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	256.143	149.443	185.851	457	8.501
12	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	99.135	69.201	0	2	400
13	ING Bank A.Ş.	1984	91.909	55.871	61.007	163	3.018
14	HSBC Bank A.Ş.	1990	82.385	35.304	65.993	70	1.856
15	İller Bankası A.Ş.	1933	82.309	36.209	0	19	2.599
16	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.	1975	71.012	50.100	0	1	297
17	Odea Bank A.Ş.	2011	62.177	31.687	43.169	48	1.083
18	Fibabanka A.Ş.	1984	61.208	28.115	43.447	45	1.799
19	Alternatifbank A.Ş.	1991	60.498	34.426	33.438	38	802
20	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	60.377	1.438	0	1	310
21	Şekerbank T.A.Ş.	1953	58.183	33.686	43.268	238	3.414
22	ICBC Turkey Bank A.Ş.	1986	50.297	20.221	25.283	39	735
23	Burgan Bank A.Ş.	1991	47.897	31.166	31.120	32	937
24	Anadolubank A.Ş.	1997	42.527	22.444	33.800	116	1.649
25	Aktif Yatırım Bankası A.Ş.	1998	41.133	16.571	0	13	768
26	Intesa Sanpaolo S.p.A.	2013	39.520	33.279	20.036	1	32
27	Citibank A.Ş.	1981	33.978	10.039	27.835	3	388
28	MUFG Bank Turkey A.Ş.	2012	28.043	17.351	11.743	1	81
29	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	11.391	3.433	4.801	7	279
30	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1998	10.620	4.662	0	1	78
31	Deutsche Bank A.Ş.	1988	10.059	3.818	2.703	1	118
32	Turkland Bank A.Ş.	1991	7.202	3.298	5.714	14	302
33	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	6.456	3.930	731	1	233
34	Pasha Yatırım Bankası A.Ş.	1987	4.803	2.793	0	1	59
35	Bank of America Yatırım Bank A.Ş.	1992	3.539	0	0	1	39
36	Turkish Bank A.Ş.	1981	2.656	1.283	1.950	7	135
37	Bank of China Turkey A.Ş.	2017	2.634	613	299	1	43
38	Rabobank A.Ş.	2013	2.078	874	3	1	30
39	Bank Mellat	1984	1.585	252	932	3	42
40	BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1998	1.248	893	0	1	55
41	JPMorgan Chase Bank N.A.	1984	1.198	0	13	1	61
42	D Yatırım Bankası A.Ş.	2020	915	620	0	1	54
43	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	744	679	0	3	40
44	Golden Global Yatırım Bankası A.Ş.	2019	743	145	0	1	50
45	Habib Bank Limited	1982	651	183	292	1	26
46	Destek Yatırım Bankası A.Ş.	2021	516	299	0	1	31
47	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	247	154	0	1	17
48	Türk Ticaret Bankası A.Ş.	2021	233	0	0	1	31
49	Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.	1990	226	0	0	1	29
50	Société Générale (SA)	1989	146	0	0	1	34
51	Adabank A.Ş.	1984	63	0	0	1	25
	Toplam		10.717.822	6.184.522	6.445.359	9.753	185.656

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr>

Aşağıdaki grafikte Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların 2019-2022 haziran ayı toplanmış verilerine göre toplam aktif, toplam mevduat ve toplam krediler açısından durumunu gösteren grafik yer almaktadır.

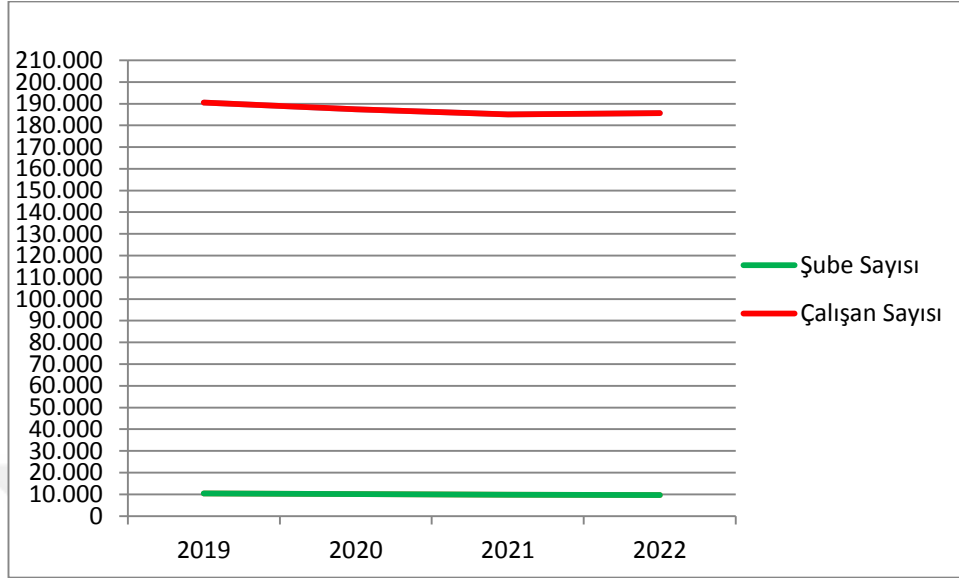
Şekil 1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Toplam Aktif, Toplam Mevduat ve Toplam Krediler Açısından 2019-2022 Yılları Haziran Ayı Verileri

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr>

Aşağıdaki grafikte Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların 2019-2022 haziran aylarına ait şube ve çalışan sayısı verileri yer almaktadır.

Şekil 2. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların 2019-2022 Yılları Haziran Ayı Çalışan ve Şube Sayısı Verileri

Kaynak: <https://www.tbb.org.tr>

Tablo ve grafiklerden de görüldüğü gibi toplam aktif, toplam kredi ve toplam mevduat açısından 2019 yılından 2020 yılına doğru küçük artış, 2021 yılında daha büyük, 2022 yılında ise daha da büyük artış olmuştur. Bankaların şube sayısı 2019-2022 yılları arasında giderek azalma göstermiştir. Çalışan sayısı bakımından 2019-2021 yılları içinde düşüş yaşanmıştır. Fakat 2022 yılında artım göstermiştir.

Türk bankacılık sektörü özellikle 2000’li yıllardan günümüze serbest piyasa ekonomisine uygun adımlar atarak, hem Basel Kriterleri gibi uluslararası düzenlemelere hem de ulusal düzeyde gerçekleşen yapısal düzenlemelere uyum sağlayarak disipline kavuşmuş, bu sayede yüksek kar oranları elde etmiştir. 2004-2006 yılları arasından yerli birçok bankanın büyük uluslararası bankalar tarafından satın alınması ve Türk bankacılık sektörünün 2008 Küresel Krizi’nden minimum düzeyde etkilenmesi, disiplin ortamına ve kar oranlarına kanıt niteliğinde gösterilebilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki Covid-19 döneminde, beklentilerin aksine Türk bankacılık sektörü kar oranlarını artırmış ve artırmaya devam etmektedir. Bu da Türk bankacılık sektörünün yaşanan olumsuz olaylara rağmen güvenilir ve güçlü yapısını koruduğunu göstermektedir.

1.4. Bankacılık Sektöründe Performans Ölçümü

Performans kavramı, yaşamımızda çeşitli alanlarda sıkça kullandığımız bir kavramdır. Bu kelime Türkçeye “başarım” olarak geçmiştir. Fakat günümüzde başarım yerine Fransızca “performance” kelimesinin Türkçeleştirilmiş hali olarak “performans” kelimesi kullanılmaktadır (Arıçelik, 2010: 2). Performans kavramını tanımlayacak olursak, belli bir iş konusunda faaliyet gösteren kişi, grup ya da teşebbüsün başarıya ne kadar ulaşabildiğidir. Yani bir işin neticesinde elde edilen çıktı, söz konusu için amacına ulaşabilmesi ve gerçekleştirilmesi adına verilen çabalar (Gülcü vd., 2004: 90).

İşletmeler açısından performans kavramı, işletmenin içinde bulunduğu zaman dilimi ve yere göre belirlenmiş, belli bir modele bağlı olan ve faaliyet neticelenince gerçekleştirilen bir yönetim işlevidir. Kısacası performans, işletmenin sahip olduğu bütün varlığını koydukları hedef doğrultusunda kullanması ve işletme potansiyelini ne derecede kullandığını tanımlaması adına yapılan çeşitli ölçüm seviyeleri barındıran bir başarıdır (Arıçelik, 2010: 3-4).

Performans değerlendirme ve performans ölçümü ise M.Ö. 221-265 yılları arasındaki döneme dayanmaktadır. Bu dönemde Çin İmparatorluğu kendisine bağlı olan hanedanların yürüttüğü faaliyetleri değerlemek adına bir sistem oluşturduğu görülmektedir. Daha sonraki dönemlerde 1491-1556 yılları arasında ise İspanyol bir rahip olan Loyala'nın Cizvit tarikatında yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesi için bir performans değerlendirme sistemi kurduğu ortaya çıkmıştır. Performans ve meslekler arasındaki ilişki ise 1950'li yıllarda ortaya çıkmaya başlayıp 1970'li yıllardan günümüze kadarki süreçte ise, uzmanlar mesleki alanlarda performans değerlendirme adına çok yönlü ölçütlerden meydana gelen değerlendirme yöntemleri oluşturmuşlardır (Yümlü, 2017: 5).

Bankacılık sektörü açısından performans kavramı incelendiğinde, uzun yıllar boyunca bankacılıkta performans finansal veri analizi ve karlılık indeksleri ile ölçülmüştür. Son yıllarda yaşanan uyum ve bütünleşme süreç, iş yönetimi ve insan kaynaklarında yaşanan gelişmelerle birlikte performans kavramı farklı boyutlarda ele alınmaya başlanmıştır (Arıçelik, 2010: 24).

Günümüz bankacılığında son derece önemli bir yere sahip olan finansal kontrol ve ölçüm sistemleri için bankaların büyük ölçüde emek ve kaynak

harcadıkları görülmektedir. Bankalara birikimlerini yatıran veya kredi alan kişi veya kuruluşlar ile bankalara kredi vermekte olan mali kurumlar, banka ortakları ve Merkez Bankası gibi bankaların paydaşları söz konusu bankanın finansal durumu hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bankaların finansal durumunun güçlü olup olmadığını öğrenmek açısından bankanın finansal tablolarını incelemek fayda sağlayacaktır. Bankaların almış olduğu riskler de göz önünde bulundurularak bankaların hedefledikleri büyüklüğe ve karlılık oranına ulaşmalarını incelemek amacıyla performans değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir (Yümlü, 2017: 4).

Bankaların performans değerlendirme yöntemlerinden RAROC, GAP, VaR, CAMELS gibi farklı yöntemler vardır.

RAROC, Bankers Trust öncülüğünde oluşturulan ve uygulamada bazı farklı yönler olsa da aşağı yukarı tüm büyük bankalar tarafından benimsenen bir model sayılır. RAROC'ta temel fikir, beklenen getiriye borç riski ile dengelemektir. Burada varlıkların riskinin bazı göstergelere bölünmesinin ve krediden elde edilen gelirin varlıklar arasında paylaştırılmamasının uygun olacağı düşünülmektedir. RAROC, bir kredinin yıllık getirisinin kredi riski veya sermaye riskine bölünmesiyle hesaplanır. Kredi, yalnızca RAROC, bankanın kıyaslama değeriyle karşılaştırıldığında yüksek olduğunda kabul edilirken; RAROC bir bankanın RAROC değerinin altına düşerse, kredi görevlileri krediyi karlı hale getirmek için yeniden planlamalıdır. RAROC puanı ile ilgili tek sorun kredi riskinin ölçülmesidir, bir kredinin piyasa değerindeki yüzde değişim kredinin ağırlıklı kredi süresi ve faiz oranı şokunun büyüklüğü ile ilgilidir. Örneğin; $RAROC = 7.000 \$ / 35.000 \$ = \%20$ ise, %20 oranı RAROC'un dahili oranından yüksekse kredi kabul edilir. Oran, bankanın dahili RAROC'sinin altındaysa, kredi derhal reddedilir veya borçlunun kabul edilebilir bir RAROC seviyesinin kabul edilmesi için daha yüksek maliyetlere katlanması veya daha yüksek marjlar ödemesi istenir (Saunders ve Cornett, 319-322).

Boşluk (GAP) Yöntemi: Boşluk analizi, belirli bir dönemde faiz oranlarına duyarlı varlık ve yükümlülükler arasındaki farkı yansıtır ve toplam bilanço uyumsuzluğunun bir özet tablosu olup, faiz oranı değiştiğinde bankanın aktif karlılığındaki ve pasif maliyetindeki değişimin yönünü ve hızını gösterir (Culp, 2001: 44). Gap analizinde, varlık ve yükümlülüklerin her bir kaleminin dönem vadesi yapılarına göre sınıflandırılır. İlgili bilanço kalemlerinin hesap açılış tarihinden vade

tarihine kalan gün sayısına bağı olarak vadeye göre yerleştirme yapılır. Periyodik ve kümülatif GAP sonuçları daha sonra hesaplanabilir. Belirli bir süre için faiz getiren varlıklar, faiz getiren yükümlölükleri aştığında pozitif bir GAP, eşitse sıfır GAP, bunun altında olduğunda ise bir negatif boşluk oluşur. GAP'ın sıfırlanması veya tam tersine faiz dalgalanmalarının kullanılması tamamen bankaların risk yönetimi politikasına bağıdır. Uygulamada sadece sabit faizli varlık ve yükümlölükler dikkate alınmakta, değışken faizli varlık ve yükümlölükler analize dahil edilmemektedir. Son dönemde faiz oranları ve döviz kurları için senaryo ve simölasyon modellerinin kullanılması GAP analizine dinamik bir yapı kazandırmıştır. Bu analiz metodu, bankalar tarafından hem faiz oranı hem de likidite riskini yönetirken sıklıkla kullanılır.

Firmaların kendi kurumlarında tüm riskleri bütölse şekilde ölçme çabaları genellikle 1970'li yıllarda başlamıştır. Daha sonra danışmanlık firmaları da bu çalışmalara katıldı. Bunların en bilineni, JP Morgan tarafından geliştirilen ve VaR-Value at Risk metriğini kullanan RiskMetrics'tir. Riske Maruz Değer (VaR), finansal piyasalarda belirli bir güven aralığında belirli bir süre içerisinde oluşabilecek en büyük kaybı önceden, herkesin anlayabileceğı bir biçimde, parasal bir değıer olarak ifade eden bir yöntemdir. Başka bir deyişle, belirli bir elde tutma süresi boyunca bir portföyün olası zararları için tek taraflı bir güvenlik sınırı şeklinde tanımlanabilir. Genel olarak, VaR, normal piyasa koşulları altında, belirli bir güven aralığı ve zaman çerçevesi içinde, istatistiksel yöntemler kullanılarak beklenen maksimum zararın ölçümüdür. Böylece VaR, normal piyasa koşulları dışındaki olası en kötü durumları içermez. Bu gibi durumlarda, VaR yöntemine ek olarak stres analizi ve senaryo analizi kullanılır. Ayrıca VaR kullanılarak hesaplanan değıer, normal piyasa koşullarında sadece belirtilen dönemdeki maksimum risk tutarını yani limiti gösterir ve kesin kar/zarar ve büyüklükleri hakkında bilgi vermez. İlgili dönemde oluşan zararlar, VaR sonuçlarından daha düşük olabilir ve ne zarar ne de kar gerçekleşemez (Mirza, 2006: 21-22).

CAMELS yöntemi çalışmanın ikinci bölümünde detaylı olarak anlatılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde CAMELS analizi hakkında geniş bilgiler verilmiş, sonunda ise CAMELS analizine ilişkin yapılan çalışmaların olduğu literatür taraması yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA CAMELS ANALİZİ

2.5. CAMELS Analizi

Bankalar, çeşitli finansal analiz ölçüm yöntemlerini kullanarak belirli hedeflere ulaşp ulaşamayacaklarını test etmekte ve politika ve programlarını bu hedeflere uygun olarak belirlemektedir. Bu analiz yöntemlerinden biri ve bankacılık faaliyetini ölçmek için uygun yöntemlerden biri de CAMELS analiz yöntemidir.

CAMELS derecelendirme sisteminin her bileşeni, bir bankaya bir derecelendirme atar. CAMELS'de sadece göstergelerin kullanımından dolayı, diğer faktörlerin dikkate alınmaması sorunu oluşabilir. Sistem, bankaların gerekli denetimine izin vermesi açısından faydalıdır. Sistematik çalışmanın sonuçları denetçilere yerinde rehberlik eder. CAMELS, gelişen bankacılık sektörünü daha iyi kontrol edebilmek için bankacılık yetkilileri tarafından güncellenmeye devam ediyor.

2.5.1. C (Capital) Sermaye Yeterliliği

Banka güvenilirliğinin ve istikrarının temel göstergesi sermaye yeterliliği durumudur. Farklı risklerin kabul edildiği ve bilanço dışı olan faaliyetlerin yürütüldüğü bir durumda, bankaların sermaye yeterliliğinin öngörülemeyen kayıplarla baş edebilmesi gerekmektedir. Bankalar, zayıf kredi ve sigorta standartları, zayıf risk yönetimi, portföy yatırımlarının zayıf konsantrasyonu ve yüksek finansal risklerden dolayı sermaye kaybı yaşayabilirler. Bankacılık risk yönetimi uygulamaları yetersiz ise, bankaların ve denetçilerin ekonomik kriz sırasında daha şeffaf olmaları gerekir. Bu sebeple, banka yöneticileri, ekonomi durgunlaştığında mevcut sermaye üzerine inşa etme eğilimindedir. Sonuç olarak, bankalar kredi kanallarını yeniden düşünecek ve revize ederek, denetçiler ise sermaye yeterliliği oranlarını yükselteceklerdir. Ülke ekonomisinin güçlü olduğu ve uluslar arası oluşan şok durumlarına maruz kalmanın azaldığı dönemlerde bunun tersi geçerlidir (O'Keefe ve Wilcox, 2009: 3-4).

Sermaye yeterliliği, öz sermayenin banka varlıklarına oranıdır. ABD'de bu oran, işleme risk ağırlıklı varlıklar dahil edilerek belirlenmektedir. Sermaye yeterliliği, bankaların sermaye yapısını kritik bir şekilde sınıflandırır. Riskli olabilecek piyasa koşullarında bankanın en önemli yardımcısı kuşkusuz bir özkaynak unsurunun mevcudiyeti ve yeterliliğidir. Denetim otoriteleri, bankaları gelecekteki olası zararlara karşı dirençli kılmak için sermaye yeterlilik oranlarını değerlendirir. Bu nedenle sermaye kazancı koruması sağlayacak mevduatlar büyük önem taşımaktadır. Çünkü mevduat, bankacılık riskinin azaltılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle sistemdeki büyük bankalarla ilgili olarak gerekli önlemlerin alınması manevi tehlike riskini azaltacak ve diğer bankaların disiplinine katkı sağlayacaktır (Gasbarro vd., 2002: 253). Yerinde ve uzaktan izleme çerçevesinde bankaların sermaye yeterliliği değerlendirilirken aşağıdaki gösterilenler göz önünde bulundurulur (Sahajwala ve Bergh, 2000: 45).

- Bankanın sermaye düzeyi ve kalitesi ile bankanın genel finansal olanağı,
- Bankanın yöneticilerinin acil ihtiyaç durumunda ek bir sermaye artırabilme kabiliyeti,
- Takipteki alacakların ve karşılık ayrılıp ayrılmama durumu,
- Banka'nın gelecekteki büyüme beklentileri,
- Geçmiş yıllardan elde edilen kar tutarı,
- Düşük kaliteli varlıkların hacmi,
- Sermaye piyasalarına erişim,
- Kayıt dışı varlıkların gerçek değeri (gayrimenkul, firmanın hurda değeri, vergi kuralları).

Sermaye yeterliliği, sigortasız banka mevduatlarına karşı en önemli koruma işlevi görmektedir. Bankanın sermaye tabanını değerlendiren bu bileşen sayesinde bankalar, olabilecek risk durumlarına önlem olarak koruma sağlamaktadır. CAMELS derecelendirme sisteminde ilk sırada yer almaktadır (Whalen ve Thomson, 1988: 18). Sermaye yeterliliği, sermaye kalitesinin izlenmesinde de faydalıdır (IMF, 2000: 5).

Bu çalışmada aşağıdaki sermaye yeterlilik oranları kullanılmıştır:

$$C1 = \text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = (\text{Toplam Sermaye}) / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk})$$

Bu oran, bankaların kredi, piyasa ve operasyonel risklerinin toplamı karşılığında sahip oldukları sermayeyi gösterir.

$$C2 = \text{Özkaynak} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bu oran, bir bankanın toplam aktiflerinin ne kadarının özkaynaklarla finanse edildiği hakkında bilgi verir.

Yukarıdaki iki katsayının maksimumu, bankanın finansal istikrarının bir göstergesi olarak alınır. Bu oranın yüksek bir göstergesi, bankanın meydana gelen zararları karşılama yeteneğidir. Bu oranlar ile sermaye yeterliliği arasında doğrusal bir ilişki vardır. Yüksek oranlar sermaye yeterliliğini artırmaya yardımcı olur.

$$C3 = (\text{Özkaynak} - \text{Duran Varlıklar}) / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bankaların varlıklarının yüzde kaçının duran varlık kullanılmadan kendi özkaynaklarından finanse edildiğini gösteren orandır. Duran varlıklar, Takipteki Alacaklar (Net) + İştirakler (Net) + Bağlı Ortaklıklar (Net) + Sabit Kıymetlerden oluşan bir kavramdır (TBB, 2016).

$$C4 = \text{Net bilanço pozisyonu} / \text{Özkaynaklar}$$

Özellikle banka kaynaklarının mühim bir bölümü yabancı para kaynaklarından oluştuğu için bu oran bankaların kur risklerini ölçmek için kullanılmaktadır (Akgüç, 2012: 526).

2.5.2. A (Asset) Aktif Kalitesi

Sermaye ve yabancı kaynaklar bankalar tarafından farklı varlıklara bağlanırlar. Aktif kalitesi bakımından önemli bir nokta, banka varlıklarının çeşitlilik ve gelir yaratma kabiliyeti, gelir yaratmanın sürekliliği ve gelirleri nakde çevirebilme kabiliyetidir. Bankalar için en önemli risk, varlıklarının değer kaybetmesidir. Banka kaynaklarının çok önemli bir bölümünün nispeten küçük olması, yabancı kaynak ve öz sermaye payının bankaya yüzde bir oranında yük getirmesi nedeniyle bankalarda kaynak yapısının esnekliği düşüktür. Bu nedenle, bankaların varlıklarının değerini kaybetme riski düşük olmalıdır. Ancak çoğu banka kaynağının faiz ödemesine tabi olması, banka varlıklarının önemli bir bölümünün kârlı olmasını gerektirmektedir. Sonuç olarak, banka aktiflerinin kalitesi hem amortisman riski hem de yeterli getiri açısından önemlidir (Akgüç, 2012: 521).

Bankaların varlık kalitesi değerlendirilirken aşağıdaki faktörler dikkate alınır (Sakarya, 2010: 14):

- Kredi verme sürecinin etkinliği, koşullar, yönetim değerlendirmesi, kredi verirken gerekli risk değerlendirmesinin olmaması ve bunun için teminat alınması,
- Sorunlu varlıkların tespiti ve takibi ve bu süreçteki başarı,
- Krediler için ayrılan karşılıkların durumu, olası zararlar için yeterli karşılık,
- Sorunlu varlıkları kurtarmada başarı,
- İç yönetim ve denetim bilgi sistemlerinde olan durum.

Banka varlıklarının ana unsuru kredilerdir. Bu nedenle sorunlu krediler bankaların faaliyetlerini ve mali yapılarını etkileyen en önemli faktördür. Geri dönmeyen kredilerin seviyesinin çok yüksek olduğu ülkelerde finansal piyasadaki rekabet koşulları zayıflamaktadır. Bankalar, varlıkları yönetirken kredilerin geri ödeme yapısını da yöneterek varlık anlamında başarılı olabilirler.

Bu çalışmada kullanılan aktif kalitesi rasyoları bunlardır:

$$A_1 = \text{Finansal Varlıklar (net)} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bir bankanın toplam varlıklarının ne kadarının net finansal varlıklardan oluştuğunu bu oran göstermektedir.

$$A_2 = \text{Toplam Krediler} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bankalar tarafından verilen kredilerin toplam aktifler içindeki payını gösterir. Kredilerin toplam varlıklar içindeki yüksek payı, bankanın ana sorumluluğu olan kredi işlevini başarıyla yaptığını göstermektedir. Ancak bu oranın çok yüksek olması bankaların risk seviyesini artırır.

$$A_3 = \text{Duran Varlıklar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Duran varlıkların toplam varlıklara oranı, banka varlıklarının ne kadarlık kısmının sabit varlıklarla ilişkili olduğunu gösterir. Bir varlığın likiditesi ne kadar fazla olursa, karlılığı o kadar düşük olur. Dolayısıyla duran varlıkların toplam varlıklar içindeki payının yüksek olması banka varlıklarının kalitesini artıracaktır.

2.5.3. M (Management) Yönetim Kalitesi

Yönetim Kalitesi, yönetim kapasitesini ve performansını temsil eder. Bu derece ile, yönetim kurulu ve yönetimin, kuruluşun faaliyetleriyle ilgili riskleri belirleme, ölçme, izleme ve kontrol etme ve kuruluşun yürürlükteki yasalara uygun olarak güvenli ve verimli çalışmasını sağlama yeteneği belirlenir. Genellikle yönetim kurulu üyelerinin kabul edilen risk limiti seviyesi konusunda rehberlikte bulunması uygun prosedür, politika ve uygulamaların belirlenmesini sağlaması ve günlük faaliyetlere doğrudan katılması gerekmektedir. Üst düzey yönetim, yönetim kurulunun hedeflerini, amaçlarını ve risk limitlerini işlem standartlarına dönüştüren prosedürler, politikalar ve uygulamalar geliştirmek ve uygulamakla sorumludur (FDIC, 2004: 5).

Bir kurumun yönetim uygulamalarında kredi ve piyasa riski, yasal, likidite riski, itibari risk, stratejik risk ve diğer risklerin bazılarının ya da tümünün belirlenmesine gereksinim duyulması bu kurumun faaliyetlerinin nitelik ve kapsamına bağlı olarak değişmektedir. Başarılı yönetim uygulamaları, yönetim kurulu ve üst yönetimin aktif gözetimi, uygun politika, etkin risk izleme, yönetim bilgi sistemleri, yetenekli personel ve süreçler, kurumun büyüklüğü ve gelişmişliğini dikkate alan uygun denetim programı ve iç kontrol ortamı tarafından oluşturulmaktadır. Diğer finansal hizmet faaliyetlerinde olduğu gibi kurumun gerçekleştirdiği tüm bankacılık faaliyetlerine ilişkin olarak yönetim kurulu ve üst yönetimin yetenekleri de bu aşamada yansıtılmalıdır (FDIC, 2004: 5).

Bir ABD yerinde denetim zamanı bu bileşeni değerlendirirken dikkate alınması gereken kriterler aşağıda listelenmiştir (FDIC, 2011: 67-70):

- Yönetim kurulunun banka kararlarını destekleme koşulları,
- Yönetim kurulu ve üst yönetimin faaliyetle ilgili riskleri kontrol etme başarısı, stratejileri ve sektördeki değişikliklere, yeni ürün ve hizmetlere uyum sağlama ve yönetme yetenekleri,
- Faaliyet alanlarında iç kontrol sistemlerinin yeterliliği, ilgili politikaların gelişme düzeyi,
- Bankaların bilgi ve risk yönetim sistemlerinin yapılarına, büyüklüklerine ve faaliyet alanlarına göre yeterliliği,

- Kanuna uygun faaliyet gösterme,
- Banka yönetiminin, denetim otoritelerinin değerlendirme ve uyarılarını dikkate almaya ve iyi işleyen ve düzenlenmiş bir bankacılık sisteminin oluşturulmasına katkıda bulunmaya hazır olması,
- Başarı ve yönetim derinliği,
- Üst yönetim ve yönetim kurulu arasında yetki ve Yönetim Kalitesi dağılımı,
- Genel banka başarısı ve risk profili.

Bazı çalışmalarda Yönetim Kalitesinin değerlendirilmesinde aşağıdaki konulara da dikkat edilmektedir (Çelik, 2004: 113-114).

- Üst yönetimin gerekli tecrübe ve deneyime sahip olması esastır. Örneğin, gelişmekte olan piyasaların liberalleşmesinden sonra yeni ekonomide yöntem ve araçlar farklılaşmakta ve bu da banka yöneticilerinin yeni ekonomide rekabetçi bir bankacılık sisteminde çalışmaya başlama deneyiminin olmadığı bir ortamdır.
- Bir bankadaki üst düzey yöneticiler sürekli değişiyorsa (örneğin işlerinden ayrılırlarsa), bankanın tutarlı bir strateji sürdürmesi çok zordur. Banka yöneticilerinin sürekli ayrılması, bankanın yönetiminde sorunlar, kötü çalışma koşulları ve diğer ciddi sorunların olduğunun bir işaretidir. Bu vaka, yöneticilerin neden kurumlarına bağlı olmadıklarını araştırıyor.
- Yönetim kurulu ve üst düzey yöneticilerin belirlediği stratejileri uygulayacak yöneticilerin kalitesi sorgulanmalıdır.
- Doğru ve kaliteli iç denetim son derece önemlidir.
- Banka yöneticilerinin özgürlüğünü kısıtlayan unsurlar, derecelendirme kuruluşları tarafından araştırılmalıdır. Gelişmekte olan birçok pazarda, yöneticilerin serbest dolaşımı kültürel faktörler veya ülkenin ekonomik kalkınma düzeyi tarafından engellenmektedir. Örneğin, birçok gelişmekte olan ülkede işten çıkarmalar neredeyse imkansızdır ve yetersiz personel istihdamı nedeniyle bankanın hem maliyetini hem de verimliliğini olumsuz etkiler. Ayrıca, yöneticilerin inisiyatifini kısıtlayan başka faktörler de vardır. Örneğin 1990'ların ortalarında Lübnan'ın savaş sonrası bankacılık operasyonlarını yeniden yapılandığı bir dönemde, telefon

sisteminin yetersiz olması nedeniyle şubelerin bilgisayar ortamında birbirine bağlanması ve ATM kurulumu yapılamamıştır.

Bu çalışmada kullanılan Yönetim Kalitesi rasyoları bunlardır:

$$M_1 = \text{TP Krediler} / \text{Toplam Krediler}$$

Aktiflerin kalitesinin belirlenmesinde de etki sahibi sayılan katsayı, kredi portföyünün kalitesini ve buna paralel olarak yönetimin başarısını göstermektedir. Bu göstergede olan artış yönetim kalitesi oranı ile ters yönlü ilişki vardır.

$$M_2 = \text{Faiz Dışı Gelirler (net)} / \text{Diğer Faaliyet Giderleri}$$

Bu oranı açıklarken, bir bankanın faiz dışında kalan giderlerini karşılamak için faiz dışı gelirlerin kullanıldığı ifadesini söylemek doğru olacaktır. Büyük bir oran verimli performansı gösterir. Yüksek bir oran daha iyi yapılan bir yönetime yol açacağından, ikisi arasında pozitif bir ilişki vardır.

$$M_3 = \text{Personel Giderleri} / \text{Diğer Faaliyet Giderleri}$$

Bu oran, personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içindeki yerini göstermektedir. Bu oranın artması olumsuz bir etki yaratır.

2.5.4. E (Earning) Karlılık

Literatüre bakıldığında kar oranları, kar ve gelirin belirli kalemlerinin varlıklar veya özkaynaklara bölünmesi ile bankaların elde ettiği kârın yeterli olup olmadığının tespiti ile elde edilir.

Banka karlılık oranı, gelir elde etme yeteneklerinde bir ölçü olarak hesap edilir. Yani, geliri artırmak için bankanın varlıklarını yönetmedeki başarısını temsil eder. İstikrarlı getiri oranı, bankanın yeni yatırım yapmasına, banka yatırımcıları ve hissedarları için kazanç elde etmelerine, kredi ve piyasa kayıplarını sermayelerini de güvenceli bir şekilde kapatmalarına olanak sağlayacaktır (İlgın, 2013: 64).

Bu çalışmada kullanılan Karlılık rasyoları bunlardır:

$$E_1 = \text{Ortalama Aktif Karlılığı}$$

Bankaların faaliyet sonucu kazandıkları karın, varlık toplamının ne kadarlık kısmı olduğunu gösteren Ortalama Aktif Karlılığı rasyosu bir bankanın varlıklarını ne ölçüde verimli kullandığını göstermektedir.

$$E_2 = \text{Ortalama Özkaynak Karlılığı}$$

Bu oran net dönem karının ortalama özkaynaklara oranlanmasıyla elde edilir. Ortalama Özkaynak Karlılığı rasyosu banka özkaynaklarının verimliliğini gösteren rasyodur.

$$E_3 = \text{Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Kar (Zarar)} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bu gösterge bir bankanın toplam aktiflerinin hangi miktarda net kar kazandırdığını açıklamaktadır.

2.5.5. L (Liquidity) Likidite Yapısı

Likidite oranları, kısa vadeli borç ödeme gücünü ve likit kaynakların payını gösterir. Bir bankanın likiditesi, borçlarını zamanında ödeme kabiliyetini yansıtır. Bankalar, borç ve yükümlülüklerinin vadelerini dikkate alarak kendi likidite seviyelerini belirlemelidir.

Bankanın likidite riski, temerrüde düşme olasılığı, bankanın faaliyetlerini desteklemek için bankanın varlıklarının kalitesinden ve sermaye yeterliliğinden belki de daha önemlidir. Likidite eksikliği, bir bankanın tasfiye halinde başarısız olması için genellikle özkaynak eksikliğinden daha geçerli bir nedendir (Akgüç, 2012: 511).

Bankaların yeterli likiditeyi sağlamadaki amacı, mevduat çekme ve kredi gereksinimleri karşısında herhangi bir olumsuzluk hissetmemektir. Bu nedenle bankaların varlıklarında çok fazla likit kalem görebiliyoruz. Ancak yüksek likiditeye sahip varlıkların banka için de yüksek maliyetler yarattığını unutmamalıyız. Bankaların aktiflerinde çok sayıda tamamen likit kalemin bulunması bankaların karlılığını da olumsuz etkilemektedir. Aksine, likidite eksikliği durumunda bankaya olan güven azalır ve bankanın faaliyetleri sekteye uğrar.

Bankalar faaliyetlerinde esas olarak topladıkları kısa vadeli fonları uzun vadeli kredilere veya menkul kıymetlere yapılan yatırımlara kanalize ederler. Bankaların aktiflerinin kaynak bazında uzun vadeli yapılandırılması vade uyumsuzluğuna yol açmaktadır. Ortaya çıkan vade uyumsuzluğu piyasa tarafından olumsuz algılanarak likidite riskine yol açabilir. Aktiflerin pasiflere göre daha uzun vadeye sahip olması nedeniyle kaynaklar daha erken değerlendirilmekte ve bu durumda düşük faiz oranları bankanın karlılığını artırmaktadır. Tersine, faiz oranlarındaki artış bankanın karlılığını olumsuz etkiler. Bankanın yükümlülüklerini yerine

getirememesi, varlıkların değerinin altında satılmasına yol açacağından bankanın faaliyet sonuçlarını olumsuz etkileyecektir.

Bu çalışmada kullanılan Likidite Yapısı rasyoları bunlardır:

$$L_1 = \text{Likit Varlıklar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Likit varlıkların toplam aktiflere oranı, banka kaynaklarının likit varlıklara ne ölçüde yatırıldığıнын bir göstergesidir. Bankaların yüksek finansal kaldıraçları nedeniyle bankalar kaynaklarının çoğunu likit varlıklara yatırmak zorunda kalmaktadır. Bu oran bankaların hem aktif kalitesini hem de likidite seviyesini göstermektedir. Genel olarak bu katsayının yüksek bir değeri ile bankanın faaliyetlerinde daha verimli yatırımları tercih ettiğini söyleyebiliriz (Sakarya, 2010: 16).

$$L_2 = \text{Likit Varlıklar} / \text{Kısa Vadeli Yükümlülükler}$$

Kısa vadeli yükümlülükler, mevduat hariç, yerli ve yabancı bankalardan kısa vadeli krediler ve para piyasası borçlarından oluşmaktadır. Bu oranın büyük olduğunda bankaların kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetini, çok yüksek olduğunda ise bankaların kaynaklarını verimsiz kullandığını ve bu durumun bankaların karlılık durumunu negatif etkilediğini göstermektedir (Aslan, 2014: 92).

$$L_3 = \text{TP Likit Varlıklar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Türk parası cinsinden likit aktiflerin, toplam aktifler içindeki payı belirlenir.

2.5.6. S (Sensitivity to Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık

Finansal kuruluşların gelirleri ve sermayeleri, döviz kuru, faiz oranı, hisse senedi fiyatı veya emtia fiyatındaki değişikliklerden olumsuz etkilenebilir. Birçok finansal kurum, faiz oranlarındaki değişiklikleri piyasa riski olarak görmektedir. CAMELS derecelendirme sisteminin bu “S” bileşeni, temel olarak bankanın piyasa riskini tanıma, izleme, yönetme ve kontrol etme ve bazı denetim sorunlarının olduğu yerler hakkında yöneticileri bilgilendirme yeteneğine odaklanır (Grier, 2007: 59)

Banka varlıklarının değerlerini ve karlarını önemli ölçüde etkileyen döviz, faiz oranı, ürün alış ve satış fiyatlarındaki değişimleri değerlendirmek için bankalar tarafından piyasa riskinin duyarlılığı incelenir. Günümüzde bankalar, piyasa talepleri nedeniyle kendilerini değiştirmek zorunda kalmaktadır. Portföy, fiyat hareketi

bankalar lehine ise bankanın karını artırabilir, değilse banka için büyük sorunlar yaratabilir (Christopoulos vd., 2011: 35)

Bu bileşen 1997’de CAMEL bileşenine dahil edilmiş ve banka performans değerlendirme analizlerinde kullanıma başlamıştır. Bu bileşen, bankaların karlılıklarının ölçülmesine yardımcı olur ve faiz oranları ve döviz kurlarındaki risk düzeyinin sermaye yeterliliğini etkileyebileceği anlamına gelir. Bu kategori için üç oran seçilmiştir.

Bu çalışmada kullanılan Piyasa Riskine Duyarlılık rasyoları bunlardır:

$$S_1 = \text{Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bu oran, bankaların faiz oranlarındaki dalgalanmalara bağlı olarak bankaların aktif varlıklarının genel yapısının, yani hacminin ne kadar etkilendiğini gösterir.

$$S_1 = \text{TP Varlıklar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bu oran TL cinsinden olan varlıkların toplam varlıklar içerisinde ne kadar bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

$$S_1 = \text{YP Varlıklar} / \text{YP Yükümlülükler}$$

Bankaların varlıklarının kalitesini gösteren bu oran, bankanın döviz cinsinden pozisyonunu yansıtmaktadır. Bankalar, faiz oranı ile döviz kuru arasındaki ilişkiyi kullanarak kar amaçlı döviz pozisyonları açabilirler. Ancak piyasada oluşabilecek finansal şoklarda bankanın zarar etme riski yüksektir. Finans yöneticileri, ülkedeki faiz oranı ve kura bağlı riskleri göz önünde bulundurarak iyi bir döviz dengesi sağlamalıdır (Aslan, 2014: 94).

Çalışmada 19 adet finansal oran CAMELS yöntemi ana bileşenlerinin alt oranları olarak belirlenmiş, CAMELS analizine uygun olarak bu oranlara belirli ağırlıklar verilmiştir. Bu finansal oranların derlenerek seçilmesi ve bu oranlara ağırlık verilmesi zamanı konu ile ilgili olan daha önce yapılmış ve öne çıkan çalışmalardan yararlanılmıştır. Adı geçen oranlar ve bu oranlara verilmiş ağırlıklar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6. CAMELS Derecelendirme Sisteminde Kullanılan Finansal Oranlar ve Ağırlıklar

CAMELS Bileşenleri ve Finansal Oranlar			
Bileşenler	Kısaltma	İlişki yönü	Ağırlık
(C) Sermaye Yeterliliği			20%
Sermaye Yeterliliği Oranı	C1	+	30%
Özkaynaklar / Toplam Varlıklar	C2	+	25%
(Özkaynaklar - Duran Varlıklar) / Toplam Varlıklar	C3	+	25%
Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar	C4	-	20%
(A) Aktif Kalitesi			20%
Finansal Varlıklar (net) / Toplam Varlıklar	A1	+	35%
Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	A2	+	35%
Duran Varlıklar / Toplam Varlıklar	A3	-	30%
(M) Yönetim kalitesi			10%
TP Krediler / Toplam Krediler	M1	-	35%
Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri	M2	+	30%
Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri	M3	-	35%
(E) Kârlılık			15%
Ortalama Aktif Karlılığı	E1	+	40%
Ortalama Özkaynak Karlılığı	E2	+	35%
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Kar (Zarar) / Toplam Varlıklar	E3	+	25%
(L) Likidite			25%
Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar	L1	+	35%
Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler	L2	+	35%
TP Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar	L3	+	30%
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık			10%
Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar	S1	-	40%
TP Varlıklar / Toplam Varlıklar	S2	+	25%
YP Varlıklar / YP Yükümlülükler	S3	-	35%

2.5.7. CAMELS Analizi Performans Değerleme Aşamaları

CAMELS performans değerlendirme modeli ile analiz yapılırken izlenecek adımlar şu şekildedir:

Adım 1: Referans değeri hesaplanması: İlgili yıl ve bileşen için sektörde dikkate alınan bankaların ortalama oranı hesaplanır.

Adım 2: Endeks değerinin hesaplanması: Seçilmiş her banka grubunun sahip olduğu ilgili yıla ait olan katsayı değeri referans olarak elde edilmiş değere bölündükten sonra 100 ile çarpımı hesaplanır.

Adım 3: Sapma değeri hesabı: Katsayı ile karşılık gelen bileşen arasındaki orana göre endeks değeri ile 100 olarak ele alınan baz puanının arasında olan fark elde edilir.

Adım 4: Oran Ağırlık x Sapma Değeri: Hesaplanmış Sapma değeri, belirtilen orana atanan ağırlık ile çarpılır.

Adım 5: Ağırlıklı varyansların toplamı: Hesaplanan ağırlıklı varyanslar, ilgili grup bileşeninde toplanır.

Adım 6: Toplam ağırlıklı varyans x İlgili bileşen ağırlığı: Toplam ağırlıklı varyans değerleri, bileşenlerin ağırlıkları ile çarpılır.

Adım 7: Ağırlıklı Bileşenlerin Toplamı (CAMELS Kompozit): Hesaplanan ağırlıklı bileşenler toplanır.

Adım 8: CAMELS Genel Puanı: CAMELS toplam puanları 1'den 5'e kadar puanlanır.

2.6. CAMELS Derecelendirme Sistemine İlişkin Literatür İncelemesi

Bu bölümde literatürde yer alan CAMELS analizi ile yerli ve yabancı kaynaklarda yapılmış çalışmaların detayları ve sonuçları ele alınacaktır.

Thomson (1991), CAMEL derecelendirme sistemini kullanarak 1980'den sonraki hızlı banka iflaslarını analiz etti ve 1970'lerden önce ABD'deki banka iflaslarının farklı olduğuna dikkat çekti. 1984 ve 1987 yıllarını altı aylık, bir yıllık ve iki yıllık banka hesap özetlerinden elde ettiği verilerle inceledi. Bankaların %82'sinin kısa vadeli (altı ila on iki aylık) mali tabloları gözden geçirmediğini ve %80'inin iki yıllık raporları incelerken başarısız olduğunu tespit etti. Uzaktan izleme sistemi olarak kullanılabilen CAMEL derecelendirme sistemi bankaların güvenilirliğini belirlemiştir. Bu yöntemin bir erken uyarı modeli olarak geliştirilebileceğini de belirtti.

Cole ve Gunther (1995) uzaktan gözetim ve yerinde denetim sistemlerinin ürettiği bilgilerin geçerliliğini test etmişlerdir. Bankaların her üç ayda bir finansal rapor sunduklarını ve bunların en fazla altı ay geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre bankaların finansal raporları üç ayda bir sunulduğu gibi, CAMEL gibi denetim sistemlerinin de sonuçları üç aydan bir gözden geçirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Persons (1999), 1997'de Güneydoğu Asya'daki banka başarısızlıklarının öngörülebilirliğine odaklandı. Tayland'da 57 iflasla çalışan bir araştırmacı, 1993-1996 yılları arasında banka oranlarını kullanan CAMELS tabanlı lojistik testlerle başarısız bankaları belirlemeye çalıştı. Persons, batmakta olan 57 banka içerisinde 41 tanesinin problemli olduğu kanatine vardı. Persons, CAMELS yönteminin bir erken uyarıcı model prensibi ile çalıştığının kanaatine ulaştı. Çalışmanın diğer sonuçları, iflaslar öncesinde bankacılık sisteminin denetlenmemesi, ülkede yolsuzluğun ve adam kayırmacılığın artmasıdır.

Kaya (2001) çalışmasında Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS analizini uygulamıştır. Çalışmada gözlem yılları 1997 ve 2000'dir. Yapılan analizde CAMELS sistemi bileşenleri 2000'de 1997 yılına kıyasla bozulduğu, 1997 yılında küçük bankaların aktif bazında daha iyi performans gösterdiği ancak 2000 yılında bu yapının büyük bankalar lehine değiştiği görülmüştür. Çalışmada bankaların 1997 yılında aldıkları CAMELS değeri ile TMSF bünyesine alınma olasılıkları arasındaki ilişki incelenmiş ve bankaların aldıkları CAMELS notu yükseldiçe TMSF bünyesine alınma olasılıklarının düştüğü belirlenmiştir.

Ersoy (2003), TMSF'ye devredilen Özel Sermayeli Bankaların, yaşanan krizlerden ve TMSF'ye devredilmeden önce nasıl bir finansal yapıya sahip olduklarını, performanslarını ve risklilik düzeylerini CAMELS derecelendirme sistemine göre tespit etmeye çalışmış ve bu bankalar TMSF'ye devredilmeyen bankalar ile karşılaştırılmıştır. Analiz, fona aktarılan bankaların genel olarak kötü performans gösterdiğini ve kriz öncesi fona aktarılmayan bankalara göre finansal yapılarının sürdürülebilir olmadığını ortaya koydu.

Beycan (2007) tarafından yapılmış çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren kamu sermayeli bankaların performansları CAMELS tekniğiyle analiz etmiştir. Çalışma 2002-2006 yıllarına ait verileri kullanarak yapılmıştır. Çalışmada yapılan

analiz sonucunda kamu bankalarının performans durumunda iyileşme olduğu kanısına varılmıştır. Çalışmanın yapıldığı dönemde yalnızca piyasa riskine duyarlılık bileşeninde iyileşmenin olmadığı fakat diğer bileşenlerin performansının iyiye doğru gittiği sonucuna varılmıştır.

Nimalatasan (2008) yaptığı çalışmada Bangladeş'te 1999-2006 yılları arasında faaliyet gösteren 48 bankanın finansal performansını karşılaştırmak için CAMELS derecelendirme sistemini kullanmıştır. Performans açısından 3 bankanın göstergeleri güçlü, 7 bankanın göstergeleri normal, 5 bankanın marjinal, ve son olarak 2 bankanın göstergeleri zayıf olarak belirlenmiştir.

Arıçelik (2010) yaptığı analiz çalışmasında Türkiye'de olan 13 bankanın performanslarını CAMELS tekniğiyle analiz etmiştir. Bu çalışmada 2002-2009 yıllarına ait veriler kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın ait olduğu dönemlerde likidite, yönetim kalitesi ve aktif kalite bileşenlerinde iyi bir performans olduğu belirlenirken, piyasa riskine duyarlılık bileşeni açısından pozitif bir finansal performans ortaya çıkmamıştır.

Balasundaram (2008) tarafından yapılan analiz çalışmasında Bangladeş'te olan 48 bankanın performanslarını CAMELS tekniğiyle ölçerek karşılaştırmaya dayalı bir analiz etmiştir. Bu analiz 1999-2006 yıllarına ait verilerle yapılmıştır. Yapılan analizin sonucuna göre; 3 banka iyi performans, 31 banka tatmin edici kabul edilen performans, 7 banka normal performans, 5 banka uç düzeyde olan performans ve 2 banka ise kötü performans gösterdiği kanaatine varılmıştır.

Prasad ve Ravinder (2012) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre Punjab ve Sindh Bank, yönetsel yeterlilik açısından en iyi performansı gösterdi. Kârlılık açısından en iyi performansı Hindistan bankasının gösterdiği görüldü. Baroda Bank'ın likidite bileşeni açısından daha iyi performans gösterdiği görüldü. Andhra Bank'ın tüm bileşenlerde en iyi performansı gösterdiği, Hindistan Merkez Bankası'nın ise en kötü performansı gösterdiği sonucuna varıldı.

İlgin (2013) yaptığı analizde Türkiye'de olan mevduat bankalarının performanslarını CAMELS tekniğiyle ölçerek karşılaştırmaya dayalı bir analiz etmiştir. Bu çalışma 2002-2012 yıllarına ait verilerle yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre yabancı sermayeli mevduat bankaları en iyi sonuçları, özel sermayeli mevduat bankaları ise en kötü sonuçları göstermiştir. Elde edilen sonuçlara göre, kamu

mevduat bankalarının karlılık, aktif kalitesi, yönetim kalitesi ve likidite oranları açısından iyi göstergelere sahip bankalar olduğu sonucuna varılmıştır. Özel mevduat bankaları yönetim ve piyasa riskine duyarlılık açısından iyi performans göstermiş, ancak sermaye yeterliliği açısından kötü sonuçlar elde etmiştir. Aktif kalitesi ve likidite bileşenlerinde iyi performans gösteren, kârlılığı ve piyasa riskine duyarlılığı düşük olan banka grubu yabancı sermayeli mevduat bankalarıdır.

Abdullayev (2013) çalışmasında CAMELS analizi yöntemiyle TMSF yönetimi dışında kalan kamu yabancı ve özel sermayeli bankaları analiz etmiştir. Bu çalışma 2005-2008 yıllarına ait verilerle yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilmiş performans sıralamasına göre; birinci kamu sermayeli bankalar, ikinci özel sermayeli bankalar ve üçüncü en iyi performansı ise yabancı sermayeli bankalar göstermiştir.

Rozzani ve Rahman (2013) tarafından yapılmış çalışmada, 2008-2009 yıllarına ait verileri kullanarak malezya'da olan islam'da geleneksel bankaların performanslarını CAMELS yöntemiyle analiz etmişlerdir. Analizde 16 katılım bankası 19 geleneksel banka kullanılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre katılım ve geleneksel bankaların birbirine yakın performans ortaya koydukları kanaatine varılmıştır. Diğer elde edilen bir bulguya göre ise karlılık ve likidite bileşenleri analize yer alan hem katılım hem de geleneksel banka gruplarında düşük çıkmıştır.

Gupta (2014) yaptığı araştırmada Hindistan'da olan kamu bankalarının performanslarını CAMELS tekniğiyle analiz etmiştir. Bu çalışma 2009-2013 yılları arasında olan verilerle yapılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre ilgili bankaların bir birine benzer özelliklere sahip olmadığı ortaya çıkmıştır.

Gündoğdu (2017) yaptığı araştırmada CAMELS performans değerlendirme yöntemi ile çalışma yapıldığı dönemde Türkiye'de olan aktif büyüklüğüne göre en büyük ilk 10 bankayı analiz etmiştir. Çalışma 2005-2015 yılları arasında verilere göre yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, 2005 yılında ilgili bankaların zarar ettiği ve 2016 yılına doğru iyileşmelerin başladığı görülmüştür. Yapılan araştırmada; 2008 krizi sonrası en yüksek performansı gösteren bankanın Ziraat bankası olduğu kanaatine varılmıştır.

Ahmedov ve Memmedov (2017) yaptıkları araştırmada, CAMELS yöntemi ile 10 yabancı sermayeli bankanın performanslarını analiz etmişlerdir. Bu

Çalışmadaki veriler ilgili ülkede olan ve verilerine ulaşılabilinen 10 bankanın 2010-2014 yılları arasındaki verilerdir. Çalışma sonucunda, sermaye yeterliliği ve karlılık bileşenleri dışında yabancı sermayeli bankaların performans göstergelerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Analiz edilmiş bankaların piyasa riskine duyarlılık, likidite, yönetim kalitesi ve aktif kalitesi bileşenlerine ilişkin yüksek göstergeler gösterdiği sonucuna varılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PANDEMİNİN TÜRKİYEDEKİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN CAMELS ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde ampirik bir uygulama yapılmıştır. Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu sermayel mevduat bankaları, yabancı sermayeli bankalar ve kalkınma ve yatırım bankaları içerisinde 3'er en büyük bankalar seçilerek, Covid-19 küresel pandemi öncesi ve sonrası, yani 2018-2019 ve 2020-2021 yıllarına göre finansal performanslarında olan değişimleri görmek için CAMELS performans analizi yapılmıştır.

Bu bölümde öncelikle çalışmanın kapsamı ve amacı, kısıtları, veri seti ve yöntemi hakkında gerekli bilgiler verilmiş, daha sonra elde edilen bulgular tablo ve grafik yardımıyla gösterilmiş, en sonda ise sonuç ve yorumlara yer verilmiştir.

Çalışmanın geri kalan kısmında yabancı sermayeli bankalar “YSB”, kamu sermayeli mevduat bankaları “KSMB”, kalkınma ve yatırım bankaları ise “KYB” olarak adlandırılacaktır.

3.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada ele alınan 9 bankanın Covid-19 pandemi öncesi ve sonrasında olan finansal verilere göre finansal performans yönünden farklılıklarının ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Çalışmada bankaların performans endekslerinin hesaplanmasında CAMELS analizinin temel bileşenleri kullanılmıştır. Seçilen katsayılar önce ait oldukları bileşenin endeksine dönüştürüldükten sonra ise bu endekslerin ağırlıklandırılmış ortalamaları elde edilerek bileşik endeks hesaplama işlemi yapılır.

Tüm CAMELS analizi bileşenleri için hesaplanmış oranlar yardımı ile 2018-2021 yılları arasında olan dönemin performans değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmada analiz dönemi olarak 2018-2021 yılları arasında olan dönemin seçilmesindeki amaç, Covid-19 küresel pandeminin ilgili bileşenler bakımından seçilen bankalar üzerinde ne kadar etkiye sahip olduğunu tespit etmektir.

3.2. Çalışmanın Kısıtları

Araştırmada kullanılan CAMELS performans endeksini hesaplarken kullanılan finansal bileşenler ve oranlar birinci kısıttır. Diğer bir kısıt bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren bankalardan sadece 9 tanesinin seçilerek analize tabi tutulmasıdır. Araştırmada adı geçen 9 bankanın verileri esasında bu bankaların performans analizi yapılmıştır. Bu bankaların performanslarından yola çıkarak tüm sektör için genelleme yapmak doğru olmayacaktır. Aynı zamanda bu bankaların performanslarından yola çıkarak gelecek için öngöründe bulunmak da doğru sonuçlar vermeyebilir. Çalışmada kullanılan veriler sadece 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait olduğu için çalışmanın kapsamı bu yıllara ait verilerle sınırlı tutulmuştur.

3.3. Çalışmanın Veri Seti ve Yöntemi

Araştırmada bankacılık sektörüne dahil olan kamu sermayeli mevduat ve yabancı sermayeli bankalar içerisinde en büyük 3’er banka ve kalkınma ve yatırım bankalarından kamu, özel sermayeli ve yabancı sermayeli bankalardan en büyük aktivlere sahip 1’er tane banka seçilerek bilanço ve gelir tablolarında olan finansal bilgiler ile elde edilmiş oranlar çalışmanın değişkenleridir. Analizde kullanılan veri seti Türkiye Bankalar Birliğinin internet sayfasında yer alan, 2018-2021 yılları arasındaki “Bankalarımız” kitaplarından sağlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda bankalar birliği tarafından yayımlanan “Bankalarımız” kitaplarından elde edilen rasyolar yer almaktadır.

Tablo 7. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının Rasyoları

	KSMB1				KSMB2				KSMB3			
	2021	2020	2019	2018	2021	2020	2019	2018	2021	2020	2019	2018
C												
C1	16,5	18,2	17	14,8	14,5	15,2	14,3	13,8	14,8	16,4	16,6	17
C2	7,1	9,9	11	11	4,8	6,3	7	7,7	5,2	6,7	7,9	8,6
C3	4,6	7	8	8	3	4,1	3,9	5,4	3,9	5	5,3	6,3
C4	-65,3	-68,3	-76	-34	-130,2	-45,7	-51,3	-5,7	-89,1	-67,2	-87,4	-21
A												
A1	38,7	31	26,6	27	25,1	21	15,3	30,6	34,1	27,5	17,4	27,4
A1	56,8	63,7	68,9	69	59,9	66,1	67,7	66,2	58,8	62,9	69,6	66,9
A1	2,5	2,9	3	3	2	2,2	3,1	2,2	1,3	1,6	2,6	2,3
M												
M1	69,1	77	73,5	67,9	72,4	79,2	72,4	66,1	64,2	72,4	69,4	63,2
M2	-10,8	21,4	-25	10,9	-40,5	-16,3	68,2	105,4	141,9	129,4	145	137,7
M3	55,8	57,1	-56	58,5	80,4	81,7	-83,2	78	72,6	59,2	-75	59,5

E												
E1	0,6	0,9	1	1,600	0,2	0,4	0,4	0,7	0,5	0,9	0,7	1,3
E2	6,9	9,4	10	15	3,6	6,5	5,7	9	8,5	11,9	9,2	15,7
E3	0,5	0,8	1	1,5	0,2	0,4	0,4	0,7	0,4	0,7	0,7	1,3
L												
L1	16,2	9,7	8,8	9	14,1	9,6	8,4	10,6	17,1	13,7	10,1	11,2
L2	24,2	14,9	14,7	14	19,6	14,2	13,5	17,8	28,5	22,8	18,5	22,2
L3	1,8	0,9	0,5	1	2	1,3	0,6	1,1	3	2,1	0,6	1,6
S												
S1	1,8	2,3	3	3	1,5	1,8	1,3	1,3	0,7	1,2	1,1	1,8
S2	52,3	64,1	64,9	63	62,6	70,5	68	63,9	51,9	59	62,3	60,3
S3	92,6	81,4	81,5	92	83,5	89,1	89,5	98,2	91,1	89,7	83,9	93,6

Tablo 8. Yabancı Sermayeli Bankaların Rasyoları

	YSB1				YSB2				YSB3			
	2021	2020	2019	2018	2021	2020	2019	2018	2021	2020	2019	2018
C												
C1	18,3	18,5	19,6	18,3	15,9	16,4	15,7	15,4	17,9	18,7	17,7	19,5
C2	10,4	12,6	13,7	13	6	8,5	9,2	9,3	9,3	11,5	11,3	11,2
C3	7	8,8	9,7	9,4	4,2	5,9	6,3	6,4	-1,1	1,3	2	2,5
C4	-93	-57,7	-47,8	-38	-229,3	-208,8	-174,9	-158,3	-109,3	-90,7	-34,7	-32,3
A												
A1	35,5	24,6	24,6	32,2	34,4	23,9	23,8	34,1	29,1	21,8	21,9	24,7
A1	56,1	63,9	64,2	62,1	57,3	65,7	65,5	59,7	61,3	67,8	67,6	63,3
A1	3,5	3,8	4,1	3,6	1,8	2,6	2,9	2,9	10,5	10,1	9,3	8,8
M												
M1	64,4	68,4	66,5	64,9	61	69,4	70,3	69	64,7	68,5	68,6	70,1
M2	281,8	169,7	156,7	133,2	10,2	-4,5	63,2	44,2	143,9	135,7	170,8	101,1
M3	66,5	58,5	-68	67,6	77,6	81,8	-79,6	74,1	72,1	71	-78,4	74
E												
E1	2,2	1,4	1,6	1,8	1,4	1,1	1,5	1,5	1,4	1	0,9	1,6
E2	18,6	10,6	12,1	14,8	18,7	14,2	16,9	17,7	13,7	8,3	7,9	14,9
E3	1,7	1,3	1,6	1,8	1,1	1,1	1,4	1,5	1,1	0,9	0,9	1,6
L												
L1	26,5	15,8	16,3	17,5	23	12,9	12,5	12,6	18,6	13,5	13,6	13,1
L2	39,5	25,8	27,2	33,4	37,6	22,4	22,2	26,2	34,5	25,2	22,5	24,6
L3	5,9	3,1	3,5	0,9	2	1,2	2,5	1,4	1,5	2,3	2,8	1,9
S												
S1	0,9	1,3	1,9	2,6	2,5	3,2	3,1	3,5	1,4	1,2	0,5	1,6
S2	54,2	59	58,5	56,2	49,1	56,6	59,8	62,7	44,4	54,5	55,4	58
S3	78,8	81,9	84,2	86,5	79,5	71,5	71,3	70,3	84,7	79,2	90,3	88,9

Tablo 9. Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Rasyoları

	KYB1				KYB2				KYB3			
	2021	2020	2019	2018	2021	2020	2019	2018	2021	2020	2019	2018
C												
C1	18	20	19,1	18,7	20,8	19,4	17,8	16,2	17,4	26,3	32	37,8
C2	4,5	5,6	5,6	5,5	8,3	11,9	13,5	12,3	17	25,8	30,8	37,5
C3	4,5	5,6	5,6	5,5	6	9,2	9,9	8,7	10,3	14,8	16,8	21
C4	-2,5	8,6	-9,9	2,4	-62,3	-49,1	-38	-56,9	-2	4,4	2,6	-8,1
A												
A1	7	6,4	7	5,9	20,1	17,2	16,2	22,1	16,2	15,5	19,2	18,6
A1	89,4	87,7	88	92,9	75,56	75,56	74,5	72,4	62,2	63,5	61,5	62,3
A1	0	0	0	0	2,2	2,7	3,6	3,6	6,7	11	14	16,4

M												
M1	5,3	9,1	6,1	4,9	8,9	14,2	14,5	13,9	29,9	29,2	24,3	46,2
M2	564,8	717,7	604,6	328,8	713,8	127,8	-504	-269,6	170	79	41,8	5,4
M3	141,5	172,7	-168,4	166,2	193,2	182	-169,3	192,7	115,2	102,3	-103,4	24,8
E												
E1	1,2	0,8	0,9	0,7	1,7	1,5	1,7	1,8	1,7	1,5	1,6	-0,3
E2	23,5	14,7	16,9	12	16,7	12,9	13,6	16,5	7,9	5,7	4,9	-0,8
E3	1	0,7	0,9	0,6	1,3	1,4	1,7	1,7	1,3	1,4	1,5	-0,3
L												
L1	6	5,7	6,1	3	6,2	5,2	3,4	5,1	13,8	13,7	18,2	13,2
L2	110,1	197,8	116,6	52,7	284,4	119,4	65,1	362,2	76,4	93,3	76,2	97
L3	1,7	1,5	0,2	0,2	1,8	2,9	1,3	1,6	0,3	1,4	8,8	5,1
S												
S1	0,8	0,4	0,6	0,6	1	1,9	3,5	3,2	2,1	3,3	3,4	4,6
S2	7,6	11,3	7,8	7,9	19,9	26	27,6	27,7	28,9	34,8	38,1	53,7
S3	100,1	99,9	100	100	89,7	87	87,9	85,4	98,6	100,3	99,6	89,3

Birinci adımda bankaların seçilmiş göstergelere göre finansal durumlarının karşılaştırılabilmesi için referans göstergeler hesaplanmıştır. Bu amaçla araştırmaya konu olan 9 bankanın her bir gösterge için aritmetik ortalama değerleri elde edilerek referans değerleri hesaplanmıştır. Aritmetik işlemler sonucu elde edilen referans değerler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 10. Bankaların CAMELS Derecelendirme Sisteminde 2018-2021 Yıllarına Ait Referans Değerleri Tablosu

CAMELS Bileşenleri ve Finansal Oranlar	2021	2020	2019	2018
C (Sermaye Yeterliliği)				
Sermaye Yeterliliği Oranı	17,12	18,79	18,87	19,06
Özkaynaklar / Toplam Varlıklar	8,07	10,98	12,20	12,87
(Özkaynaklar - Duran Varlıklar) / Toplam Varlıklar	4,69	6,86	7,49	8,13
Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar	-87,00	-63,83	-57,48	-39,10
A (Aktif Kalitesi)				
Finansal Varlıklar (net) / Toplam Varlıklar	26,69	20,99	19,11	24,70
Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	64,15	68,54	69,72	68,32
Duran Varlıklar / Toplam Varlıklar	3,39	4,10	4,72	4,72
M (Yönetim kalitesi)				
TP Krediler / Toplam Krediler	48,88	54,16	51,73	51,80
Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri	219,46	151,10	80,14	66,34
Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri	97,21	96,26	-97,88	88,38
E (Kârlılık)				
Ortalama Aktif Karlılığı	1,21	1,06	1,14	1,19
Ortalama Özkaynak Karlılığı	13,12	10,47	10,78	12,73
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Kar (Zarar) / Toplam Varlıklar	0,96	0,97	1,12	1,16

L (Likidite)				
Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar	15,72	11,09	10,82	10,54
Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler	72,76	59,53	41,83	72,23
TP Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar	2,24	1,86	2,31	1,66
S (Piyasa Riskine Duyarlılık)				
Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar	1,41	1,84	2,03	2,49
TP Varlıklar / Toplam Varlıklar	41,21	48,42	49,16	50,34
YP Varlıklar / YP Yükümlülükler	88,73	86,67	87,58	89,36

İkinci adımda endeks değeri hesaplaması bireysel veya bankaların gruplarını baz alarak yapılabilir. Bu tez araştırmasında belirlenmiş amaca uygun şekilde bankaların gruplarını baz alarak endeks değeri hesaplanması işlemi yapılmıştır.

Üçüncü adımda sapma değerini hesaplamak amacıyla, daha öncei adımda hesaplanan indeks değeri 100'den çıkarılacak veya karşılık gelen bileşen ile oran arasındaki ilişkinin pozitif/negatif olmasına bağlı olarak indeks değerinden 100 değeri çıkarılacaktır. (İlişkinin yönü pozitif olduğunda sapma değeri = indeks değeri -100; ilişkinin yönü negatif olduğunda ise sapma değeri = 100 - indeks değeri).

Dördüncü adımda, karşılık gelen bileşenin her bir oranı için bir önceki adımda hesaplanan sapma değerleri, her bileşenin ilgili oranlarına atanan ağırlıklar ile çarpımı hesaplanacaktır.

Beşinci adımda, bir önceki adımda hesaplanmış çarpma sonuçları tüm bileşenler için toplanacaktır. Böylelikle , o bileşenin CAMELS'i alınacaktır.

Altıncı adımda, beşinci adımda elde edilen bileşenlerin CAMELS değerleri, her bir bileşene atanan ağırlık ile çarpılacaktır.

Sonuncu ama bir o kadar önemli; Altıncı adımda elde edilen bileşenlerin ağırlıklı değerlerinin toplanması sonunda hesaplanmış sonuç değerler ile bileşik CAMELS değeri (CAMELS puanları) elde edilecektir.

Böylece ilk dört adımda ilgili yıl ve banka grubu bazında her faktör için ayrı ayrı CAMELS değerleri hesaplanarak elde edilir ve beşinci adımda bu değerlerin toplamı ile ilgili bileşen için CAMELS değeri hesaplanır. Altıncı adımda CAMELS bileşeninin değerleri her bir bileşene atanan ağırlıklar ile çarpılır. Son olarak, önceki adımda çarpma işleminden elde edilen değerler, incelenen dönem için karşılık gelen banka grubunun birleşik CAMELS değerini elde etmek için eklenir.

Bu analizde sekizinci adım olan CAMELS'in değerlendirilmeme nedenleri; Bu çalışma, bankalara ilişkin nitel veri eksikliği ve kullanılan veriler kamuya açık

nicel veriler olması nedeniyle bankaların CAMELS derecelendirmesinden kaçınarak, analiz edilen bankalar için her bir bileşenin ortalama değerden sapma değerlerinin incelenmesi şeklinde değerlendirmek tek bir derecelendirmeyi yorumlamaktan daha sağlıklı sonuçlar verecektir.

3.4. CAMELS Performans Analizi Uygulaması ve Değerlendirilmesi

Bu çalışmanın sonuçları için bankaların grupları ve tek-tekk bankalar şeklinde değerlendirme yapılacaktır.

Analizlerin sonucu olarak pozitif veya negatif değerler elde edilebilir. Sonuç olarak elde edilen değer pozitif olursa, olumlu bir durum olarak değerlendirilecek ve bankaların veya bankacılık gruplarının sektörün ilerisinde olduğu sonucuna varılabilecektir. Sonuç olarak negatif bir değerin elde edilmesi ise banka grubu veya bankanın sektörteki rakiplere göre daha geride kaldığını gösterir.

2018-2021 yıllarını gösteren referans değerleri yukardaki tabloda gösterilmiştir. Referans değerleri oluşturulduktan sonra bileşik CAMELS değerlerinin oluşturulmuş tabloları aşağıda yer alan tablolarda gösterilmiştir. Aşağıdaki tabloda ise grup bazında bileşik CAMELS değerleri yer verilmiştir.

Tablo 11. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının CAMELS Bileşen Değerleri

CAMELS Bileşenleri ve Finansal Oranlar	2018	2019	2020	2021
KSMB1	-8,71	-16,59	-12,43	-14,04
(C) Sermaye Yeterliliği	-1,74	-2,17	-0,85	0,09
(A) Aktif Kalitesi	3,22	4,98	4,60	3,92
(M) Yönetim Kalitesi	-2,41	-3,90	-2,63	-3,10
(E) Karlılık	4,04	-1,64	-2,07	-7,30
(L) Likidite	-11,18	-13,19	-11,52	-7,06
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	-0,63	-0,66	0,03	-0,58
KSMB2	-8,37	-26,31	-22,89	-27,97
(C) Sermaye Yeterliliği	-1,93	-5,55	-4,15	-6,94
(A) Aktif Kalitesi	4,66	0,46	2,53	1,58
(M) Yönetim Kalitesi	1,21	-1,32	-4,41	-4,63
(E) Karlılık	-5,48	-8,79	-7,91	-11,78
(L) Likidite	-9,06	-13,44	-10,08	-7,44
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	2,24	2,32	1,14	1,25

KSMB3	3,64	-14,79	-1,01	-6,75
(C) Sermaye Yeterliliği	-1,58	-6,03	-4,28	-3,53
(A) Aktif Kalitesi	3,70	2,06	5,25	5,06
(M) Yönetim Kalitesi	3,60	2,05	-0,26	-1,27
(E) Karlılık	2,25	-4,51	-1,20	-7,55
(L) Likidite	-5,77	-11,02	-2,35	-2,03
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	1,44	2,65	1,82	2,57

Tablo 12. Yabancı Sermayeli Bankaların CAMELS Bileşen Değerleri

CAMELS Bileşenleri ve Finansal Oranlar	2018	2019	2020	2021
YSB1	10,48	18,91	13,47	32,98
(C) Sermaye Yeterliliği	0,71	3,00	2,45	4,05
(A) Aktif Kalitesi	2,91	2,25	1,17	1,24
(M) Yönetim Kalitesi	2,96	2,94	0,82	0,85
(E) Karlılık	6,03	4,63	3,32	10,01
(L) Likidite	-2,36	5,23	3,79	14,21
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	0,22	0,87	1,92	2,63
YSB2	-13,86	-6,10	-18,29	-7,21
(C) Sermaye Yeterliliği	-15,80	-11,20	-11,67	-8,77
(A) Aktif Kalitesi	4,10	3,61	2,88	4,09
(M) Yönetim Kalitesi	-1,60	-1,24	-3,55	-3,02
(E) Karlılık	4,74	5,77	2,64	3,73
(L) Likidite	-5,03	-2,14	-6,68	-0,99
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	-0,27	-0,91	-1,91	-2,24
YSB3	-4,37	-5,29	-15,42	-23,06
(C) Sermaye Yeterliliği	-3,28	-2,82	-5,53	-6,16
(A) Aktif Kalitesi	-5,70	-5,01	-8,59	-12,27
(M) Yönetim Kalitesi	0,90	2,95	-0,31	-1,26
(E) Karlılık	4,41	-3,43	-1,66	1,73
(L) Likidite	-2,54	-0,21	-1,35	-5,49
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	1,83	3,23	2,01	0,38

Tablo 13. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının CAMELS Bileşen Değerleri

CAMELS Bileşenleri ve Finansal Oranlar	2018	2019	2020	2021
KYB1	-4,49	29,16	30,98	12,40
(C) Sermaye Yeterliliği	-0,35	-0,58	1,56	1,78
(A) Aktif Kalitesi	3,19	3,40	3,09	3,59
(M) Yönetim Kalitesi	11,95	20,20	11,38	6,25

(E) Karlılık	-4,57	0,96	-0,36	4,27
(L) Likidite	-15,22	4,97	14,63	-2,74
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	0,51	0,22	0,68	-0,76
KYB2	16,40	-20,09	16,26	35,46
(C) Sermaye Yeterliliği	-2,59	3,16	3,25	3,97
(A) Aktif Kalitesi	1,11	0,84	1,50	1,62
(M) Yönetim Kalitesi	-16,76	-21,90	-1,00	6,16
(E) Karlılık	6,40	6,22	5,43	5,21
(L) Likidite	30,36	-4,42	8,37	18,67
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	-2,11	-3,99	-1,29	-0,17
KYB3	9,28	41,11	9,33	-1,80
(C) Sermaye Yeterliliği	26,56	22,20	19,22	15,53
(A) Aktif Kalitesi	-17,18	-12,58	-12,44	-8,83
(M) Yönetim Kalitesi	0,14	0,22	-0,04	0,04
(E) Karlılık	-17,82	0,79	1,82	1,68
(L) Likidite	20,81	34,21	5,18	-7,13
(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	-3,22	-3,73	-4,41	-3,09

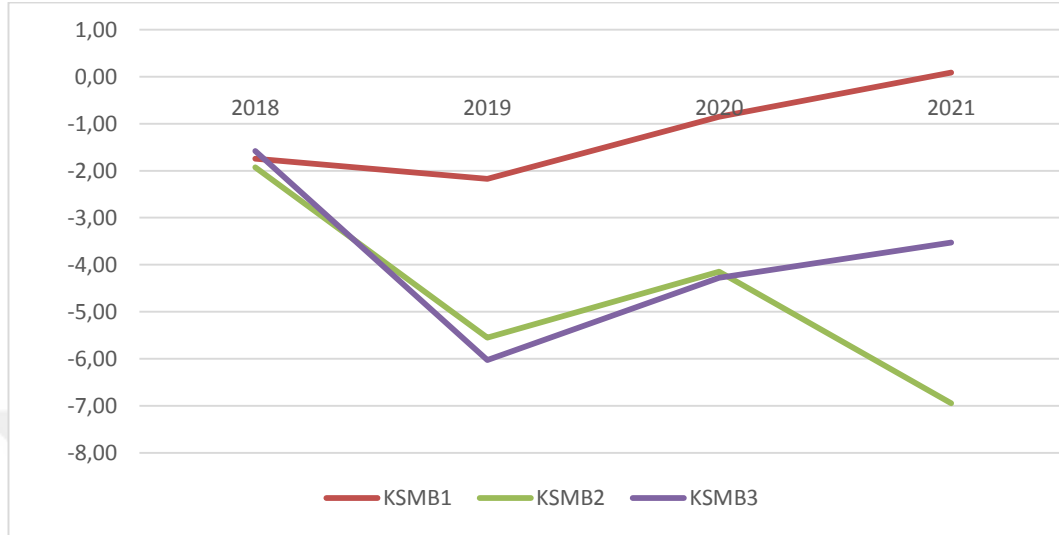
3.4.1. Sermaye Yeterliliği

Sermaye yeterliliği, bankaların finansal yapılarını piyasa risklerinden koruyabilme ve finansal piyasalarda meydana gelebilecek olumsuz ekonomik veya beklenmeyen olumsuz gelişmelerin risklerini ortadan kaldırabilme kabiliyetini yansıtır. Bankalar için olumlu bir durum sermaye yeterlilik oranının yüksek olmasıdır. Bu sebeple, yüksek sermaye yeterliliği oranları bankaların piyasada oluşabilecek risklere karşı ek koruma önlemidir. Bankaların yapı ve işleyiş itibarıyla oldukça yüksek borçlu kuruluşlar oldukları için yüksek risk taşımaktadırlar. Sermaye yeterlilik rasyosu, sermaye garantisinin ek bir ölçüsüdür.

Tablo 14. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KSMB1	-1,74	-2,17	-0,85	0,09
KSMB2	-1,93	-5,55	-4,15	-6,94
KSMB3	-1,58	-6,03	-4,28	-3,53

Şekil 3. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni Camels Değerleri Grafiği

Sermaye Yeterliliği bileşeni açısından 2018-2021 yılları arasında en yüksek performans KSMB1, en düşük performans ise KSMB2 tarafından gösterilmiştir. Bu bileşen KSMB1 açısından 2018-2020 yılları arasında negatif değer olsa da, 2021 yılında pozitif değer almıştır. 2019 yılı incelenen kamu sermayeli mevduat bankalarının en düşük değerleri aldığı yıldır. 2019 yılından 2021 yılına doğru bakıldığında KSMB1 ve KSMB3 artış yönünde bir eğilim gösterse de, KSMB2 bu bileşen açısından 2021 yılında düşüşe geçmiştir.

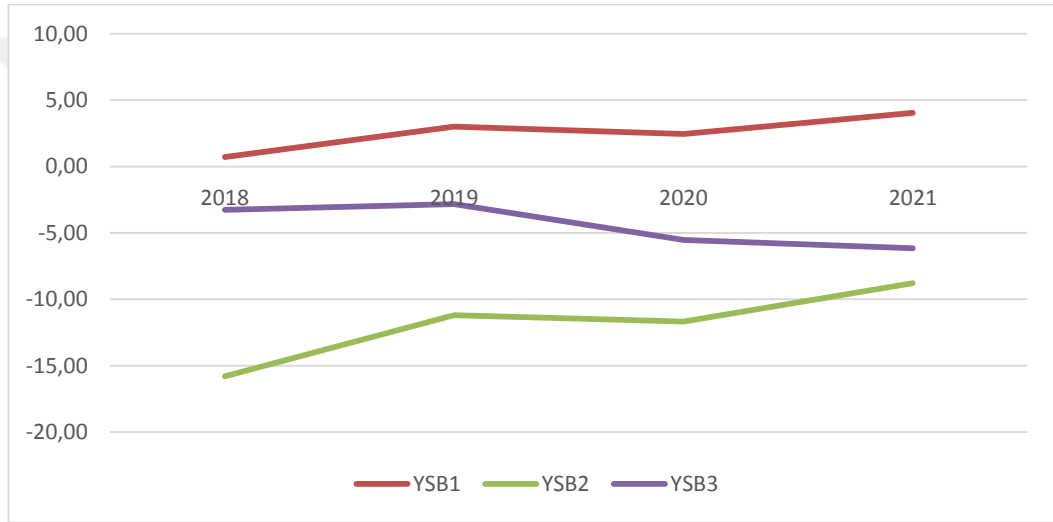
KSMB1 bankasının sermaye yeterliği açısından en iyi performans göstermesine sebep sermaye yeterliliği oranının giderek daha yüksek değerler alması büyük etki etmiştir. KSMB2 bankasının en kötü performans gösterme sebebi Net Bilanço Pozisyonu/Özkaynaklar bileşeninin özellikle 2021 yılına doğru keskin bir düşüş yaşaması olabilir.

Kamu sermayeli mevduat bankalarının 2019 yılında düşüş göstermesinin en büyük etkeni %20 düzeyde etki eden Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar oranının azalmasıdır.

Tablo 15. Yabancı Sermayeli Bankaların C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
YSB1	0,71	3,00	2,45	4,05
YSB2	-15,80	-11,20	-11,67	-8,77
YSB3	-3,28	-2,82	-5,53	-6,16

Şekil 4. Yabancı Sermayeli Bankaların C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

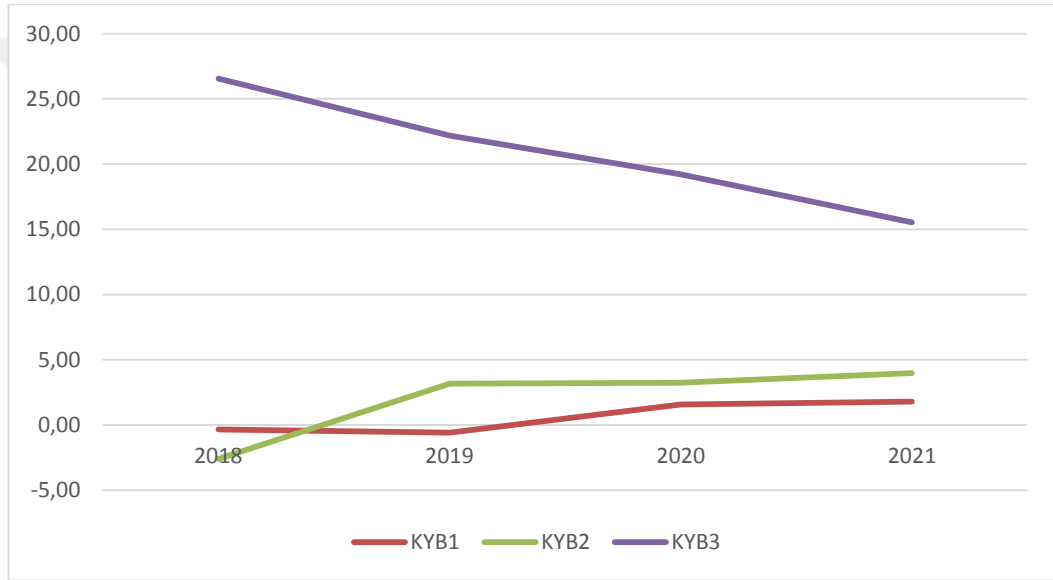
Sermaye Yeterliliği bileşeni açısından 2018-2021 yılları arasında yabancı sermayeli bankalar içinde en iyi performansı YSB1, en düşük performansı ise YSB2 göstermiştir. Bu bileşen YSB1 bankasında 2018-2021 yılları arasında artan eğilimli pozitif değerler almıştır. İncelenen her üç bankada 2019 yılında bir artış, 2020 yılında ise düşüş olduğu gözlemlenmektedir.

Yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterliliği açısından 2019 yılında artış, 2020 yılında düşüş gösterme sebebi neredeyse aynıdır. Tüm oranlar 2019 yılında artmış, 2020 yılında ise azalmıştır. 2021 yılına doğru YSB1 diğer 2 bankanın aksine yeniden düşüş göstermiştir. YSB1 sermaye yeterliliği bakımından Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar oranında keskin bir düşüş göstermiştir. Diğer 3 oranda artış olmasına rağmen bu oranin sert düşüş göstermesi bu bankanın 2021 yılında sermaye yeterliliği rasyosu bakımından düşüş göstermesine sebebiyet vermiştir.

Tablo 16. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KYB1	-0,35	-0,58	1,56	1,78
KYB2	-2,59	3,16	3,25	3,97
KYB3	26,56	22,20	19,22	15,53

Şekil 5. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının C (Capital Adequacy) Sermaye Yeterliliği Bileşeni Camels Değerleri Grafiği

Sermaye Yeterliliği bileşeni açısından 2018-2021 yılları arasında kalkınma ve yatırım bankaları içerisinde en iyi performansı KYB3 gösterse de, bu banka ilgili bileşen açısından 2018 yılından 2021 yılına kadar sürekli azalma eğilimi göstermiştir. KYB1 ve KYB2 bankası ilgili süre içinde hep negatif değerler almış, özellikle 2020 yılından sonra ilgili bileşen açısından artış yaşamıştır. KYB1 2019 yılında diğer bankalara kıyasla ilgili bileşen açısından en düşük değeri almıştır.

KYB3 2018-2021 yılları arasında sermaye yeterliliği bileşeni açısından özellikle %30 etkiye sahip olan sermaye yeterliliği oranı değerleri ve %25 etkiye sahip olan Özkaynaklar/Toplam Varlıklar oranı bakımından her geçen yıl düşüş yaşadığı için yukardan aşağı doğru bir sistematik düşüş kaydetmiştir. KYB2 2019

yılında sermaye yeterliliği bileşenine ait olan tüm oranlar bakımından iyileşme yaşamış, geriye kalan yıllar içinde artan bir seyir izlemiştir.

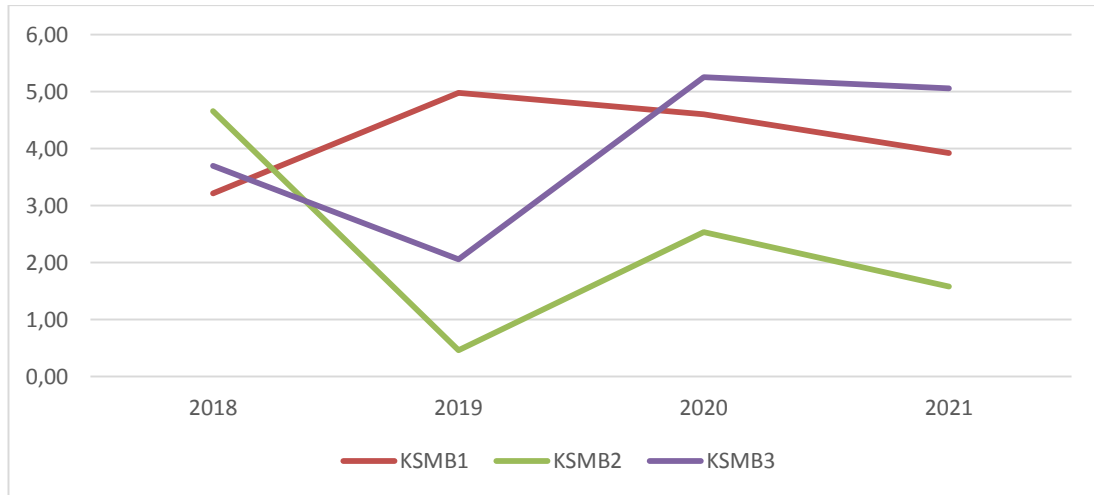
3.4.2. Aktif Kalitesi

Aktif kalitesi, bankaların finansal gücünü ve aktiflerinin risk düzeyini gösteren bankalar için çok önemli bir göstergedir. Aynı zamanda aktif kalitesi, bankaların mevcut durumda ve gelecek dönemlerde finansal kapasitelerini ölçmek için önemli bir veridir. Bankaların varlıklarının yüksek oranı ve taşıdıkları riskin yüksek olması nedeniyle aktif kalitesini ölçen kriterler aslında kredi kalitesini ölçmeye yöneliktir. Bankalar açısından kredi risklerini belirli bir seviyede tutmaları karlılıkları için oldukça önemlidir.

Tablo 17. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KSMB1	3,22	4,98	4,60	3,92
KSMB2	4,66	0,46	2,53	1,58
KSMB3	3,70	2,06	5,25	5,06

Şekil 6. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

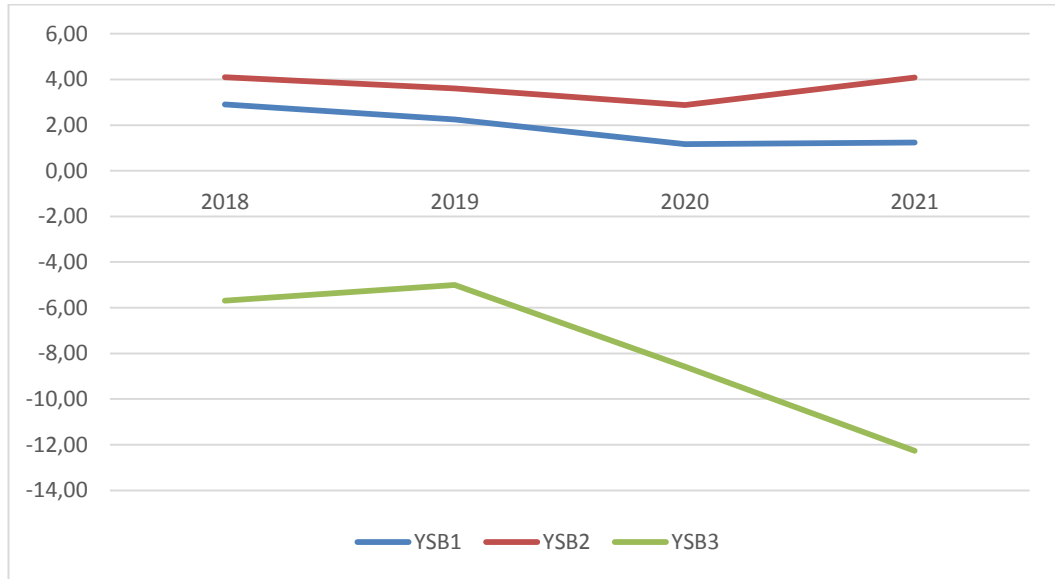
Kamu sermayeli mevduat bankaları aktif kalitesi bileşeni açısından ilgili yıllara göre bir birinden farklı gelişme göstermiştir. 2018 yılında KSMB1 en düşük değeri alsa da, 2019 yılında bir hayli ilerleme kaydetmiş, fakat 2021 yılına doğru yeniden düşüş yaşamıştır. KSMB2 ve KSMB3 ise 2019 yılında ilgili bileşen açısından en düşük değeri, 2020 yılında en yüksek değeri almış, 2021 yılında ise yeniden düşüş göstermiştir.

Aktif kalitesi bileşeni bakımından KSMB1 bankasının diğer kamu sermayeli bankalardan farklı olarak 2019 yılında artış göstermesinin sebebi %35 etkiye sahip Finansal Varlıklar (net) / Toplam Varlıklar oranının keskin bir şekilde yükselmesidir.

Tablo 18. Yabancı Sermayeli Bankaların A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
YSB1	2,91	2,25	1,17	1,24
YSB2	4,10	3,61	2,88	4,09
YSB3	-5,70	-5,01	-8,59	-12,27

Şekil 7. Yabancı Sermayeli Bankaların A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

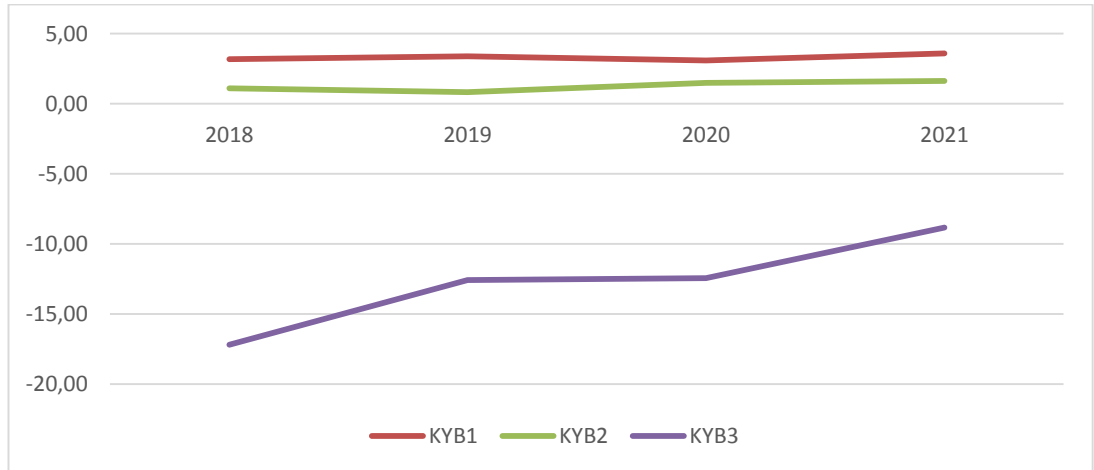
Yabancı sermayeli bankalar içinde aktif kalitesi bileşeni açısından en düşük performansı YSB3 göstermiştir. İlgili bileşen açısından 2018-2021 yılları içinde her yıl negatif değer almış, 2018-2019 yıllarında bir birine yakın değerler olsa da, 2019 yılından 2021 yılına doğru düşüşe geçmiştir. YSB2 ve YSB1 aktif kalitesi bileşeni açısından 2018-2021 yıllarında bir birine benzer eğime sahip olmuştur.

YSB3 yabancı sermayeli bankalar içinde aktif kalitesi bileşeni açısından 2018 yılından 2019 yılına doğru yükseliş gösterme sebebi bileşen içinde %35 etkiye sahip Finansal Varlıklar (net) / Toplam Varlıklar oranının keskin artış göstermesidir. Yabancı sermayeli bankaların 2020 yılında azalış gösterme sebebi Finansal Varlıklar (net) / Toplam Varlıklar ve Duran Varlıklar / Toplam Varlıklar oranları performanslarının düşmesidir. Yabancı sermayeli bankalar 2020 yılında aktif kalitesi bileşenin diğer oranı olan Toplam Krediler / Toplam Varlıklar bakımından ise tam tersine iyileşme göstermiştir.

Tablo 19. Kalkınma ve Yatırım bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KYB1	3,19	3,40	3,09	3,59
KYB2	1,11	0,84	1,50	1,62
KYB3	-17,18	-12,58	-12,44	-8,83

Şekil 8. Kalkınma ve Yatırım bankalarının A (Asset Quality) Aktif Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

Araştırmada incelenen Kalkınma ve Yatırım bankaları içinde aktif kalitesi bileşeni bakımından en düşük performansı KYB3, en iyi performansı ise KYB1 göstermiştir. KYB3 2018 yılından 2019 yılına doğru düşüş göstermiş, 2020 yılında 2019 yılı değerine yakın bir değer almış, 2021 yılında ise artış göstermiştir. KYB2 2018 yılından 2019 yılına doğru hafif düşüş göstermiş, 2020 yılında bu düşüş artışa geçmiş, 2021 yılında ise yeniden artış göstermiştir.

Aktif kalitesi bileşeni bakımından Kalkınma ve Yatırım bankaları içinde KYB3'nın diğer iki bankadan bu kadar zayıf performans gösterme sebebi özellikle %35 etkiye sahip Finansal Varlıklar (net) / Toplam Varlıklar oranının düşük olmasıdır.

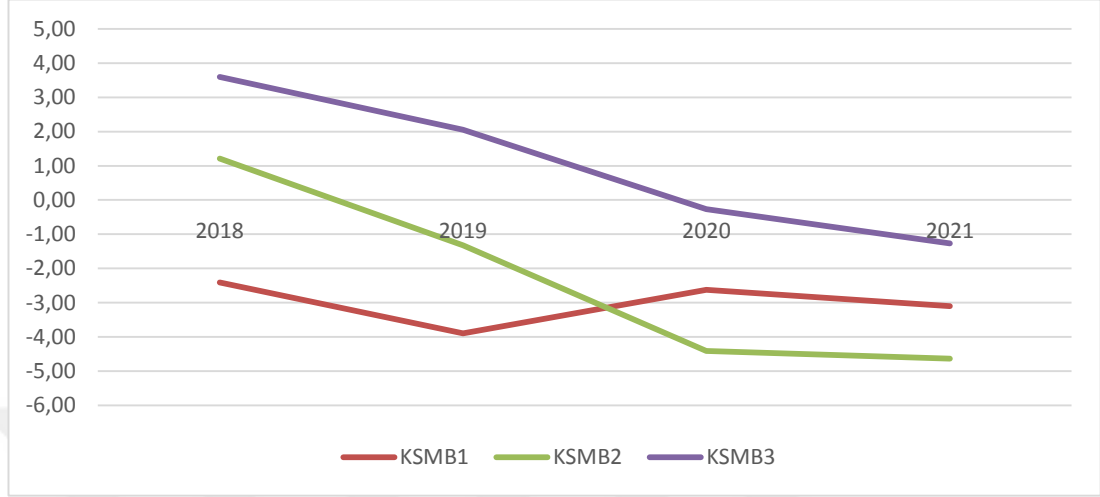
3.4.3. Yönetim Kalitesi

Yönetim Kalitesi bileşeni, yönetim kapasitesini ve performansını temsil eder. Bu derece ile yönetim kurulu ve yönetimin, kurumun faaliyetleri ile ilgili riskleri belirleme, ölçme, izleme ve kontrol etme ve kurumun kural ve yasalara uygun olarak güvenli ve verimli çalışmasını sağlama yeteneği.

Tablo 20. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KSMB1	-2,41	-3,90	-2,63	-3,10
KSMB2	1,21	-1,32	-4,41	-4,63
KSMB3	3,60	2,05	-0,26	-1,27

Şekil 9. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

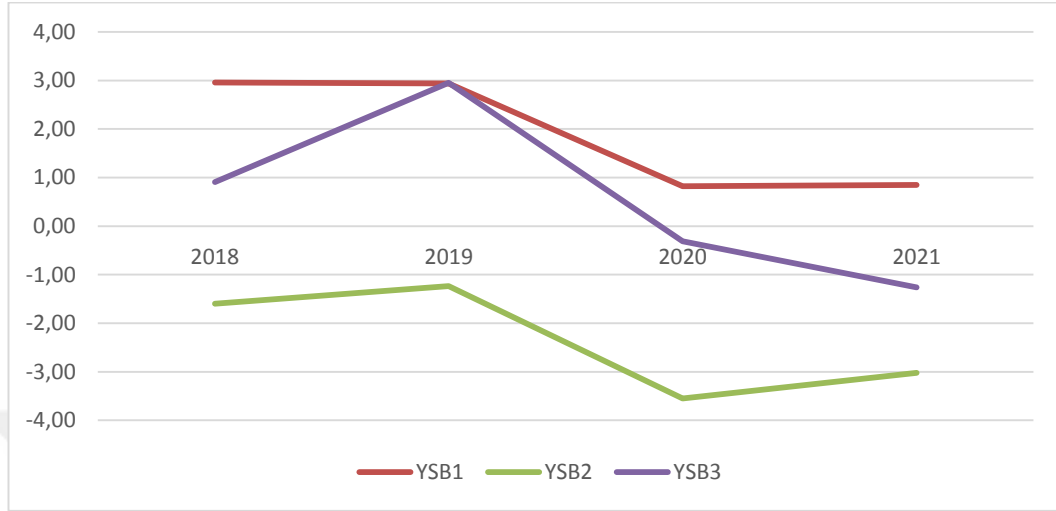
Kamu sermayeli mevduat bankaları Yönetim Kalitesi açısından incelendiğinde incelemesi yapılan hem KSMB1, hem KSMB2, hem de KSMB3 2018 yılından 2019 yılına doğru düşüş yaşamıştır. Bu düşüş KSMB2 ve KSMB3 bankasında 2020 yılına gelindiğinde daha da artmış, fakat KSMB1 bankasında artış göstermiştir. 2020 yılından 2021 yılına doğru ise incelenen her 3 kamu sermayeli mevduat bankası yeniden düşüş yaşamıştır. Genel olarak bakıldığında ise kamu sermayeli mevduat bankaları içerisinde 2018-2021 yılları aralığında Yönetim Kalitesi açısından en iyi performansı KSMB3 göstermiştir.

Yönetim Kalitesi bileşenine bakıldığında kamu sermayeli bankalar içerisinde bir tek KSMB1 bankasının 2020 yılında iyileşme gösterme sebebi bileşende %30 etkiye sahip Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri oranının artış göstermesidir.

Tablo 21. Yabancı Sermayeli Bankaların M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
YSB1	2,96	2,94	0,82	0,85
YSB2	-1,60	-1,24	-3,55	-3,02
YSB3	0,90	2,95	-0,31	-1,26

Şekil 10. Yabancı Sermayeli Bankaların M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

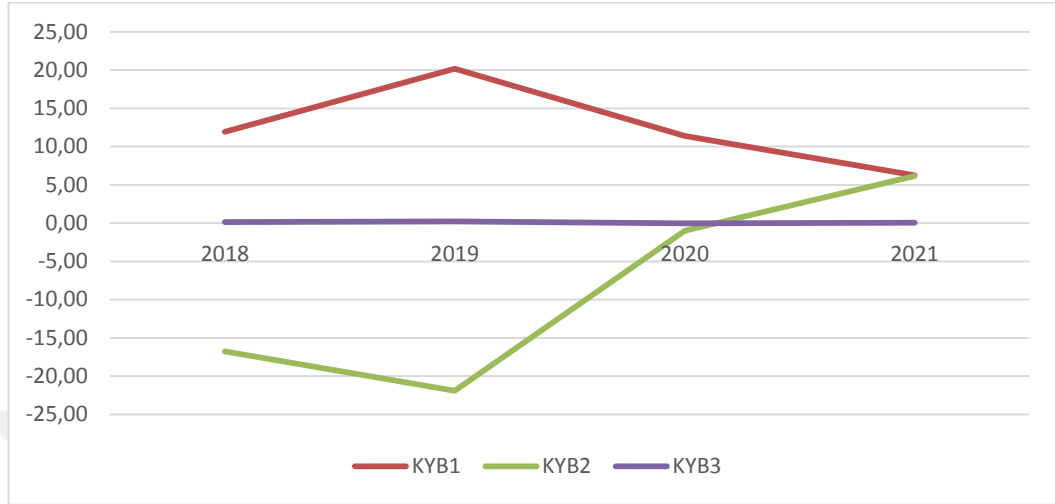
Çalışmada ele alınan yabancı sermayeli bankalar Yönetim Kalitesi bileşeni açısından incelendiğinde YSB1 en iyi performansı, YSB2 ise en kötü performansı sergilemiştir. İlgili bileşen açısından 2018 yılından 2020 yılına doğru YSB1 düşüş göstermiş, 2021 yılındaysa, artış sergilemiştir. YSB3 2018 yılından 2019 yılında doğru artış, 2020 yılında azalış kaydetmiş, 2021 yılında ise en düşük değeri almıştır. YSB2 2018 yılından 2019 yılına gelindiğinde hafif artış göstermiş, 2020 yılında en düşük değeri almış, 2021 de ise yeniden artış göstermiştir.

YSB3 bankasının diğer yabancı sermayelerden farklı olarak Yönetim Kalitesi bileşeni bakımından 2021 yılına doğru yeniden düşüş yaşamasının en önemli sebebi bileşen içinde %30 etkiye sahip Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri oranının düşüş göstermesidir

Tablo 22. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KYB1	11,95	20,20	11,38	6,25
KYB2	-16,76	-21,90	-1,00	6,16
KYB3	0,14	0,22	-0,04	0,04

Şekil 11. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının M (Management Quality) Yönetim Kalitesi Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

Kalkınma ve yatırım bankaları içerisinde Yönetim Kalitesi bileşen açısından 2018 ve 2021 yılları aralığı incelendiğinde en iyi performansı KYB1 göstermiştir. KYB1 2018 yılından 2019 yılına doğru artış göstermiş, 2021 yılına gelindiğinde ise yeniden düşüşe geçmiştir. İlgili bileşen açısından KYB2 2018 yılından 2019 yılına doğru düşüş göstermiştir. 2020 ve 2021 yıllarında ise artış kaydetmiştir. KYB3 2019 yılına doğru teşhis gerçekleştirmiş, genel olarak düz bir çizgiye uygun değerler almış, 2020 yılında negatif diğer yıllarda ise pozitif değer almıştır.

KYB1 kalkınma ve yatırım bankaları içerisinde Yönetim Kalitesi bileşen açısından diğer 2 bankadan farklı olarak 2019 yılında artış göstermesinin temel sebebi %30 etkiye sahip Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri oranı ve %35 etkiye sahip Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri oranı açısından iyileşme göstermesidir. KYB2 bankasının diğer 2 bankaya kıyasla 2020 ve 2021 yılında artış gösterme sebebi de %30 etkiye sahip Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri oranı ve %35 etkiye sahip Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri oranı açısından iyileşme göstermesidir.

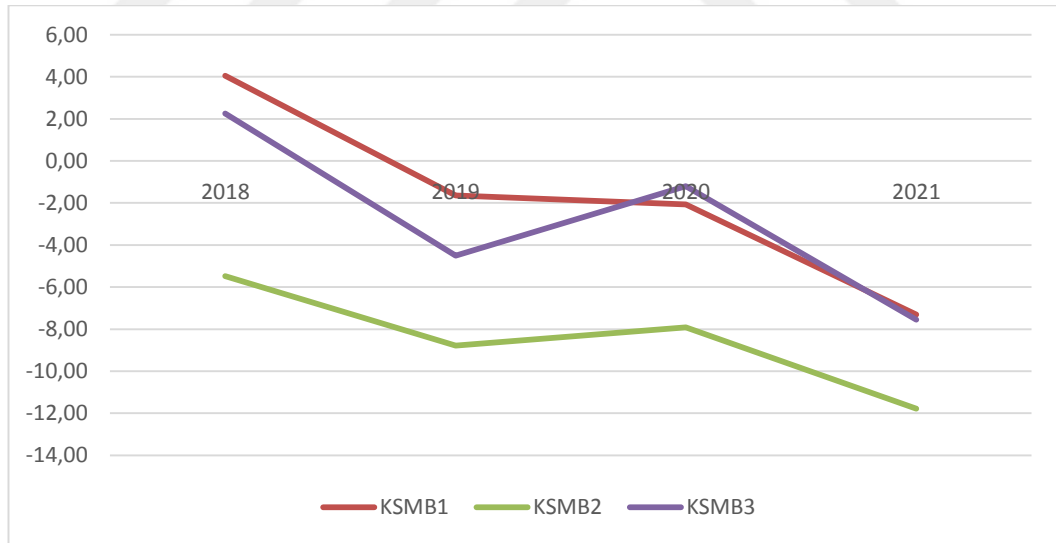
3.4.4. Karlılık

Bankalar da diğer birçok işletmelerde olduğu şekilde faaliyetlerini kar elde etmek amacıyla sürdürmektedirler. Varlığını sürdürebilmek ve finansal performansını artırmak için işletmeler kar sağlamak zorundadırlar.

Tablo 23. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının E (Earnings) Karlılık Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KSMB1	4,04	-1,64	-2,07	-7,30
KSMB2	-5,48	-8,79	-7,91	-11,78
KSMB3	2,25	-4,51	-1,20	-7,55

Şekil 12. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının E (Earnings) Karlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

Karlılık bileşeni bakımından kamu sermayeli mevduat bankaları incelendiğinde 2018 yılında 2019 yılına doğru 1 düşüşün gerçekleştiği belli olmaktadır. KSMB3 ve KSMB2 2020 yılına doğru 1 artış gösterse de 2021 yılında incelenen her 3 banka düşüş kaydetmiştir. genel olarak incelendiğinde kazançlar bileşen bakımından en kötü performansı KSMB2 göstermiştir. KSMB1 incelenen

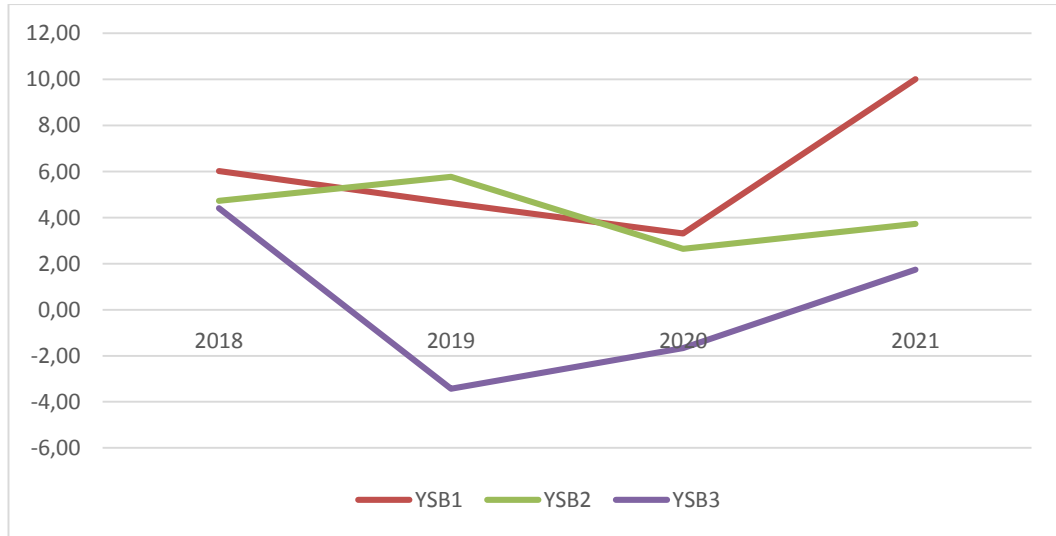
diğer 2 kamu sermayeli mevduat bankasından farklı olarak 2019 yılında 2020 yılına doğru düşüş göstermiştir.

2020 yılına doğru karlılık bileşeni açısından kamu sermayeli mevduat bankaları içerisinde KSMB1 bankasının diğer 2 bankadan farklı olarak düşüş göstermesinin sebebi hem Ortalama Aktif Karlılığı, hem Ortalama Özkaynak Karlılığı, hem de Sürdürülen Faaliyeler Dönem Net Kar (Zarar) / Toplam Varlıklar oranlarının düşüş göstermesidir.

Tablo 24. Yabancı Sermayeli Bankaların E (Earnings) Karlılık Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
YSB1	6,03	4,63	3,32	10,01
YSB2	4,74	5,77	2,64	3,73
YSB3	4,41	-3,43	-1,66	1,73

Şekil 13. Yabancı Sermayeli Bankaların E (Earnings) Karlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

2018 ve 2021 yılları arasında karlılık bileşenli bakımından yabancı sermayeli bankalar incelendiğinde en düşük performansı YSB3 göstermiştir. İncelenen yıllarda hem YSB1, hem de YSB3 bankaları 2018 yılından 2019 yılına doğru düşüş göstermiştir. 2019 yılında ilgili bileşen değeri YSB2 bankasında artmıştır. YSB3

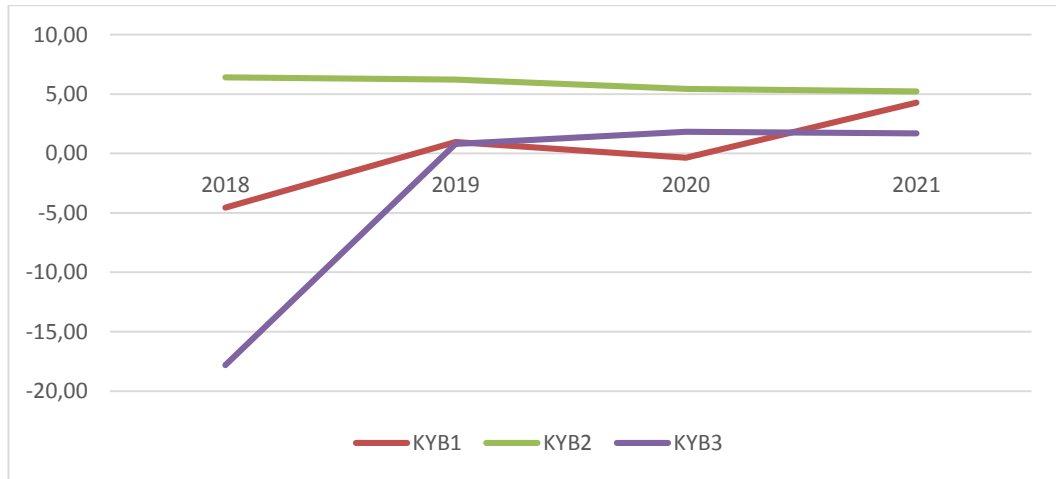
diğer 2 bankadan farklı olarak 2020 yılına doğru artış göstermiş, her üç banka 2021 yılına doğru artış göstermiştir. Genel olarak incelendiğinde incelenen yıllar içerisinde ve diğer yabancı sermaye ve bankaların kıyasla YSB1 2021 yılında en büyük değeri almıştır.

YSB3 2019 yılında diğer iki yabancı sermayeli bankalara kıyasla 2019 yılında sert bir düşüş gösterme sebebi karlılık bileşeninin tüm oranlarında düşüş yaşamasıdır. YSB3 karlılık bileşeninin tüm oranları açısından artış gösterdiği için 2020 yılında diğer 2 bankadan farklı olarak artış kaydetmiştir.

Tablo 25. Kalkınma ve Yatırım bankalarının E (Earnings) Karlılık Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KYB1	-4,57	0,96	-0,36	4,27
KYB2	6,40	6,22	5,43	5,21
KYB3	-17,82	0,79	1,82	1,68

Şekil 14. Kalkınma ve Yatırım bankalarının E (Earnings) Kazançlar bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

2018 ve 2021 yılları arasında kazançlar birleşen açısından kalkınma ve yatırım bankaları içerisinde en iyi performansı KYB2 göstermiştir. KYB2 incelendiğinde ilgili yıllar içerisinde sürekli pozitif değer almıştır. İncelenen bankalar ve yıllar içerisinde en düşük performansı KYB3 2018 yılında sergilemiştir. KYB3

2018 yılından 2020 yılına doğru artmış, 2021 yılında ise yeniden düşüş kaydetmiştir. Kazançlar bileşen bakımından KYB1 2019 da öncelikle artmış, 2020 yılında düşmüş, 2021 yılında ise daha büyük artış yaşamıştır.

KYB3 bankasının karlılık bileşeni açısından diğer 2 bankaya kıyasla artım gösterme sebebi bu bileşenin tüm oranlarının iyileşme kaydetmesidir. KYB1 bankasının 2021 yılına doğru diğer iki bankadan farklı olarak yüksek artış göstermesinin sebebi karlılık bileşeninin tüm oranlarında kaydadeğer bir iyileşme olmasıdır.

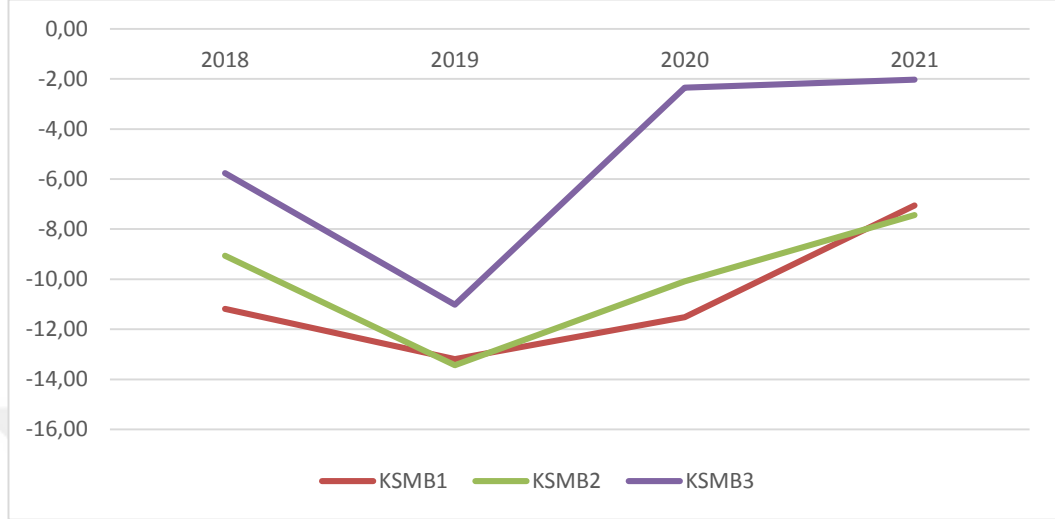
3.4.5. Likidite

Likit bileşen, bankaların finansal yapıları için çok önemli bir faktördür. Bankanın güçlü likidite yapısı, olası finansal risklere karşı koruma sağlamakta ve bankanın aktiflerini korumasına olanak sağlamaktadır. Likidite riskiyle karşı karşıya olan bankalar, borçlarını zamanında ödememeleri durumunda finansal krizler veya kötü ekonomik koşullar karşısında önemli risklerle karşı karşıya kalabilirler. Likidite riskinin minimize edilmesi bankaların finansal performansını artıran bir unsurdur.

Tablo 26. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KSMB1	-11,18	-13,19	-11,52	-7,06
KSMB2	-9,06	-13,44	-10,08	-7,44
KSMB3	-5,77	-11,02	-2,35	-2,03

Şekil 15. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

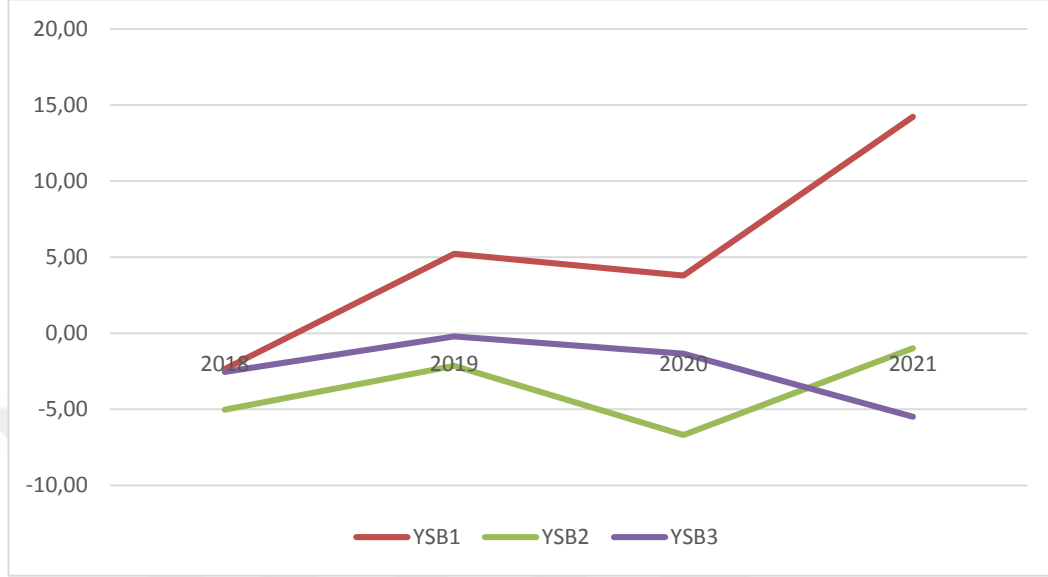
Kamu sermayeli mevduat bankalarının likidite bileşeni değerlerine bakıldığında zaman en iyi performans gösteren banka KSMB3 olmuştur. Genel olarak bakıldığında ise 2018 ve 2021 yılları arasında 2018 yılından 2019 yılına doğru düşüş gerçekleşmiş, 2019 yılından 2021 yılına doğru ise likidite bileşen değerleri artmaya başlamıştır. İlgili bileşen açısından 2018 yılında en küçük değeri KSMB1’nde almıştır. Fakat, 2021 yılına gelindiğinde KSMB1 likidite bileşen değeri KSMB2 bankasından daha büyük değer almıştır.

Kamu sermayeli mevduat bankaları içerisinde likidite bileşeni açısından KSMB3 bankasının 2020 yılında diğer 2 bankaya kıyasla daha büyük artış gösterme sebebi ilgili bileşen içinde %35 etkiye sahip Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler oranının büyük bir iyileşme kaydetmesidir.

Tablo 27. Yabancı Sermayeli bankaların L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
YSB1	-2,36	5,23	3,79	14,21
YSB2	-5,03	-2,14	-6,68	-0,99
YSB3	-2,54	-0,21	-1,35	-5,49

Şekil 16. Yabancı Sermayeli bankaların L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

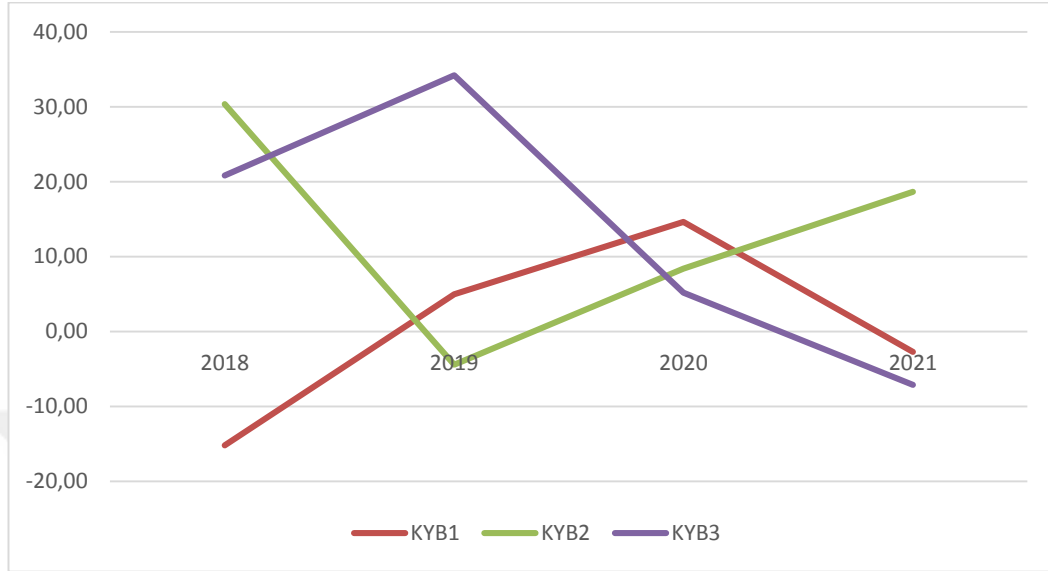
Yabancı sermayeli bankalar arasında 2018 - 2021 yılları içinde en iyi performans gösteren banka YSB1 olmuştur. 2019 yılında ilgili bileşen açısından artış gösterse de, 2020 yılında yeniden düşüşe geçmiştir, 2021 yılında ise büyük artış kaydetmiştir. YSB3 incelenen diğer 2 yabancı sermayeli bankadan farklı bir eğim sergilemiştir. Bu bankanın ilgili bileşen değeri 2019 yılında artmış, 2020 ve 2021 yıllarında ise düşüşe geçmiştir. YSB2 2020 yılında likidite bileşeni açısından en düşük değeri alsa da, 2021 yılında daha büyük bir değer elde etmiştir.

YSB3 bankasının diğer iki yabancı sermayeli bankalardan farklı olarak 2021 yılına doğru düşüşe geçme sebebi ilgili bileşen içinde %30 etkiye sahip olan TP Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar oranının keskin bir düşüşe geçmesidir.

Tablo 28. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KYB1	-15,22	4,97	14,63	-2,74
KYB2	30,36	-4,42	8,37	18,67
KYB3	20,81	34,21	5,18	-7,13

Şekil 17. Kalkınma ve Yatırım bankalarının L (Liquidity) Likidite Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

Kalkınma ve yatırım bankaları likidite bileşeni açısından incelendiğinde KYB3 ve KYB1 bankası 2018 yılından 2019 yılına doğru artış göstermiştir. 2021 yılında bu bankalar yeniden düşüş yaşamıştır. 2018 de diğer 2 bankaya kıyasla en yüksek değeri alan KYB2 da KYB1 gibi 2019 yılından 2020 yılına doğru artış göstermiştir. 2021 yılında ise KYB2 2018 yılında olduğu gibi diğer 2 bankaya kıyasla en yüksek değeri almıştır.

Kalkınma ve yatırım bankaları içerisinde KYB2 bankasının diğer 2 bankadan farklı olarak 2021 yılına doğru iyileşme kaydetmesinin esas sebebi Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar ve TP Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar oranlarında düşüşe geçse de Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler oranında farkedilir bir iyileşme göstermiştir.

3.4.6. Piyasa Riskine Duyarlılık

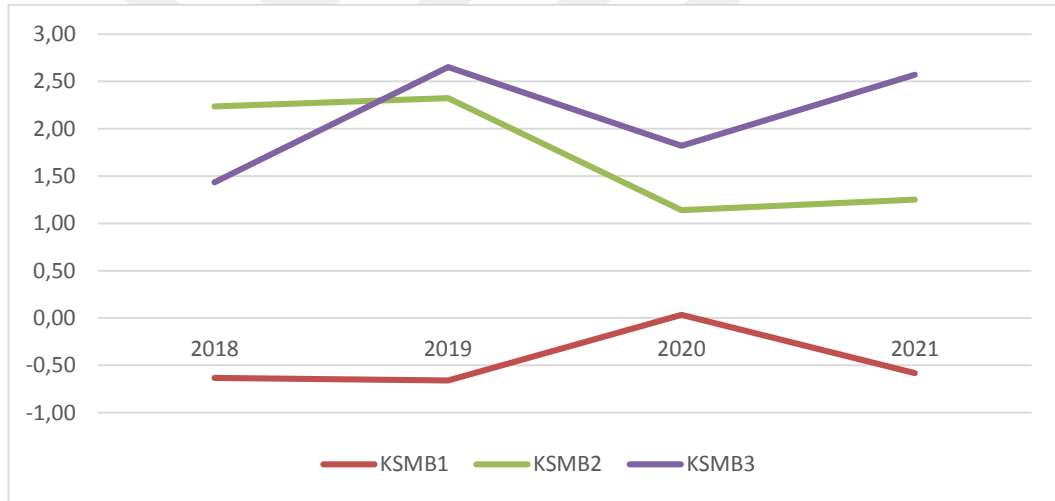
Piyasa riskine duyarlılık, bankaların üstlendiği risklere ek olarak, finansal piyasaların neden olduğu olumsuz ekonomik koşullardan veya beklenenden düşük getirilerden kaynaklanan kayıplar olarak açıklanabilir. Finansal piyasalarda; piyasa

risklerine örnek olarak faiz oranları, kur dalgalanmaları, hisse senedi fiyatlarındaki değişiklikler gibi değişkenler dahildir.

Tablo 29. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KSMB1	-0,63	-0,66	0,03	-0,58
KSMB2	2,24	2,32	1,14	1,25
KSMB3	1,44	2,65	1,82	2,57

Şekil 18. Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

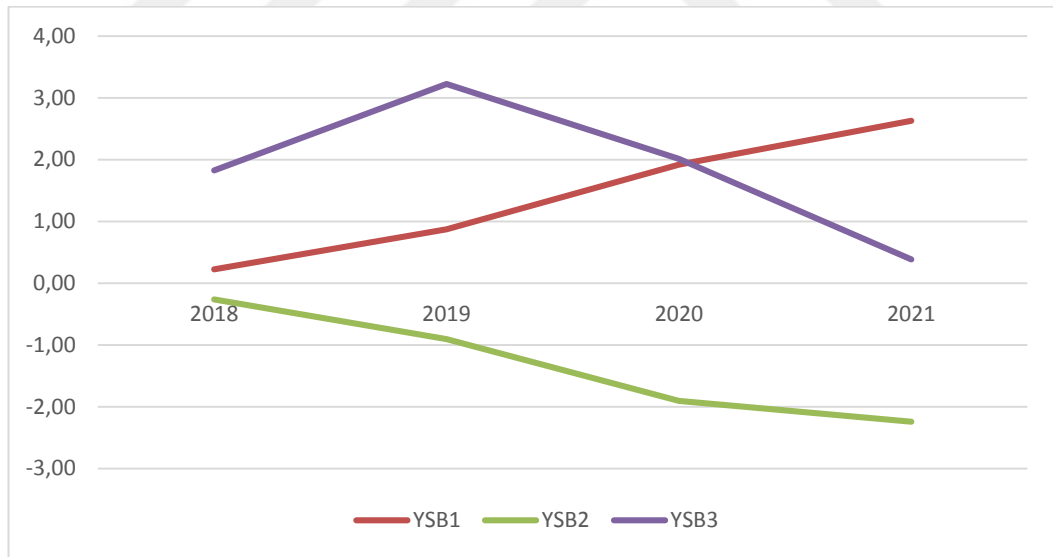
Kamu sermayeli mevduat bankalarının ilgili yıllar içerisinde piyasa riskine duyarlılık birleşen açısından değerlendirildiğinde en kötü performansı KSMB1 göstermiştir. KSMB1 ilgili bileşen açısından 2018 ve 2019 yılları içerisinde negatif değerler almış, 2020 yılına gelindiğinde bu değer pozitif olmuş, 2021 yılında ise yeniden negatif olmuştur. 2018 yılında ilgili bileşen açısından en yüksek değeri KSMB2 almıştır. fakat bu değer 2020 yılında düşüşe geçmiş 2021 yılında ise yeniden yükselmiştir. KSMB3 bankasının ilgili değeri ise 2021 yılında en yüksek değeri almıştır.

KSMB3 bankasının piyasa riskine duyarlılık bileşeni açısından kamu sermayeli mevduat bankaları içerisinde özellikle 2020 yılından 2021 yılına doğru en iyi performansı gösterme sebebi ilgili bileşen içinde %40 etkiye sahip Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar oranı ve %25 etkiye sahip TP Varlıklar / Toplam Varlıklar oranının iyileşme kaydetmesidir.

Tablo 30. Yabancı Sermayeli Bankaların S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
YSB1	0,22	0,87	1,92	2,63
YSB2	-0,27	-0,91	-1,91	-2,24
YSB3	1,83	3,23	2,01	0,38

Şekil 19. Yabancı Sermayeli Bankaların S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

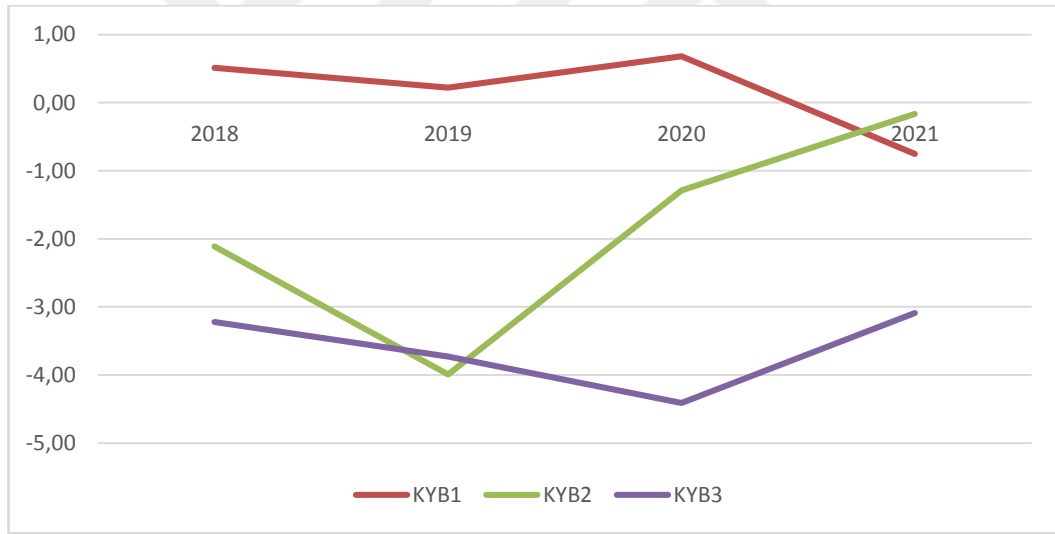
Piyasa riskine duyarlılık bileşeni açısından 2018 ve 2021 yılları arasında yabancı sermayeli bankalar içerisinde en düşük performansı YSB2 göstermiştir. Bu banka incelenen 4 yıl içerisinde sürekli negatif değerler almış, 2020 ve 2021 yıllarında ise en düşük değerleri almıştır. YSB1 ilgili bileşen açısından incelenen yıllar içerisinde sürekli bir artış göstermiştir. Bunun sebebi ilgili bileşenin oranlarından hem Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar oranı, hem TP

Varlıklar / Toplam Varlıklar oranı, hem de YP Varlıklar / YP Yükümlülükler oranı sürekli şekilde iyileşme göstermiştir. YSB3 ise 2019 yılına doğru 1 artış göstermiş fakat, 2021 yılına kadar düşüş sergilemiştir.

Tablo 31. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri

Bankalar	2018	2019	2020	2021
KYB1	0,51	0,22	0,68	-0,76
KYB2	-2,11	-3,99	-1,29	-0,17
KYB3	-3,22	-3,73	-4,41	-3,09

Şekil 20. Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının S (Sensitivity Of Market Risk) Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni CAMELS Değerleri Grafiği

Yatırım ve kalkınma bankaları 2018 ve 2021 yılları arasında piyasa riskine duyarlılık bileşeni açısından incelendiğinde, incelenen bankalar içerisinde diğerlerine kıyasla KYB1 en iyi performansı göstermiştir. 2018 yılı değerlerine bakıldığında KYB2 bankası KYB1 bankasından daha düşük bir değer olsa da, 2021 yılında KYB1 bankasından daha büyük değer almıştır. KYB2 2018 yılından 2019 yılına doğru düşüş göstermiş, fakat 2020 ve 2021 yılında artışa geçmiştir. KYB3 ilgili yıllar içerisinde negatif değerler olarak 2018 yılından 2020 yılına doğru düşüş gerçekleştirmiş, 2021 yılında ise yeniden artmıştır.

Yatırım ve kalkınma bankaları 2018 ve 2021 yılları arasında piyasa riskine karşı duyarlılık bileşeni açısından pozitif anlamda en iyi farkı KYB2 bankasının gösterme sebebi ilgili bileşen içinde %40 etkiye sahip Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar oranının büyük iyileşme göstermesidir.

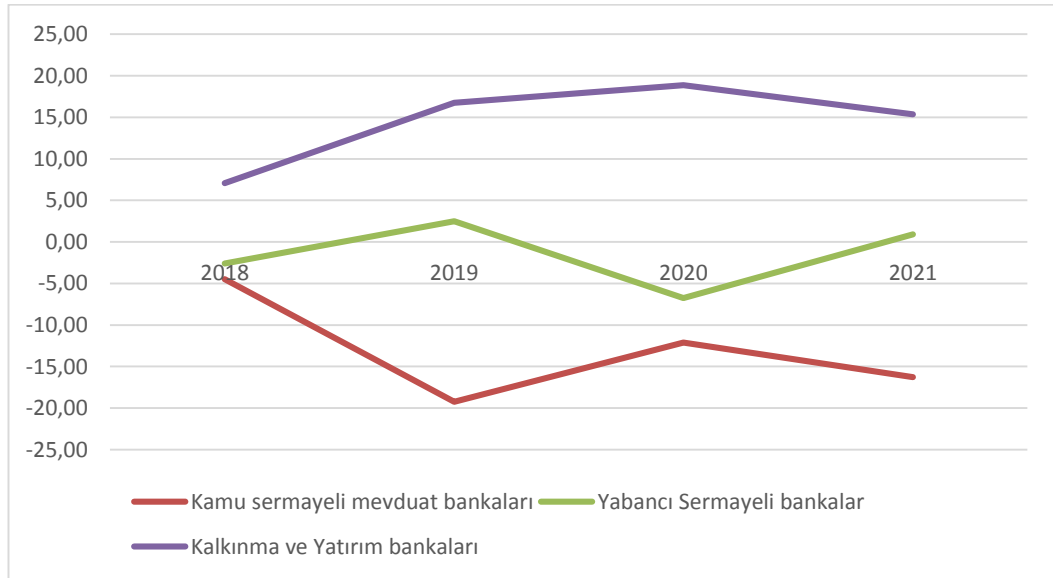
3.4.7. Banka Gruplarına Göre Değerlendirme

Çalışmanın bu kısmında bankaların CAMELS bileşenlerinin toplamı değerlerinin çalışmada incelenen her banka grubuna göre ortalaması alınarak değerlendirilmiştir. İşlem sonucu elde edilen değerler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 32. Banka Gruplarına Göre Genel CAMELS Performans Değerleri

Banka Grubu	2018	2019	2020	2021
Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	-4,48	-19,23	-12,11	-16,26
Yabancı Sermayeli Bankalar	-2,58	2,51	-6,75	0,90
Kalkınma Ve Yatırım Bankaları	7,06	16,72	18,86	15,35

Şekil 21. Banka Gruplarına Göre Genel Camels Performans Değerleri

Araştırmada incelenen her banka grubunda olan bankaların yıllara göre aritmetik ortalamasına bakıldığında 2018-2021 yılları içinde en iyi performansı kalkınma ve yatırım bankaları, en kötü performansı ise kamu sermayeli mevduat bankaları göstermiştir. Yabancı sermayeli bankalar ve kalkınma ve yatırım bankaları grupları 2018 yılından 2019 yılına doğru artış göstermiştir. Kalkınma ve kamu sermayeli mevduat bankaları 2020 yılından 2021 yılına doğru düşüşe geçmesine karşın yabancı sermayeli bankalar artış göstermiştir.

SONUÇ

Bankacılığın tarihsel gelişimi göz önünde bulundurulduğunda tasarruf sahiplerinin tasarruflarını korumaya ve fonlarının atıl kalmamasına yönelik yapılan uygulamaların geçmişten günümüze bankacılık faaliyetlerinin gelişmesinde önemli rol oynadığı değerlendirilmektedir.

Finans sektörünün en önemli konusu olan bankacılık sektörünün gelişimi, Türkiye ve diğer ülke ekonomileri için büyük önem taşımaktadır.

Bankalar, ekonominin ve finansal sistemin ana unsuru olmaları ve diğer sektörlerle büyük ölçüde bağlantılı olmaları nedeniyle çok önemli bir konuma sahiptir. Sürdürülebilir ekonomik büyüme, kaynakların verimli kullanılmasını, sağlıklı ve gelişmiş bir finans sektörünü gerektirmektedir. Bir veya birden fazla bankanın finansal sistemde iflas etmesi ve etkinliğinin azalması sektöre olan güveni azaltmaktadır. Bankacılık krizleri kapsamında bu krizlerin neden olduğu sorunların giderilmesi ve tekrarının önlenmesi için bazı önlemler alınmaktadır. Bu tedbirlerin başında, sağlıklı bir bankacılık sistemi için gerekli altyapı ve yasal çerçevenin oluşturulması, etkin bir denetim ve gözetim mekanizmasının kurulması, sektör performansının ve karlılığının sürekli olarak izlenmesi gelmektedir.

Şuan dünyada bilinen en son ve en büyük olan kriz Covid-19 pandemi ile birlikte oluşan krizdir. Bu kriz bir çok sektörlere olduğu gibi bankacılık sektörüne de etki etmiştir. Bu çalışmada amaç Covid-19 öncesi ve sonrasında Türkiye’de faaliyet gösteren bazı bankaların finansal performanslarını bu konuda geliştirilen yöntemlerden biri olan CAMELS analizi yardımıyla belirlemektir.

Çalışmanın birinci bölümünde bankacılık, Dünya’da ve Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi, faaliyetine göre banka türleri, türk bankalarının tabi olduğu düzenleyici ve denetleyici kurumlar, türkiye’de BDDK düzenlemelerinin ve Basel kriterlerinin bankaların performanslarına etkileri, bankacılık sektöründe performans ölçümü gibi konulara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde CAMELS performans analizinden detaylı bahsedilmiş, sonda ise CAMELS yöntemi ile yapılan çalışmalara ait literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ampirik bir uygulama yapılmıştır. Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren seçilmiş 9 bankanın Covid-19 küresel pandemi öncesi ve sonrası 2018-2019

ve 2020-2021 yıllarına göre finansal performanslarında olan değişimleri görmek için CAMELS performans analizi yapılmıştır.

Bu bölümde öncelikle çalışmanın kapsamı ve amacı, kısıtları, veri seti ve yöntemi hakkında gerekli bilgiler verilmiş, daha sonra elde edilen bulgular tablo ve grafik yardımıyla gösterilmiş, en sonda ise sonuç ve yorumlara yer verilmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında sermaye yeterliliği açısından 2019 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarında, KYB1 ve KYB3 bankalarında azalış, yabancı sermayeli bankaların tümü ve KYB2 bankasında ise artış gözlemlenmiştir. Genel olarak 2018-2021 yıllarına bakıldığında sermaye yeterliliği açısından 2021 yılına gelindiğinde incelenen 9 bankadan KSMB1, YSB1, YSB2, KYB1 ve KYB2 bankaları baz yılın üstüne çıkmış, geri kalan bankalar ise baz yılın altına inmiştir. En belirgin düşüş yaşayan bankalar KSMB3 ve KYB3 bankaları olmuştur.

Aktif kalitesi bileşeni bakımından bakıldığında 2018 yılından 2021 yılına doğru KSMB1, KSMB3, KYB1, KYB2, KYB3 bankaları baz yıla göre iyileşme, KSMB2, YSB1, YSB2, YSB3 bankaları ise düşüş göstermiştir.

Yönetim Kalitesi bileşeni bakımından bakıldığında 2018 yılından 2021 yılına doğru bir tek KYB2 iyileşme, geri kalan KSMB1, KSMB3, KSMB2, YSB1, YSB2, YSB3, KYB1 ve KYB3 bankaları ise düşüş göstermiştir.

Karlılık bileşeni bakımından bakıldığında 2018 yılından 2021 yılına doğru YSB1, KYB1 ve KYB3 bankaları baz yıla göre iyileşme, KSMB1, KSMB3, KSMB2, YSB2, YSB3 ve KYB2 bankaları ise düşüş göstermiştir.

Likidite bileşeni bakımından bakıldığında 2018 yılından 2021 yılına doğru KSMB1, KSMB2, KSMB3, YSB1, YSB2, KYB1 bankaları baz yıla göre iyileşme, YSB3, KYB2, KYB3 bankaları ise düşüş göstermiştir.

Piyasa Riskine Duyarlılık bileşeni bakımından bakıldığında 2018 yılından 2021 yılına doğru KSMB1, KSMB3, YSB1, KYB2 KYB3 bankaları baz yıla göre iyileşme, KSMB2, YSB2, YSB3 KYB1 bankaları ise düşüş göstermiştir.

Yukarda elde edilen CAMELS performans analizi bileşen değerleri sonuçlarına göre, iyileşme gösteren bankalara Covid-19 küresel pandemi sürecinde negatif anlamda fazla etkilenmemiş, hatta bazılarının büyümesine neden olmuş, düşüş gösteren bankaları ise negatif anlamda etkilemiştir diyebiliriz.

CAMELS bileşenlerinin toplam değerlerinin çalışmada incelenen her banka grubuna göre ortalama değerlerine bakıldığında kamu sermayeli mevduat bankaları 2018-2021 yılları arasında en düşük, kalkınma ve yatırım bankaları en iyi performansı göstermiştir. Yabancı sermayeli bankalar da genel sonuca bakıldığında iyileşme gösteren bir sonuç göstermiştir.Özetle, Covid-19 küresel pandemi dönemi CAMELS analizi ile elde edilen sonuçlara göre, negatif anlamda incelenen banka grupları içerisinde en fazla kamu sermayeli mevduat bankalarını, en az ise kalkınma ve yatırım bankalarını etkilemiştir diyebiliriz.

KAYNAKÇA

Abdullayev, M. (2013). Türk Bankacılık Sektöründe Dezenflasyon Sürecinde Camels Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 37: 97-112.

Ağırbaş, İ. (2014). *Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim Ve Maliyet Analizi*. Siyasal Kitabevi, Ankara.

Ahmedov, T. Ve Elsever M. (2017). Azerbaycan Bankacılık Sektörünün Camels Analizi: Yabancı Sermayeli 10 Banka. *İktisadi İdari Ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*. 4: 97-109.

Ahmet M. (2006). *Kredi Riski Yönetiminde Erken Uyarı Sistemleri Ve Sorunlu Kredilerin İzlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Akdoğan, N. Ve Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolar Ve Mali Analiz Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Akdoğan, N. Ve Tenker, N. (2010). *Finansal Tablolar Ve Mali Analiz Teknikleri*, 11. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Akgüç, Ö. (1975). *Cumhuriyet Döneminde Bankacılık Alanında Gelişmeler*. Türkiye Bankalar Birliği.

Akgüç, Ö. (2012). *Banka Finansal Tablolarının Analizi*. İstanbul: Arayış Basım Yayıncılık.

Akgüç, Ö. (2013). *Mali Tablolar Analizi*. Genişletilmiş 15. Baskı. İstanbul: Arayış Yayınevi.

Aktaş, H. Ve Kargın M. (2007). Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı Ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 31-47.

Alper, C. E. Ve Öniş, Z. (2004), The Turkish Banking System, Financial Crises And The IMF In The Age Of Capital Account Liberalization: A Political Economy Perspective. *New Perspectives On Turkey*. 30: 25-54.

Altuğ, F. (2010). *Finansal Analiz Sürecinde Sistematiik Bir Yaklaşım Ve Öneriler*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arabacı, H. (2018). Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi. *Meriç Uluslararası Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3: 25-42.

Aras, G. (2015). *Finansal Yönetim*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını.

Arıçelik, G. (2010). *Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: CAMELS Analizine Dayalı Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Aslan, M. (2014) *Bankacılık Sektöründe Camels Analizi Ve Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Atiker. M. (2005). Basel - I Ve Basel – II. *Konya Ticaret Odası Etüd - Araştırma Servisi*. 41(8).

Aydın, N. (2018). Bankacılık İşlemleri Ve Banka Türleri. In M. Toprak & M. Çoşkun (Eds.), Bankacılık Ve Sigortacılığa Giriş. *Anadolu Üniversitesi Yayını*, 1711: 24–51.

Aydın, N., Delikanlı, İ.U., Çabukel, R., Erdal, L., Erdal, F., Ve Ergeç, E.H. (2012). *Bankacılık Ve Sigortacılığa Giriş* (1. Basım). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.

Bakır, H. Ve Şahin, C. (2009). *Yöneticiler İçin Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Balasundaram, N. (2008). A Comparative Study Of Financial Performance Of Banking Sector In Bangladesh - An Application Of CAMELS Rating System. *Annals Of University Of Bucharest, Economic And Administrative Series*. 2: 141-152.

Battal, A. (2006). *Bankacılık Kanunu Şerhi*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.

Beycan, M. (2007). *Bankalarda Performans Değerlemesi Ve Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bolat, İ. (2019). *Türk Bankacılık Sektöründe Katılım Bankalarının Yeri Ve QISMUT Ülkelerinde İslami Bankaların Finansal Etkinliği Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Ceylan, A. Ve Korkmaz, T. (2017). *Finansal Yönetim Temel Konular*, 10. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.

Christopoulos, A., Mylonakis, J., Ve Diktapanidis, P. (2011). Could Lehman Brothers' Collapse Be Anticipated? An Examination Using CAMELS Rating System. *International Business Research*. 4: 2.

Cole, R. A., ve Gunther, J. (1995). A CAMEL rating's shelf life. Available at SSRN 1293504.

Coşkun, M. N., Ardor, H. N., Çermikli, A. H., Eruygur, H. O., Öztürk, F., Tokatlıoğlu, İ., Aykaç, G. Ve Dağlaroğlu, T. (2012). Türkiye'de Bankacılık Sektörü: Piyasa Yapısı, Firma Davranışları Ve Rekabet Analizi. *Türkiye Bankalar Birliği Yayınları*, 280.

CULP Cristopher, (2001). *The Risk Management Process : Business Strategy And Tactics*. New York: John Wiley And Sons.

Çabuk, A., Başar, A.B., Sevim, Ş., Sayılır, Ç. Ve Erol, C. (2013). *Mali Analiz*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Çağıl, G Ve Mukhtarov, S. (2014). Azerbaycan Ticari Bankacılık Sektörünün Camels Yöntemi İle Performans Analizi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*. 11 (41): 77-94.

Çankaya, F., Ve Öz, M. (2011). Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi. *Türkiye Bankalar Birliği*, 1-13.

Çelik Pelin. (2004). *Bankaların Risk Derecelendirmesi*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB, Bankacılık Ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.

Çil. C. G. (2019). *Türkiye’de Basel Uygulamaları Ve Basel Iı Çerçevesinde Türk Finansal Sistemi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Çonkar, M. K. (1988). *Kalkınma Bankacılığı Ve Türkiye'deki Uygulama*. Anadolu Üniversitesi.

Demir, Volkan Ve Oğuzhan B. (2009). *SMMM Staja Başlama Ve Yeterlilik Sınavlarına Hazırlık İçin Muhasebe*. 2. Baskı, İstanbul: SMMM İSMIMO Yayınları.

Demir, Z. (2018). *Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Finansal Problemlerin Çözümünde Girişim Sermayesi Fonlarının Önemi Ve Rolü: Katılım Bankacılığına Yeni Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi. Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Duranlar, S. (2007). *Bankacılık*. İstanbul: Kazancı Kitapçılık.

Ecer, F. (2013). Türkiye’deki Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: 2008-2011 Dönemi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13: 171-189.

Erdoğan, A. (2010). *Dünyada Kalkınma Bankalarının Ekonomiler Üzerindeki Yeri Ve Önemi: Türkiye Kalkınma Bankası Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Ergüler, K. (2017). *Finansal Risk Yönetimi Ve Finansal Analiz: İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğüne Yönelik Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ersoy E. (2003). CAMEL Derecelendirme Sistemi'ne Göre TMSF'ye Devredilen Ve Devredilmeyen Bankaların Karşılaştırmalı Analizi. *Activ Bankacılık Ve Finans Dergisi*.

Fettahoğlu, Abdurrahman Ve Çağlar KILIÇ. (2005). Türk Bankacılık Sektörünün CAMELS Analizi İle Değerlendirilmesi. 9. *Ulusal Finans Sempozyumu*, Kapadokya.

Gapenski, L.C. (2005). *Healthcare Finance: An Introduction To Accounting And Financial Management*. (3rd Ed.), AUPHA.

Garrison, R., Noreen, E., Brewer, P. (2011), *Managerial Accounting*. 14 Ed.; Mc Graw-Hill Education, Berkshire, UK, 680.

Gasbarro, Dominic, Igde, Sadguna Ve J. Kenton, Zumwalt (2002). The Changing Relationship Between CAMEL Ratings And Bank Soundness During The Indonesian Banking Crises. *Review Of Quantitative Finance And Accounting*, Netherlands, 247-260.

Gilbert, R. Alton, Andrew P. Meyer Ve Mark D. Vaughan (2000). The Role Of A Camel Downgrade Model İn Bank Surveillance. *Federal Reserve Bank Of St. Louis*. Working Papers Series.

Görmez, Y. (2008). Banking İn Turkey: History And Evolution. *SEEMHN And Bank Of Greece Working Paper Series*, 83.

Grier, W. A. (2007). *Credit Analysis Of Financial Institutions* (2nd Ed.). Euromoney Institutional Investor PLC.

Gupta, Ruchi CA. (2014). An Analysis Of Indian Public Sector Banks Using Camel Approach. *IOSR Journal Of Business And Management*. 16: 94-102.

Gücenme, Ü. (1991). *Mali Tablolar Analizi Ve Enflasyon Muhasebesi*. İstanbul: Alfa Yayın Dağıtım.

Gülcü, A., Coşkun, A., Yeşilyurt, C., Coşkun, S. Ve Esener, T. (2004). Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Göreceli Etkinlik Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2): 87-104.

Gündoğdu, A. (2016). Bankacılık Sistemlerinin Denetleme Ve Düzenleme Yapıları: Seçilmiş Bazı Ülkelerin İncelenmesi. *Finans Politik Ve Ekonomik Yorumlar*. 53(622): 97.

Gündoğdu, Aysel, (2017). Türkiye'de Mevduat Bankalarının Camels Analizi. *Bankacılık Ve Finansal Araştırmalar Dergisi*. 4(2): 26-43.

İlgın Saka K. (2013). *Finansal Krizlerin Bankaların Performanslarına Etkisi: Türk Mevduat Bankalarında CAMELS Modelinin İncelenmesi Ve Örnek Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

IMF. (2000). *Macprudential Indicators Of Financial System Soundness*. Occasional Paper 192, Washington D.C. 1-54.

İncekara, A. (2011). *Bankacılık Ve Finansal Kurumlar*. İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayın No: 3.

Karaarslan. E. (2015). *Basel Kriterleri Ve Basel III'ün Türk Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Karaca, S. S., Ve Erdoğan, S. (2018). Türk Bankacılık Sektörünün 2009-2016 Dönemi Camels Derecelendirme Sistemi İle Performans Analizi. *Journal Of International Management Educational And Economics Perspectives*. 6(3): 23-39.

Karluk, R. (1999), *Türkiye Ekonomisi*. Beta Yayınları, 6. Baskı, İstanbul.

Kaya Yasemin Türker. (2001). *Türk Bankacılık Sektöründe CAMELS Analizi*. BDDK Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporları, No.6/2001.

Kaya, A. (2013). *Mali Sürdürülebilirlik: Teori Ve Türkiye Uygulaması*. Türkiye Bankalar Birliği.

Kazak, H., Erkan, H., Yazıcıoğlu, İ. E., Ve Okka, O. (2018). İslami Finans Açısından Katılım Bankalarının Fon Kullandırma Yöntemlerinin Gelişimi Ve Bugünkü Durumu: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Açısından 2018 Yılı İtibariyle Durum Analizi. *Human Society And Education In The Changing World*, 34.

Keskin, E., İnan, E. A., Mumcu, M. Ve Erdönmez, P. (2008). 50.Yılında Türkiye Bankalar Birliği Ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi “1958-2007.” *Türkiye Bankalar Birliği*. 262.

Kılıç, H. (2008). *Türkiye’de KOBİ Bankacılığı Kapsamında KOBİ’lere Verilen Finansal Destekler (Entegre Çözüm Modeli)*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Konuralp, G. (2001). *Sermaye Piyasaları*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Külahi, E. A., Tiryaki, G., & YILMAZ, A. (2013). Türkiye’de Basel I, II Ve III Kurallarına Uyum Süreci. *Öneri Dergisi*. 10(40): 185-200.

Lazol, İ., Çabuk, A. (2014). *Mali Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Nimalathan, B. (2008). A Comparative Study Of Financial Performance Of Banking Sector In Bangladesh – An Application Of Camels Rating System. *Annals Of University Of Bucharest, Economic And Administrative Series*. (2): 141-152.

O’Keefe, J., Ve Wilcox, J. A. (2009). How Has Bank Supervision Performed And How Might It Be Improved?. *University Of California, Berkeley*. 510: 2455.

Özatay, F. (2015). 2000’li Yıllarda Türkiye Ekonomisi. *İktisat İşletme Ve Finansı*. 30(350): 9–24.

Özçam, M. (1999). Türk Sermaye Piyasalarının Profili: Kriz Eğilimi Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *SPK Araştırma Raporu*. Ankara: 30.

Özsoy, İ. (2013). Katılım Bankacılığı Nedir, Ne Değildir? *Yeni Ümit Dini İlimler ve Kültür Dergisi*.

Özyürek, H. Ve Erdoğan, E. (2011). Finansal Kurumlarda Mali Analiz Ve Bir Uygulama. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. 3(2): 229-238.

Parasız, İ. (1998). Türkiye’de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi-75. Yılda Paranın Serüveni. *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul.

Parasız, İ. (2007). *Modern Bankacılık Teori Ve Uygulama* (2.Baskı). Ezgi Kitapevi Yayınları.

Parasız, İ. (2014). *Modern Bankacılık Teori Ve Uygulama*. Ezgi Kitabevi. Bursa.

Persons, Obeua S. (1999). Using Financial Information To Differentiate Failed Vs. Surviving Finance Companies In Thailand: An Implication For Emerging Economies. *Multinational Finance Journal*. 3 (2): 127-145.

Prasad, K.V.N., Ravinder, G. (2012). A Camel Model Analysis Of Nationalized Banks In India. *International Journal Of Trade And Commerce*. 1(1): 23-33.

Rozzani, Nabilah Ve Rashidah Abdul Rahman. (2013). Camels And Performance Evaluation Of Banks In Malaysia: Conventional Versus Islamic. *Journal Of Islamic Finance And Business Research*. 2(1): 36 – 45.

Sahajwala, Ranjana Ve Paul Van Den, Bergh. (2000). Supervisory Risk Assessment And Early Warning Systems. *Basel Committee On Banking Supervision Working Papers*. 4: 1-59.

Sakarya, Şakir. (2010). CAMELS Derecelendirme Sistemine Göre İMKB'deki Yerli Ve Yabancı Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Analizi. *Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi. Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca Özel Sayısı*. 7-21.

Saraç, M. (2015). *Finansal Yönetim*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İşletme.

Saruhan, S.C. Ve Özdemir, A. (2004). *Değer Hedefli İşletmecilik*. M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları.

Saunders, Anthony Ve Marcia Millon Cornett. (2005). *Financial Institutions Management: A Risk Management Approach*. 5. Basım. Mcgraw-Hill Education.

Solak, B. (2012). *Kısıtlar Teorisi Yaklaşımı İle Üretim Senaryolarının Finansal Analizi: Otomotiv Endüstrisinde Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilim Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, E. (2007). *Türkiye'de Düünden Bugüne Katılım Bankaları*. Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, H. (2016). *Türkiye Ekonomisi*. Ezgi Yayınevi, Bursa.

Şakar, H. (2000). *Genel Bankacılık Bilgileri*. Strata Yayıncılık, Yayın No.4, İstanbul.

Şendoğdu, A. A. (2006). *Bankacılığa Giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Takan, M. Ve Acar, M. (2018). *Bankacılık Teori, Uygulama Ve Yöntem*. (8.Baskı). Nobel Yayınları.

Tarlan, S. (1986). Tarihte Bankacılık. *Maliye Bakanlığı, Araştırma,Planlama Ve Koordinasyon Kurulu Yayını*. Ankara,.

Tarlan, S. (1992). Tarihte Para. *Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını*. Ankara.

TBB. (2019). Bankalarımız 2018. *Türkiye Bankalar Birliği Yayınları*. 331.

Tekbaş, M. Seval, B. Köse, A. Kıyılar, M. Sarıkovanlık, V. (2014). Finansal Yönetim Ve Mali Analiz. *Sermaye Piyasesi Lisanslama Sicil Ve Eğitim Kuruluşu*. 121-146.

Temizler, Z. (2015). *Finansal Analizde Kullanılan Oranlar İle Firma Değeri İlişkisi: Bist'te Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

THOMSON, James B. (1991). Predicting Bank Failures In The 1980s. *Federal Reserve Bank Of Cleveland Economic Review*. 27(3): 9-20.

Toroslul, V. M. Ve Durmuş, C.N. (2017). *Finansal Tablolar Analizi Kavramlar-Analiz Teknikleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Türk, V. (2013). *Finansal Analiz Oranları Ve Firma Değeri İlişkisi: İmkb'de Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Türkmenoğlu, R. E. (2007). *Katılım Bankacılığı Ve Türkiye'deki Finansal Yapı*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Vurucu, M. Ve Arı, M.U. (2014). *A'dan Z'ye Bankacılık* (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Vurucu, M. Ve Arı, M. U. (2017). *A'dan Z'ye Bankacılık Ürün Ve Hizmetler – Krediler – İnsan Kaynakları* (Cilt 2). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Whalen, Gary Ve James B., Thomson. (1988). Using Financial Data To Identify Changes In Bank Condition. *Federal Reserve Bank Of Cleveland Economic Review*. Cleveland, 17-27.

Yazıcı, M. (2015). *Bankacılığa Giriş*. (5.Baskı). Beta Yayınları, İstanbul.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu Ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 9(2): 107-117.

Yümlü, A. (2017). *Türk Bankacılık Sektöründe Şube Performans Ölçüm Sistemleri Ve Bankalar Arasında Karşılaştırmalı Analiz*. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnternet Kaynakları

Bankacılık Kanunu Madde 1.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5411.pdf>. Erişim tarihi: 25.07.2022

BDDK. (2010). *Sorularla Basel III. Risk Yönetimi Dairesi*.
https://www.bddk.org.tr/contentbddk/dokuman/duyuru_basel_0001_53.pdf. Erişim tarihi: 23.08.2022.

Federal Deposit Insurance Corporation, “Basic Examinations Concepts And Guidelines”, Risk Management Manual Of Examinations Policies, December 2004,
<http://www.fdic.gov/regulations/safety/manual/section1-1.pdf>. Erişim tarihi: 20.08.2022.

<https://www.tbb.org.tr/tr?aspxerrorpath=/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar/64%2016.12.2019> Erişim tarihi: 28.08.2022

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/banka+hakkinda/genel+bakis> Erişim tarihi: 07.07.2022

Mashkour, S. (2020). *Analysis Of Financial Statements*. Firts Edition. Uluslararası Basın Samawa – Irak. <https://www.researchgate.net/publication/338385318> Erişim tarihi: 20.08.2022.

TCMB. (2022). *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Tarihçesi*.
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/banka+hakkinda/>. Erişim tarihi: 08.08.2022.

TKBB. (2021). *Türkiye Katılım Bankalar Birliği, Teverruk*.
<https://tkbbdanismakurulu.org.tr/uploads/standartlar/bb8e98b97bf9157d54125d6349a36d1d.pdf>. Erişim Tarihi: 10.08.2022.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Tarihçesi Ve Görev Tanımları. (2019).
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e6ccf55f-b2ac-4153-8d5a-c7ba61afa053/tcmb+tk+baskı+web.pdf?mod=ajperes>. Erişim Tarihi: 22.08.2022.

Türkiye Bankalar Birliği. https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp Adresinden . Erişim Tarihi: 27.08.2022.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Genel Bakış.
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/banka+hakkında/genel+bakis>. Erişim Tarihi: 22.08.2022.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2012). *Merkez Bankası Bağımsızlığı Ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ve Bağımsızlığı*.
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/40586e6c-06ff-47b6-9b2e-11d77611dfd6/01.pdf?mod=ajperesvecacheid=rootworkspace-40586e6c-06ff-47b6-9b2e-11d77611dfd6-m5lkoku>. Erişim Tarihi: 16.07.2022.

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı Ekonomik Ve Mali Politikalar Başkanlığı. *BDDK Tarafından Yayımlanan Basel-III Yönetmelikleri*,
https://www.ab.gov.tr/files/empb/web_dosyaları/bddk_basel_iii_internet_icerigi.pdf. Erişim Tarihi: 10.09.2022.